

9/2020

LOVEC

GLASILO LOVSKE ZVEZE SLOVENIJE
SEPTEMBER – KIMAVEC

ONE WITH NATURE

World of Hunting and Nature Exhibition
HUNGARY 2021

onewithnature2021.org

Naša dediščina je ključ do prihodnosti

na Madžarskem in po vsem svetu!

od 25. septembra do 14. oktobra 2021

LOVEC

Revija za lovstvo, lovsko kinologijo in varstvo narave
Letnik CIII., št. 9
september – kimavec

Lovlec je z odločbo Ministrstva za kulturo RS, št. 61510-129-2009/8, od 6. 7. 2011 vpisan v razvid medijev pod zap. št. 1633.
ISSN 0024-7014

Glasiło izdaja

Lovska zveza Slovenije

Priprava in tisk
Tiskarna Evrografis, d. o. o., Maribor
Poštšina je plačana pri pošti
1102 Ljubljana

Odgovorna urednica:
Jasna Kovačič Siuka

UREDNIŠKI ODBOR:
Predsednik: dr. Arpad Köves
Bojan Avbar, Marjan Gselman, Jurij Lampe, dr. Boštjan Pokorny, Marko Rajkovič

Lektorica in korektorica:
Marjetka Šivic
Tehnični urednik: Milan Samar
Tajnica uredništva: Eva Strajnar

Lovlec izhaja v začetku vsakega meseca, razen poletne številke 7–8, ki je združena in izide v začetku julija.
Ta številka je izšla v 22.000 izvodih.
Po zakonu o DDV je glasiło LOVEC obdavčeno po 5% stopnji.

Besedila za objavo v reviji Lovlec pošljite na e-naslov lovlec@lovska-zveza.si v Wordovem dokumentu, podpisane in žigosane uradne dopise pa skenirane ali po navadni pošti. Fotografije sprejemamo prav tako po e-pošti v formatu jpg, in sicer v nezmanjšani resoluciji.

Fotografije, ki se ukvarjajo z naravoslovno fotografijo, lahko svoje fotografije, namenjene za banko fotografij revije Lovlec ter Zlatorogove in Strokovne knjižnice, pošljejo po vnaprejšnjem dogovoru po katerem od elektronskih transferjev.

Avtorji s tem, ko pošljejo fotografije v uredništvo, soglašajo z obdelavo fotografij pred objavo v reviji Lovlec oziroma Zlatorogovi ali Strokovni knjižnici.

Uredništvo glasila Lovlec
Župancičeva 9
1000 Ljubljana
e-naslov: lovlec@lovska-zveza.si
Tel.: (01) 24-10-922
Glasiło Lovlec na spletu:
<http://www.lovska-zveza.si>
zavihek Glasiło Lovlec

Foto: Marjan Artnak

IZ VSEBINE:

B. Pokorny:	Na trajnostno upravljanje populacij divjadi smo lahko še kako ponosni!	392
ZAPISANO, IZBRANO, PREBRANO ...		394
MNENJA IN PREDLOGI		396
I. Kren:	Problematika prisotnosti divjih prašičev na območju Slovenskih goric	396
M. Gselman:	Širjenje divjega prašiča po Dravsko-Ptujskem polju in v Slovenske gorice	396
LOVSTVO		398
M. Hafner:	Srnjad in značilnosti rabe privabljalnega krmišča	398
Več avtorjev:	Konflikti z divjadjo na nelovnih površinah v Sloveniji v obdobju 2008–2018	401
Več avtorjev:	Rezultati druge sezone spremljanja risa z avtomatskimi kamerami	407
LOVČEVA OPRAVILA		411
Š. Vesel:	September	411
LOVSKO OROŽJE		414
G. Hodnik:	Kopita iz ogljikovih vlaken Naceta Miheliča	414
NA KRATKO IZ TUJEGA TISKA ...		416
LOVSKO PRIPOVEDNIŠTVO		417
M. Toš:	Anzlova lovška oporoka	417
LOVSKO PESNIŠTVO		421
S. Grč:	Ne pozabimo na obljube	421
LOVSKA ORGANIZACIJA		422
F. Rotar:	Iz delovne beleške lovškega inšpektorja	422
S. Gabrijel:	Lovski izpit 2020 v ZLD Novo mesto	423
M. Gselman:	Nedovoljena vožnja v naravnem okolju ter njen vpliv na divjad in lov	425
P. Novak:	Streliško tekmovanje ZLD Prekmurje	425
S. Tatalovič:	Streliška tekma kozjaškega gojitvenega bazena	426
JUBILANTI		427
MLADI IN LOVSTVO		428
B. Avbar:	Nihče ne more narediti za majhne otroke, kar naredijo dedki in babice	428
LOVEC ZA MLADE NAVADNA VEVERICA (<i>Sciurus vulgaris</i>)		429
LOV NA ČRKE IN ŠTEVILKE		430
LOVSKI OPRTNIK		431
M. Kišek:	Anton Peršoh – spoštovan lovec izpod Boča	431
M. Toš:	Nežna duša z mirno roko in ostrim pogledom	432
S. Tatalovič:	Hubertova maša pri Sv. Duhu na Ostem Vrh	432
I. Malešič:	Tradicionalni spominski lov v LD Metlika	433
M. Toš:	Josip Broz Tito	434
Žan, Eva:	Stegno mladega divjega prašiča s slivami	434
V SPOMIN		435
LOVSKA KINOLOGIJA		436
B. Kozinc:	Temeljna vzgoja psa za lov	436
J. Verčok:	Samostojna državna tekma barvarjev po krvni sledi	437
KZS:	Predvidena legla lovskih psov	438

SLIKA NA NASLOVNICI:

Muflon (*Ovis amon musimon*)

Foto: Lojzi Avsenik

Na računalnik natisnjene prispevke pošiljajte na elektronski naslov lovlec@lovska-zveza.si. Poslanih prispevkov in fotografij ne vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva in Lovske zveze Slovenije.

LOVNE DOBE:

Ur. list, št. 101/17, 9. 2004
in št. 81/14, 11. 2014

Srna

srnjak, lanščak:
1. 5.–31. 10.

srna, mladici obeh spolov:

1. 9.–31. 12.

mladica:

1. 5.–31. 12.

Navadni jelen

jelen:

16. 8.–31. 12.

košuta:

1. 9.–31. 12.

teleta:

1. 9.–31. 1.

junica, lanščak:

1. 7.–31. 1.

Damjak

damjak:

16. 8.–31. 12.

košuta:

1. 9.–31. 12.

teleta:

1. 9.–31. 1.

junica, lanščak:

1. 7.–31. 1.

Muflon

oven, lanščaki obeh spolov in

jagnjeta obeh spolov:

1. 8.–28. 2.

ovca:

1. 8.–31. 12.

Gams

kozel, koza, kozlički obeh spolov,

enoletni obeh spolov:

1. 8.–31. 12.

Kozorog

kozel, koza, kozlički obeh spolov,

enoletni obeh spolov:

1. 8.–31. 12.

Divji prašič

merjasec:

1. 1.–31. 12.

svinja:

1. 7.–31. 1.

ozimci in lanščaki obeh spolov:

1. 1.–31. 12.

Poljski zajec

1. 10.–15. 12.

Kuna belica, kuna zlatica

1. 11.–28. 2.

Jazbec

1. 8.–31. 12.

Lisica

1. 7.–15. 3.

Šakal

1. 7.–15. 3.

Rakunasti pes (enok)

1. 8.–31. 3.

Navadni polh

1. 10.–30. 11.

Alpski svizec

1. 9.–30. 10.

Pižmovka

1. 1.–31. 12.

Nutrija

1. 1.–31. 12.

Fazan

1. 9.–28. 2.

Poljska jerebica (gojena)

1. 9.–15. 11.

Raca mlakarica

1. 9.–15. 1.

Šoja

1. 8.–28. 2.

Sraka

1. 8.–28. 2.

Šiva vrana

1. 8.–28. 2.

Medved in volk

Po veljavnem Pravilniku in Odločbi o odvzemu

osebkov vrst rjavega medveda (*Ursus arctos*) in

volka (*Canis lupus*) iz narave

Na trajnostno upravljanje populacij divjadi smo lahko še kako ponosni!

Prof. dr. Boštjan Pokorny,
predsednik Strokovno-
znanstvenega sveta LZS

Napisati dober uvodnik za revijo s tako velikim dosegom in potencialom bralcev, kot je naš Lovec, nikakor ni preprosta naloga. Še posebno ne, če želiš, da je aktualen, berljiv in razumljiv najširšemu krogu bralcev, a hkrati tudi dovolj polemičen in temelji na strokovno podprtih dejstvih. Kot predsednik kate-rekoli komisije Lovske zveze Slovenije (LZS), še posebno pa Strokovno-znanstvenega sveta, si drugega preprosto ne moreš privoščiti. Pri pisanju uvodnikov in drugih mnenjskih prispevkov sem v preteklosti vedno imel srečo, da so nastajali v času velikih družbenih napetosti in pritiskov, ki so jih zoper lovstvo izvajali različni uporabniki prostora in/ali predstavniki različnih institucij oziroma organizacij. Tedanje polemike so bile, na primer, povezane s pomembnimi spremembami na področju lovskoupravljalvskega načrtovanja (v letu 2011), željo po uvrstitvi nekaterih tedaj pri nas nelovnih vrst med divjad in domala neverjetnimi, pravzaprav paničnimi odzivi nekaterih drugih nevladnih organizacij, ki so nas tudi z zavajanjem in manipulacijami skušali prikazati kot neke vrste morilske objestneže (v letu 2014), ali pa z vsemi miselnimi akrobacijami, ki so se dogajale z namenom razglasitve rastlinojedih parkljarjev, zlasti jelenjadi, kot velikih »škodljivcev« in posledičnim pogromom zoper to vrsto (v letu 2017). Čeprav so bile te teme vse prej kot preproste in so mnogim med nami, ki smo bili vpleteni v središče zgodb ter v branjenje interesa in ugleda lovske organizacije, vzele prenekatero uro spanja, je bilo tedaj vsaj pisanje uvodnikov preprosto. Sedaj pa ... Četudi so pred nami številni izzivi, s katerimi se že srečujemo in se bomo v prihodnje še precej bolj, je bilo zadnjih nekaj mesecev – verjetno tudi zaradi popolne preusmeritve družbene pozornosti v novi koronavirus – na področjih, povezanih z lovstvom in upravljanjem populacij, v širši družbi umirjeno, pravzaprav kar spokojno razpoloženje. Seveda so se v ozadju dogajale tudi nekatere za nas zelo pomembne zadeve, a večjih napetosti v javnem diskurzu vendarle ni bilo zaznati; še sploh, če izznamemo nekaj že kar stalnih in vnaprej pričakovanih iskric, ko se sprejemajo odločitve glede upravljanja velikih zveri oziroma vsakoletnega poseganja v populaciji volka in rjavega medveda. Zato sem se ob povabilu predsednika uredniškega odbora k pisanju tega prispevka znašel v precepu – kako sploh napisati uvodnik, da ne bo izvenel nekako v prazno, zgolj s strokovno-tehničnim razpravljanjem o izbranih izzivih in priložnostih?

Nato pa je naproti prišla povsem nepričakovana pomoč. Na neki spletni strani oziroma portalu sta se v razmiku nekaj dni pojavila dva zapisa, ki tako ali drugače obračunavata z upravljanjem populacij divjadi in velikih zveri pri nas, pravzaprav obračunavata z našim modelom trajnostnega upravljanja, na katerega smo lahko

upravičeno ponosni in nam ga kot primer zelo dobre prakse priznavajo tudi mnogi tuji strokovnjaki. Zlasti udaren je bil drugi zapis, počaščen z namigujočim naslovom *Trajnostno »gojišče korupcije«*; z njim naj bi – brez kakršnihkoli v prispevku navedenih argumentov – diskreditirali mnoge (predvsem pa gozdarje), ki se v slovenskem prostoru ukvarjamo z upravljanjem živalskih populacij v kopenskih ekosistemih. Glede na pomanjkanje vsakršne, kaj šele strokovno podprte argumentacije prispevek sam po sebi sicer ne bi bil vreden nobenega odziva, zgolj zamah z roko. Vendar se v zadnjem času ustvarjalci/ustvarjalka prispevkov na tem portalu vedno pogosteje spušča(jo) na področje lovstva in skuša(jo) s svojimi pogledi in razumevanjem razvrednotiti dosežke strokovnjakov ter vplivati na širšo javnost. Seveda je tudi uveljavljanje svojih, subjektivnih publicističnih pogledov v demokratični družbi legitimno. Nikakor pa ni primerno, da si pisci brez strokovnega znanja, izkušenj in usposobljenosti na nekem področju, predvsem pa brez slehernih argumentov dovolijo spodbijati znanje, dosežke in ugotovitve v svetu uveljavljenih strokovnjakov in raziskovalcev. Samo zato, ker z dolgotrajnim, pogosto odrekanja polnim delom pridobljeni podatki in ugotovitve slednjih kažejo drugače, kot bi si želeli pisci. Zato se mi zdi vendarle vredno in potrebno omenjenima zapisoma nameniti nekoliko več besed.

V želji po zanikanju ustreznosti sedanjega modela upravljanja populacij kopenskih sesalcev pri nas, ki temelji na trajnostni, razumni rabi divjadi kot obnovljivega naravnega vira ob hkratnem uravnavanju številčnosti ključnih vrst z nosilnimi zmogljivostmi okolja (pri čemer moramo za posamezne vrste zaradi legitimnega interesa in ciljev drugih uporabnikov prostora pogosto upoštevati ne le ekološke, temveč tudi ekonomsko in celo družbeno/socialno nosilno zmogljivost, ki temeljita na še sprejemljivi škodi oziroma na splošnem sprejemanju določene vrste v javnosti), nasprotnike lova sedaj ob očitnem pomanjkanju drugih argumentov (ali, če hočete po lovsko: ob pomanjkanju »pravega pulfra«) moti že to, da znamo pri nas s populacijami upravljati trajnostno oziroma da upravljanje temelji na t. i. trajnostni paradigmi. Ja, in zakaj prav upravljanje populacij naj ne bi temeljilo na takšnem (trajnostnem) pristopu, na katerem v sodobnem času temelji celoten družbeni razvoj držav, ki se zavedajo odgovornosti do okolja in narave? V čem naj bi bila pravzaprav težava? Pa menda vendar ne, da bi si, prav isti nasprotniki lova, želeli, da bi z zares neprimernim upravljanjem katero vrsto ogrozili, jo pripeljali na rob izumrtja, torej bi z njo upravljali netrajnostno? In bi tako potem res dobili tisti potrebni »pulfer«, da bi legitimne cilje in aktivnosti slovenskih lovcev pometli pod preprogo zgodovine – ker bi tako lov (zopet, po več kot stoletju) v slovenskem prostoru postal grožnja ohranitvi posameznih vrst? Pravzaprav, ob pomanjkanju tehničnih argumentov, so na omenjenem portalu v želji po dokazovanju kako-je-pri-nas-vse-narobe, že v predhodnem prispevku želeli prikazati, da je glavna težava slovenskega lovstva v tem, da »trajnostno rabimo naravne vire in trajnostno upravljamo populacije«, namesto da bi jih »upravljali vzdržnostno«. Ali, preneseno v neke namišljene jezike strok, kot jih meni nič tebi nič vehementno uvajajo prav tam: da pri upravljanju populacij »govorimo gozdarski jezik« in ne »jezika kompetentnih nevladnih organizacij s področja

varovanja narave oziroma jezika evropske habitatne direktive». O, sveta preproščina! Lahko, spoštovani bralci, kdo takšne navedbe sploh razume in obravnava resno? Verjetno ne, a vendar se moramo zavedati njihove nevarnosti. Lahko gre namreč za resen poskus ponovnega povečevanja napetosti med lovsko in gozdarsko stroko, in sicer v času, ko se zopet bolj zavedamo, da smo pri družbeno odgovornem upravljanju populacij vsi na istem čolnu oziroma, da smo kolegi in sodelavci, ne pa nasprotniki. Morda pa nasprotnike trajnostnega upravljanja populacij moti prav to? In tako na videz preprosto bi bilo doseči, da bi bili vsi zadovoljni, mar ne? Samo spremenimo nek namišljeni jezik, ukinimo tistega neprimerne »gozdarskega«, pa bo vse dobro ... A vrag tiči v podrobnostih, zaradi katerih takšne, na videz zgolj semantične, nepoučenim bralcem pa težko razumljive in morda celo nepomembne podrobnosti postanejo še kako vsebinsko pomembne. Takšne navedbe lahko namreč pomenijo, da s populacijami divjadi sploh ne bi smeli upravljati na način, pri katerem bi ljudje in družba imeli kakršnekoli neposredne koristi; upravljali bi jih torej lahko le tako, da bi ohranjali neko še vzdržno ravnovesje. Po taki logiki naj bi lovci lahko zgolj skrbeli, da se določene vrste ne razmnožijo čezmerno oziroma bi postali neke vrste deratizerji, iztrebljevalci preveč številčnih ali »konfliktnih« osebkov, morda celo »neželenih« vrst. V kontekstu neposrednega in z ničemer utemeljenega očitjanja (nevarnosti) korupcije pa takšne navedbe pomenijo tudi grob napad na vse, ki se pri nas strokovno ukvarjamo s populacijami divjadi, še posebno pa na tiste, ki s(m)o končali študij gozdarstva (pri čemer niti ni pomembno, ali smo v svoji karieri v gozdarstvu sploh kadarkoli delovali).

A zakaj naj bi nekaj, kar temelji na trajnostni paradigmi, sploh motilo kogarkoli, še sploh pa nekoga, ki naj bi se po svojem lastnem prepričanju zavzemal za varstvo narave? Sam razumem trajnostno upravljanje populacij (najsibo divjadi ali velikih zveri) in tudi trajnostno rabo (v tem primeru predvsem divjadi) kot najbolj osnovno, moralno-etično in plemenito normo, ki jo mora človek kot biološka vrsta (kot takšna ima vso pravico posegati tudi v druge vrste, seveda na način, da jih pri tem ne ogroža!) upoštevati pri kakršnekoli poseganju v naravne vire. Trajnostno upravljanje in raba torej pomenita, da bodo ti viri (v našem primeru populacije) ostali v ugodnem stanju; in takšni bodo, ob nebištevno spremenjenih globalnih razmerah, ostali za vedno, torej trajno. Pomeni pa tudi, da se bodo te vrste in populacije še čez mnogo generacij v naravi srečevale z našimi zanamci, ki jih bodo lahko bodisi spet rabili/upravljali trajnostno ali pa bodo morda svoj odnos do njih oblikovali tudi kako drugače, pač skladno s potrebami, možnostmi in odločitvami prihajajočega časa. Prav in razumljivo je sicer, da posamezni osebkovi človeške vrste nimajo niti želje niti potrebe upravljati z živalskimi populacijami, posegati vanje, odstreliti določeno žival ... Prave, da vsega tega ne počno, jim ne krati prav nihče! A prav je tudi, da oni ne krati pravice drugih, ki z upravljanjem populacij oziroma lovom nimajo težav in to počno zaradi svoje notranje ali širše družbene potrebe. Da, trajnostno upravljanje populacij ni le trajnostna raba naravnega vira (torej pridobivanje neposrednih koristi, kot je, na primer, divjačina), je tudi usklajevanje naravnega ravnovesja v kulturni krajini, je skrb za zadovoljevanje interesov in omogočanje doseganja ciljev tistih uporabnikov prostora, ki sami s populacijami ne morejo upravljati (tudi zato, ker morda tega ne želijo ali pa tega ne bi želeli na trajnosten, torej za večino prebivalcev sprejemljiv način). Prav zato imamo lovci izjemno pomembno družbeno vlogo, ki nam jo nenaadnje priznava tudi država. S stalnim pridobivanjem novega znanja, na znanju temelječim sprejemanjem odločitev in naše odgovornosti (večina lovcev se le-te še kako zaveda!) ter ustrezno komunikacijo pa se moramo še naprej truditi, da bo to vlogo prepoznala tudi najširša javnost. Pa četudi se bodo vedno našli posamezniki, ki bodo naše dosežke in poslanstvo skušali zanikati in jih spreobračati v nekaj slabega oziroma izprijenega.

Za prepoznavanje širšega družbenega pomena slovenskih lovcev in za zagotavljanje nadaljnjega trajnostnega, tj. za vrste in populacije varnega upravljanja je torej ključno, da aktivnosti

lovske organizacije še naprej temeljijo na strokovno-znanstvenem delu. Zato se bomo, to vam zagotavljam, slovenski raziskovalci, ki delujemo na področju lovstva in upravljanja velikih sesalcev, ne glede na občasne neupravičene očitke posameznih zavistnežev glede zaslužkarstva in/ali poskuse diskreditacije tistih, ki jih vodijo drugačni interesi, s svojim znanjem vedno z veseljem vključevali v reševanje najbolj aktualnih in perečih izzivov na področju lovstva in upravljanja populacij. V danem trenutku so to zlasti: morebiten izbruh in ukrepi za preprečitev/zmanjšanje nevarnosti širjenja afriške prašičje kuge; vedno pogostejše zahajanje divjadi v urbano okolje in upravljanje populacij divjadi na nelovnih površinah; spreminjanje in uničevanje življenjskega prostora prostoživečih živali, še zlasti drobljenje (fragmentacija) habitatov; smrtnost divjadi na prometnicah; varstvo in upravljanje velikih zveri v obdobju izrazitega večanja njihove številčnosti; vplivi večanja številčnosti in pojava novih vrst plenilcev (na primer evrazijskega šakala) na populacijsko dinamiko prostoživečih parkljarjev kot ključnih vrst kopenskih ekosistemov; sodoben monitoring populacij divjadi in drugih vrst prostoživečih živali, ki bo omogočil sprejemanje ustreznih upravljaljskih odločitev za trajnostno upravljanje populacij.

Slovenski raziskovalci divjadi in drugih vrst velikih sesalcev, tj. biologi, veterinarji, geografi, agronomi, genetiki, a tudi gozdarji (večina med njimi so člani Strokovno-znanstvenega sveta LZS ali pa z njim zelo dobro sodelujejo, na kar smo lahko še posebno ponosni), trenutno zelo aktivno delujejo na vseh naštetih področjih. S svojim znanjem, dobljenimi rezultati, sposobnostjo njihovega predstavljanja in komunikacijo z odločevalci so tudi tvorno prispevali k zagotavljanju aktivnega varstva vrst, zagotavljanju ugodnega stanja populacij in nadgradnji njihovega trajnostnega upravljanja. Tako so bili pogosto v pomoč LZS pri udeležanju njene vizije in poslanstva. Prepričan sem, da bodo domači raziskovalci v strokovnih prispevkih najpomembnejše dosežke oziroma ugotovitve raziskovalnih in izvedbenih projektov ter druge pomembne aktivnosti še naprej redno predstavljali v glasilu Lovec: predvsem na področjih vpliva zveri na parkljarje, populacijske dinamike velikih zveri, izgub divjadi v prometu (z zelo zanimivimi vplivi ukrepov za omejevanje širjenja bolezni COVID-19) in divjadi v mestnem in primestnem okolju ter na drugih nelovnih površinah imajo oziroma bodo imeli veliko pokazati. Problematiki pojavljanja divjadi na nelovnih površinah, posledičnih konfliktih in možnostih za njihovo reševanje nameravajo nameniti tudi letošnji lovski dan, če ga bo konec oktobra ali v začetku novembra le mogoče organizirati zaradi epidemiološke situacije.

V luči vsega zapisanega sem zelo vesel, da lahko uvodnik zaključim s povsem svežo, zelo spodbudno informacijo: raziskovalcem Univerze na Primorskem je pravkar uspelo pridobiti pomemben mednarodni projekt (z akronimom Step-change) v sklopu programa Obzorje-2020, ki bo z vključitvijo t. i. državljanske znanosti (angl. citizen science) med drugim omogočil nadgradnjo sistema monitoringa (spremljanja) divjadi v Sloveniji. V projektu bodo zelo pomembno vlogo odigrali tudi slovenski lovci in LZS (prijava je nastajala ob pomoči članov Strokovno-znanstvenega sveta in Komisije za lovski informacijski sistem), kar bo prispevalo k boljšemu poznavanju populacij divjadi oziroma pridobivanju ključnih vhodnih parametrov, da bodo prihodnje upravljaljske odločitve boljše in bodo še bolj temeljile na poznavanju parametrov stanja populacij. Tudi zato bo upravljanje populacij velikih sesalcev v kopenskih ekosistemi pri nas še naprej trajnostno, pa naj bo to komu vseh ali ne ...

»Sam razumem trajnostno upravljanje populacij (najsibo divjadi ali velikih zveri) in tudi trajnostno rabo (v tem primeru predvsem divjadi) kot najbolj osnovno, moralno-etično in plemenito normo, ki jo mora človek kot biološka vrsta (kot takšna ima vso pravico posegati tudi v druge vrste, seveda na način, da jih pri tem ne ogroža!) upoštevati pri kakršnekoli poseganju v naravne vire.«

Foto: Lojzi Avenik

NA PRIMORSKEM VEČ PRIMEROV POVOŽENE DIVJADI

STA, 10. 6. 2020 – Policisti so v zadnjih dneh na območju Bovca, Ajdovščine in Kanala ob Soči obravnavali več primerov povozenih divjih živali. Na Policijski upravi (PU) Nova Gorica zato voznike znova opozarjajo, da zlasti v večernih oziroma zgodnjih jutranjih urah tam, kjer znaki opozarjajo na morebitno prisotnost divjadi, vozijo previdneje in s primerno hitrostjo. **RADIO SLOVENSKE GORICE** pa je **11. 6. 2020** poročal, da se tudi na območju PU Maribor zgodi, da dnevno obravnavajo več kot deset prometnih nesreč, v katerih je bila udeležena divjad. Voznike prosijo, naj na območjih, kjer po navadi srečujejo divjad – na cestah skozi gozdove, mimo travnikov in kjer na to opozarjajo s prometno signalizacijo – vozijo previdno. Žival ne more preprečiti trka, človek pa ga lahko, še dodajajo policisti. S problematiko povozov divjadi se srečujejo tudi lovci. Kot je povedal **Franč Krivec** iz Lovske družine Sv. Jurij, na tem območju v zadnjem obdobju na

obcestne količke preventivno nameščajo modre odsevnik, na nek način pa k zmanjšanju povozov lovske družine pripomorejo tudi s preudarnim odstrelom.

AGENCIJA ZA OKOLJE IZDALA DOVOLJENJE ZA ODSREL 115 MEDVEDOV

ELO, 16. 6. 2020 (Maja Prijatelj Videmšek) – Agencija Republike Slovenije za okolje (Arso) je na podlagi uredbe o zavarovanih prostoživečih živalskih vrstah izdala dovoljenje za odvzem iz narave z odstrelom 115 osebkov vrste rjavi medved (*Ursus arctos*). Dovoljenje velja do konca septembra 2020 na več območjih v Sloveniji, ki so bila določena glede na lokalno povečano gostoto medvedov in konfliktov, ki jih povzročajo medvedi. Odvzem iz narave z odstrelom je mogoč, ker je bilo ugotovljeno, da ni druge zadovoljive možnosti in da poseg ne škoduje ohranitvi ugodnega stanja populacije, piše Arso. Odstrel bodo izvedle lovske družine in upravljalci lovišč s

posebnim namenom. O odločitvi, o kateri je pisal Arso, so poročali tudi **STA, PRIMORSKE NOVICE, REPORTER** in **MMC RTV SLO**.

RAZISKAVA: SLOVENSKA JAVNOST NAKLONJENA REŠEVANJU RISA

STA, 21. 6. 2020, in MLADINA, 22. 6. 2020 – Prebivalci v Sloveniji so v povprečju naklonjeni risu, želijo si njegove ohranitve in v njem vidijo simbol neokrnjene narave, je pokazala javnomnenjska raziskava, ki jo je izvedla ljubljanska biotehniška fakulteta. Risu so lovci in splošna javnost naklonjeni bolj kot rejci, ki večinoma tudi nasprotujejo povečanju števila risov. Podpora ohranitvi risa je sicer v dinarskem delu države nekoliko višja kot v alpskem delu, kar je po oceni raziskovalcev mogoče pripisati pogostejši prisotnosti risa v Dinaridih. V dinarskem delu države je podpora 82-odstotna, v alpskem pa 76,3-odstotna. Raziskovalci Biotehniške fakultete Univerze v

Ljubljani v primerjavi z odnosom ljudi leta 2007, ko je bila podobna raziskava izvedena v sklopu projekta INTERREG DinaRis, opažajo bolj naklonjena stališča do risa in upravljanja z njim, sploh med lovci.

LOVCI NA UDARNIŠKI IN OČIŠČEVALNI AKCIJI

PR' JEZER, 3. 7. 2020 (Boris Meško) – Letos smo lovci pobrali smeti ob cesti v Komatevri in do razgledne točke pod Malim vrhom ter okrog Košarjove bajte in ob strugi Jezernice med Jezerom in Lustkom. Že v sklopu naših rednih naravovarstvenih aktivnosti v lovišču spotoma pobremo marsikatero pločevinko ali plastenko, ki jo odvrže neozaveščen ali brezbrizen »obiskovalec«. Prav tako smo se udeležili tudi »udarniške« delovne akcije, čiščenja kanalov – dražnikov in jih očistili na relaciji od Kamnoloma do Pečovnika. Še naprej se bomo trudili ohranjati čisto in mirno okolje, na nepravilnosti in pomanjkljivosti pa bomo prijazno in vestno opozarjali in jih, če bo v naši moči, tudi sprotno odpravljali.

OKOLJEVARSTVENIKI MEDVEDOV NE DAJO LOVCEM: PRITOŽBA NA ODLOČITEV ARSA O ODSTRELU 115 MEDVEDOV

STA, 9. 7. 2020, www.reporster.si, DELO (Maja Prijatelj Videmšek) – Na junijsko odločbo Agencije RS za okolje (Arso) o odstrelu 115 medvedov so bile vložene pritožbe, zato odstrel ni stekel. O zadevi bo odločalo Ministrstvo za okolje in prostor, ki ima za odziv dva meseca časa. Na odločbo Arsa za odstrel medvedov so se pritožile vse tri stranke v postopku izdaje dovoljenja za odvzem iz narave z odstrelom rjavvega medveda: nevladna okoljska organizacija Alpe Adria Green, Društvo za osvoboditev živali in njihove pravice ter Lovska zveza Slovenije. Arso je junija odločil, da bodo lahko lovške družine in upravljavci lovišč s posebnim namenom odstrelili 115 medvedov. Odločba naj bi veljala do konca septembra na več območjih v državi, ki so bila določena glede na lokalne povečane gostote medvedov in konfliktov, ki jih povzročajo medvedi. V zadnjem desetletju so se po pojasnilih Arsa povečevali vsi glavni tipi konfliktov z medvedom. Največ konfliktov je evidentiranih na območjih, kjer so se v zadnjem desetletju gostote medveda povečale in so razmeroma gosto poseljena. Večala se je skupna škoda na premoženju (zlasti v sadovnjakih, na čebelnjakih, govedu in konjih), večala se je pogostnost kriznih dogodkov z medvedom s posredovanji intervencijske skupine, pogostejši so bili skupni konflikti, izraženi s konfliktnim indeksom.

PIVČEVA V KANALU TUDI O DIVJADI IN ZVEREH

PRIMORSKI VAL, 9. 7. 2020 (Primož Božič) – Ministrica za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Aleksandra Pivec je obiskala tudi Občino Kanal ob Soči, kjer je potekala okrogla miza o problematiki in priložnosti kmetijstva v občini. V Kanalu so okroglo mizo zaradi podobnih razmer v kmetijstvu začeli s podobnimi iztočnicami kot v Tolminu, torej problematiko težavnosti obdelave kmetijske zemlje v gorskem svetu, povprečno majhnostjo slovenskih kmetij in posledično veliko potrebo po ustvarjanju dodane vrednos-

ti na kmetijah. Na ministrico so se sicer domači pridelovalci obrnili z več težavami, izstopal pa je problem divjadi in zveri, ki v zadnjih letih delajo škodo na živini in na zemljiščih. Ministrica Pivčeva je v odgovoru na to vprašanje omenila lanski neuspešen primer zakona o izrednem odvzemu divjih zveri. Upravljanje z divjadjo je seveda zadeva, kjer se išče kompromis vseh vpletenih strani in zahteve kmetov so, tako poudarja Pivčeva, zgolj ena stran medalje v vsej zgodbi. Slovenija naj bi bila sicer po njenih besedah država, kjer je sobivanje divjih živali in človeka vsaj formalno dobro urejeno, ravno takšni pogovori pa so potrebni zato, da ljudje stanje na terenu lahko sporočijo pristojnim institucijam, ki tako dobijo stvarnejši vpogled v tematiko.

BILO JE NEKOČ: KO JE DIVJI PETELIN ZAHAJAL NA KOROŠKO KMETIJO ...

MMC RTV SLO, 25. 7. 2020 (A. P. J.) – Veliki ali divji petelin je precej redek, zato sodi med zavarovane živali alpskega sveta. V TV Dnevniku so maja leta 2004 predstavili prav poseben primer te živali – divjega petelina, ki se je nenavadno navezal na eno izmed koroških kmetij. Na Koroškem nad 1000 metrov nadmorske višine živi le približno 90 divjih petelinov. Lov nanje je prepovedan, lovci pa jih lahko občudujejo in presenetijo spomladi ob ženitvi, ko med petjem

za nekaj časa oglušijo, so pred 16 leti dejali televizijski kolegi. Novinar Tomaž Ranc in snemalec sta od blizu opazovala petelina, ki je Končnikovo kmetijo v vasi Topla obiskoval več let zapored, kar je za te živali prava redkost.

TRAJNOSTNO GOSPODARSKO IZRABLJANJE DIVJADI IN VELIKIH ZVERI? ALI VAROVANJE Z VZDRŽNOSTNO PARADIGMO?

Www.anaasicsic.com, 27. 7. 2020 (Ana Ašič) – Vzdržnostno je, v nasprotju s trajnostnim konceptom izrabljanja, pogled, ravnanje in način delovanja, pri katerem je v središču, na eni strani, »intrinzična vrednost narave in stališče, da je že to dovolj velik razlog za njeno varovanje«, če v kontekst prenesemo besede prof. dr. Ivana Kosa, predstojnika Katedre za ekologijo in varstvo narave na ljubljanski Biotehniški fakulteti, kot je pred nekaj dnevi zapisal o razlikovanju med dvema osnovnima varstvenima šolama v prispevku na naši spletni strani. Na drugi strani pa posledično in skladno s tem pomeni, preprosto povedano, vzdržnostno takšno delovanje, upravljanje in gospodarjenje z naravo, pri katerem sta njena raba in uporaba vselej podrejeni celostnemu ohranjanju

občutljivih naravnih ravnovesij in z njimi vseh drugih v okolju in na planetu, pri čemer so posegi v naravo in okolje kolikor mogoče minimalizirani ter zmeraj vodeni s previdnostnim načelom; torej z raje manj kot veliko ali preveč!

NENADOMA JE TAKO SUNKOVITO ZAPIHALO, DA SE JE LOVSKA PREŽA PREVRNILA

VEČER, 31. 7. 2020 (ČK), DNEVNIK in STA – 29. julija okoli 19.20 sta lovca, stara 79 in 68 let, v lovišču Lovske družine Jurovski Dol na območju Malne lovila srnjad. Bila sta na lovski preži na višini okoli 2,3 metra. Zaradi neurja je nenadoma sunkovito zapihalo, veter pa je lovsko prežo prevrnil. Dodatno so k temu pripomogli strohneli stebri lovske preže. Ob padcu se je starejši lovec huje telesno poškodoval. Z reševalnim vozilom so ga prepeljali v UKC Maribor, kjer je ostal na zdravljenju. Policisti in kriminalisti dogodek še preiskujejo. Ko bodo kriminalistično preiskavo zaključili, bodo pristojnemu okrožnemu državnemu tožilstvu posredovali ugotovitve v skladu z določili zakona o kazenskem postopku. O nesreči v Malni so poročale tudi SLOVENSKE NOVICE v članku z naslovom LOVEC MED NEURJEM PADEL VEČ KOT DVA METRA GLOBOKO IN UTRPEL HUDE POŠKODBE.

Pripravil: dr. Marjan Toš

Foto: Miran Krapež

Problematika prisotnosti divjih prašičev na območju Slovenskih goric

Do nedavnega na območju Slovenskih goric ni bilo divjih prašičev. Kmetijske površine so čedalje bolj zaraščene in zato ima ta vrsta divjadi vedno več možnosti za preživetje. To je še posebno značilno za del Slovenskih goric, ki je levo od reke Pesnice. Le-ta izvira v sosednji Avstriji in svojo pot nadaljuje mimo Maribora v smeri Lenarta po dolini vse do izliva v reko Dravo. Prav v zgornjem toku reke, ki meji na Kozjak, so divji prašiči v lovskoupravljaljskih načrtih **Lovske družine (LD) Gaj nad Mariborom** in **LD Vurmat** že več let lovna živalska vrsta. Divji prašiči so se tam naselili, ker je na območju več kot 50 % gozdnih površin. Preostali delež površin obdelujejo hribovske kmetije in tako vzdržujejo videz kulturne pokrajine. Kljub škodi, ki jo divji prašiči povzročajo na njivah in traviščih, lovci z načrtovanim odstrelom nekako obvladujejo razmere. Na zemljiščih levo od Pesnice, dolvodno od slovensko-avstrijske državne meje na območju LD Kungota, ki obsega 5000 ha lovni površin, so se divji prašiči prvič pojavili pred petimi leti. V letu 2019 je nastala velika škoda na koruznih poljih; na primer na njivah v velikosti 5 ha je bilo tako uničenega 80 arov posevka ali ponekod na njivah enake velikosti tudi do pol hektara. Po prijavi škode lovski družini je bil opravljen ogled na njivah, vendar pa nobeden od prizadetih kmetovalcev ni dobil odškodnine.

Na **Sadjarski kmetiji Kren** v

Svečini sem pred tremi leti prvič opazil sledi divjih prašičev. Takrat niso povzročili posebne škode, so pa poškodovali ograjo iz pletene mreže, ki so jo izruvali iz zemlje. Letos so bili divji prašiči ponoči v plantažnem sadovnjaku že tretjič in tokrat so razrili pas pod drevesi češenj in vinograda,

Kako ukrepati, da se divji prašiči ne bi naselili na območje, kjer se kmetije ukvarjajo z intenzivnim vinogradništvom, vse manj tudi s sadjarstvom in pridelavo koruze, ječmena ali pšenice? Prav na takih njivah se vsako leto večja škoda, ki jo le v redkih primerih poravnava lovsko družina. Poznamo utečen

Divji prašiči so se naselili tudi v Slovenskih goricah, kjer jih do nedavnega ni bilo. Kljub škodi, ki jo divji prašiči povzročajo na njivah in traviščih, lovci z načrtovanim odstrelom nekako obvladujejo razmere.

uničili so tudi cevi za namakanje. Samo vprašanje časa je, kdaj se bodo stalno naselili, saj mejimo na 25 ha zelo zaraščenih strmih kmetijskih zemljišč, kjer so bili še pred 20 leti vinogradi in travniški sadovnjaki. Območje, ki meri 40 ha, obkrožajo gozdovi, kar jim tudi omogoča naselitev. Lovci **LD Kungota** imajo z divjimi prašiči že kar nekaj izkušenj. Če lovci ne bi ukrepali, bi imeli kmetovalci vedno večjo škodo.

sistem poravnavanja škode, ki pa postaja neučinkovit, saj lovsko družina z določenega območja ne bo mogla poravnati celotne nastale škode. Spet druga težava je zahtevnost lova, ker lovcem vzame veliko časa. Zato bodo nam kmetom zagotovo predlagali mehansko zaščito, kar pa odpira novo težavo, in sicer kdo bo poravnal stroške postavitve električnih ograj. LD Kungota ima med divjadjo v lovišču velik delež srnjadi,

ki v določenem času objeda vinograde. Tako škodo smo z učinkovitim odvračalom znatno zmanjšali in tako pred nekaj leti uspešno rešili to največjo težavo. Tudi na avstrijski strani imajo podoben primer s to vrsto divjadi, zato lovci iz LD Kungota sodelujejo tudi z avstrijskimi lovci. Zanimivo bo opazovati, kako bodo združili svoje izkušnje pri obvladovanju divjega prašiča kot nove vrste divjadi v našem prostoru. S srnjadjo upravljajo zelo učinkovito, in sicer v korist vseh, ki delajo in sobivajo na istih površinah. Tudi kmetje se zavedamo, da je biološka pestrost pomembna ter ima svoj pomen za ljudi in živali.

Vrsta divjadi, ki se je na novo naselila na našem območju, med pridelovalci hrane ustvarja nove težave, ki jih moramo začeti reševati skupaj. Predvsem zaraščene kmetijske površine so za divjega prašiča ugoden življenjski prostor in se zato lahko sorazmerno naglo razmnožujejo in širijo drugam. Tako lovci kot stroka, ki se ukvarja z upravljanjem divjadi, bi morali najti rešitev. Za kmetovalce bi bila najboljša rešitev, da levo od reke Pesnice sploh ne bi bilo divjega prašiča.

Predlagam skupno reševanje težav, saj se moramo vsi zavedati, da je pridelava hrane strateškega pomena, prebivalstvo pa ob tem brezplačno vzdržuje kulturno krajino in jo bo tako dolgo, dokler bo vedno na prvem mestu človek, ki to tudi počne.

Ivan Kren

ODGOVOR: Širjenje divjega prašiča po Dravsko-Ptujskem polju in v Slovenske gorice

Divji prašič (*Sus scrofa*) je izvorna vrsta vseh pasem domačega prašiča. Je vsejedi sesalec, za katerega je značilna velika prilagodljivost. Geografsko je razširjen praktično po vsej Evropi, omejujoči dejavnik pri njegovi razširjenosti so izredno nizke temperature in višina snežne odeje. Kljub človekovi bližini so se divji prašiči sposobni

prilagajati življenjskim razmeram kulturne krajine. Dejavnosti so podnevi in ponoči; podnevi pogosto ležijo, zvečer pa se odpravijo na pašo. Hrano iščejo in lovijo v glavnem ponoči. Najprej rijejo po gozdnih tleh, kjer iščejo koreninice, ličinke žuželk, črve, polže, jajca in mrhovino. Ko se znoči, se odpravijo na polja, kjer se prehranjujejo s kmetijskimi pridelki in s

svojim ritjem povzročajo veliko škodo na kmetijskih zemljiščih. Teknejo jim žir, želod, lešniki, kostanj, krompir, korenje in drugo, kar je mogoče najti v tleh ali na njih. V Sloveniji je ta vrsta splošno razširjena v listopadnih in mešanih gozdovih, do drevesne meje, posebno tam, kjer so nekoliko bolj vlažna ali močvirnata tla.

V Sloveniji je bil do 18. stolet-

ja divji prašič stalno prisoten in splošno razširjen. Po letu 1848, ko je bilo divje prašiče dovoljeno loviti vsakomur, so jih marsikje na Slovenskem povsem iztrebili. Leta 1770 je **Marija Terezija** izdala odlok o obveznem pokončevanju divjih prašičev. V **prvi polovici 19. stoletja** je bila vrsta pri nas skoraj povsem iztrebljena. Leta 1913 je iz obore na Gorjancih pobegnila

divja svinja z mladiči, pridružil se ji je merjasec s Hrvaške. Od tam so se začeli divji prašiči ponovno širiti po Sloveniji, do leta 1960 so se pojavljali praktično po vsej državi. Njihova številčnost se je nenehno večala vse do danes. Razlogi

vrste divjadi se v omenjenih predelih spreminja; včasih je večja, včasih pa divjih prašičev sploh ne opazijo.

Podatki, pridobljeni iz lovskega informacijskega sistema *Lisjak*, kažejo, da se številčnost divjega

Da se ta vrsta divjadi neprestano seli in na tak način išče nov prostor, ni krivo samo večanje populacije in posledično iskanje novega življenjskega prostora, velik del odgovornosti je mogoče pripisati tudi človeku, ki s posegi v naravo

nekako poskusiti prilagoditi na sobivanje. Tako kot pri preostalih vrstah parklaste divjadi naj bi tudi pri tej vrsti z ustreznim upravljanjem, v skladu z načrti, vzdrževali primerno starostno in spolno sestavo populacij divjih prašičev. Priporočljiva je čim višja povprečna starost obeh spolov. Ker je pri divjih prašičih prirastek izjemno velik, tudi do 300 % zimske številčnosti, mora biti v odstrelu praviloma zajetih največ mladičev (od 60 do 70 % celotnega odstrela), od 20 do 30 % mora biti odstreljenih enoletnih živali in le 5 do 10 % starejših svinj in merjascev.

Zaradi svojih aktivnosti divji prašič v okolju pušča posledice, ki pripeljejo do konfliktnih situacij zaradi povzročene škode. S svojim načinom življenja naredi škodo predvsem na gozdnih in kmetijskih površinah. Škoda v gozdovih nastaja predvsem zaradi ritja, kar štejejo za minimalno škodo, če sploh. Škoda na travnikih in njivah nastaja, kjer divji prašič zaradi potreb prehranjevanja naredi ritine oziroma poškoduje kmetijske kulture. Škoda na obdelovalnih površinah in travnikih je bistveno večja kot škoda na drugih območjih. Lastniki obdelovalnih površin bodo morali skupaj z lovci

Foto: Michael Migos

S širjenjem divjega prašiča na območja, kjer ga v preteklosti ni bilo, se bomo morali v prihodnje sprijazniti, se na to privaditi in se nekako poskusiti prilagoditi na sobivanje.

za večanje številčnosti v preteklosti so bili: ugodne okoljske spremembe (zaraščanje, velike površine monokultur – korusa, sprememba podnebja, krmljenje vse leto), urejena lovska zakonodaja in načrtno upravljanje z divjim prašičem, predvsem pa visok razmnoževalni potencial vrste, njegova inteligentnost in prilagodljivost ter nekatere druge lastnosti. Dandanes je razširjen v večjem delu Slovenije, v prihodnosti se bo verjetno še naprej širil na nova območja in se številčno krepil.

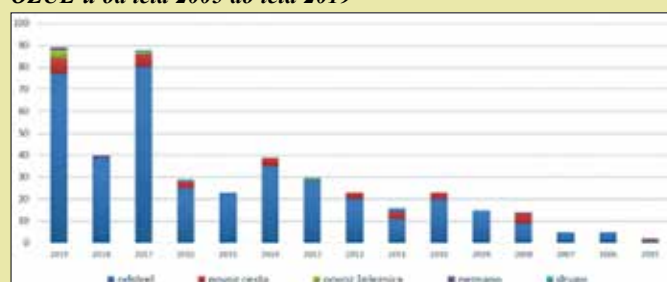
S pojavom divjih prašičev v kmetijski pokrajini (Dravsko-Ptujsko polje, Slovenske gorice ...) se je pojavila tudi težava škode zaradi te vrste divjadi. V zadnjih letih so bili divji prašiči na Kozjaku zelo pogosti (**Lovska družina (LD) Vurmat, LD Boč na Kozjaku, LD Gaj nad Mariborom ...**) in so se s tega pogorja začeli širiti iz smeri Kamnice, Kungote, Svečine, Šentilja in Pesnice proti Slovenskim goricam, kjer se pojavljajo občasno, zlasti v velikih monokulturah korusa v Pesniški in Ščavniški dolini. Na območje Dravsko-Ptujskega polja se širijo tudi iz smeri Pohorja preko **LD Pobrežje - Miklavž, LD Starše in LD Rače**, kjer so v zadnjem desetletju stalnica. A številčnost te

Preglednica: Prisotnost, gibanje in odvzem divjih prašičev v Slovenskgoriškem OZUL-u od leta 2005 do leta 2019

	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005
odvisen skupaj	89	40	88	29	23	39	30	23	16	23	15	14	5	5	2
odstrel	77	39	80	25	23	35	29	20	11	20	15	9	5	5	1
povoz cesta	7		6	3		4		3	3			4			1
povoz železnica	4		1				1								
neznano	1	1							1			1			
drugo			1	1					1						

Pripravi: Božidar Kunej (po podatkih iz Lisjaka)

Graf: Prisotnost, gibanje in odvzem divjih prašičev v Slovenskgoriškem OZUL-u od leta 2005 do leta 2019

Pripravi: Božidar Kunej (po podatkih iz Lisjaka)

prašiča v Sloveniji večja in da se vrsta širi na območja in v lovišča, kjer je bila v preteklosti redka ali pa so bili občasno posamezni osebk. To dejstvo potrjujejo rekordni odvzemi divjega prašiča v zadnjih letih tako v Sloveniji kot v Evropi. Divji prašiči se najverjetneje širijo predvsem zaradi velike prilagodljivosti in velike prehranske ponudbe, ki je lahko tudi posledica podnebnih sprememb.

no okolje (gradnja, sprememba kulturne krajine, onesnaževanje, rekreacija ...) divjadu prežanja in prisili v iskanje novih, mirnejših con za življenje. Najpomembnejši razlog za prostorsko širjenje divjega prašiča pa je vsekakor večanje populacije te vrste.

S širjenjem divjega prašiča na območja, kjer ga v preteklosti ni bilo, se bomo morali v prihodnje sprijazniti, se na to privaditi in se

narediti nekaj več, da bi preprečili ali vsaj zmanjšali škodo na neko sprejemljivo raven.

V Slovenskgoriškem območnem združenju upravljalcev lovišč (OZUL) se bomo trudili, da bomo nudili vso strokovno pomoč in usklajevali različne ukrepe, ki jih bodo skupaj izvajali lovci in lastniki, da bo škoda, ki jo povzročijo divji prašiči, čim manjša. Dejstvo je, da se bomo vsi skupaj nekako prilagodili na sobivanje, tudi z živalskimi vrstami, ki so nam nekoliko manj ljube, in to predvsem zaradi škode, ki jo povzročajo. Po navadi so taki procesi počasni in dolgotrajni. Ravno zato je potrebna velika mera strpnosti in sodelovanja, saj bomo le s skupnimi močmi našli rešitve, ki bodo učinkovite in v korist vseh, tudi divjega prašiča ali katere druge živalske vrste.

Marjan Gselman,
predsednik

Slovenskgoriškega OZUL-a

SRNJAD IN ZNAČILNOSTI RABE PRIVABLJALNEGA KRMIŠČA

V Sloveniji je zabeleženih okoli 3.900 krmišč za parkljasto divjad. Na njih je bilo v letu 2019 položene blizu 3.200 ton krme. Dobrih 2.200 krmišč je namenjenih divjemu prašiču, preostala jelenjadi, damjaku in muflonu. Skoraj 600 zimskih krmišč je založenih pozimi, privabljalna večji del lovne dobe, nekatera od krmišč vse leto. Če bi bila krmišča enakomerno razporejena v gozdovih Slovenije, bi krmljenje potekalo na vsakih 300 ha gozdne površine, na krmišču pa bi v obdobju krmljenja položili povprečno 800 kg krme. Srnjadi (razen v izjemnih razmerah) v Sloveniji namensko ni dovoljeno krmiti. Ima pa do krmišč in krme, ki je sicer namenjena drugim živalskim vrstam, večji ali manjši dostop tudi znaten del slovenske srnjadi. Dostopnost hrane je eden glavnih dejavnikov, ki vpliva na preživetje in življenjski uspeh živali ter na njihovo prostorsko razporeditev in vedenjske vzorce. Z namenom prispevanja k poznavanju življenja srnjadi v nadaljevanju opisujemo značilnosti rabe enega od privabljalnih krmišč.

Spremljanje srnjadi na krmišču

Na privabljalnem krmišču za divje prašiče in jelenjad smo 15 mesecev spremljali prisotnost srnjadi. V 385 dneh, v katerih je kamera delovala pravilno, smo zabeležili 3.059 obiskov. Povprečno je bilo na krmišču

na dan 7,9 obiska, povprečno so trajali 15,8 minute. Zabeležili smo 1495 obiskov srnjakov in 1564 obiskov srn, od tega 798 obiskov srn (samih) in 766 obiskov srn z mladiči. Na krmišče je vse leto prihajalo devet različnih živali, med njimi so bili trije srnjaki (razreda 2+), tri srne (med njimi ena mladica) in trije mladiči.

Srnjad je krmišče največkrat obiskovala spomladi

Med posameznimi dnevi, meseci in sezonami se je raba krmišča zelo razlikovala. Obiskov je bilo najmanj jeseni (5,0 obiskov/dan), sledila je zima (6,5 obiska/dan), nato poletje (7,5 obiska/dan), največ pa jih je bilo spomladi (12,7 obiska/dan). Povprečno dnevno število obiskov po mesecih je prikazano v **grafu 1**. Če se število obiskov srnjakov in srn v vsem letu ni pomembneje razlikovalo, pa so srnjaki izraziteje kot srne obiskovali krmišče jeseni in pozimi, srne pa izraziteje spomladi in poleti. Na dnevno in mesečno število obiskov ter na sezonske

Graf 1: Povprečno število obiskov srnjadi na krmišču na dan po mesecih

Pripravi: Miroslav Hafner

Foto: Posnetek fotopasti

Foto: Posnetek fotopasti

Največ obiskov krmišča je bilo spomladi.

Obiski so bili najpogostejši v urah v bližini sončnega vzhoda in zahoda.

razlike med spoloma so verjetno vplivale okoljske razmere, dogajanja v populaciji in njene biološke zakonitosti (npr. večja količina hrane v jeseni v naravi, izčrpanost živali po končani zimi, večje potrebe določenega spola ali starostnega razreda po energiji pozimi, socialni položaj živali, obdobje teritorialnosti, intenzivna rast plodu pri srnah spomladi, poleganje mladičev, prsk ipd.).

Največ obiskov smo zabeležili v urah blizu sončnega vzhoda in zahoda

Srnjad je privabljajno krmišče obiskovala v vseh 24 urah dneva, vendar je bilo število obiskov glede na vse leto, kot tudi v vseh letnih časih, največje v urah v bližini sončnega vzhoda in sončnega zahoda, to je zjutraj med 6. in 8. uro ter zvečer med 18. in 21. uro (bimodalni oziroma dvo-

vršni vzorec, ki ga ugotavljajo tudi drugi avtorji). Izrazitost bimodalnega vzorca je bila večja spomladi in poleti, jeseni, predvsem pa pozimi je bil jutranji vrh izrazit, večerni pa se je pogosto podaljšal tudi v noč. Spomladi in poleti (v času teritorialnosti, poleganja mladičev in parjenja) se je porazdelitev števila obiskov po urah dneva bolj razlikovala med spoloma (*graf 2*), jeseni in pozimi so bile razlike med spoloma manjše.

Trajanje obiskov krmišča se razlikuje med spoloma

Ob upoštevanju vpliva vseh proučevanih okoljskih in bioloških dejavnikov (spremenljivk) ter njihovih medsebojnih

Graf 2: 24-urni prikaz števila obiskov srnjadi na krmišču spomladi in poleti, ločeno po spolu

Pripravi: Miran Hafner

Izrazitost dvovršnega vzorca obiskovanja krmišča je bila največja spomladi in poleti. Jeseni, predvsem pa pozimi je bil jutranji vrh izrazit, večerni pa se je podaljšal tudi v noč. Spomladi in poleti se je porazdelitev števila obiskov po urah dneva bolj razlikovala med spoloma, jeseni in pozimi so bile razlike med spoloma manjše.

vplivov (interakcij) (12 spremenljivk, devet medsebojnih vplivov oziroma interakcij) ugotavljamo, da so bili obiski srnjakov na krmišču značilno daljši od obiskov srn. Pri tem so se srne z mladiči značilno dlje zadrževale na krmišču v primerjavi s srnami (v času) brez mladičev. Po posameznih letnih časih (medsebojni vpliv spremenljivke spol in letni čas) smo ugotovili, da so bili pozimi obiski srnjakov krajši od obiskov srn (z mladiči), poleti pa so bili obiski srnjakov daljši kot obiski srn (z mladiči). Razlike lahko izhajajo iz večjih potreb mladičev (srne z mladiči) po zadostitvi energetskih izgub pozimi. Poleti pa so bili mladiči še majhni, pogosto večji del dneva ločeni od mater, pa so se srne (z mladiči ali brez) verjetno zato krajši čas zadrževale na krmišču.

Foto: Posnetek fotopasti

Srnjaki so se na krmišču zadrževali dlje kot srne.

Obiski krmišča so bili najdaljši pozimi.

Same srne so se na krmišču zadrževale manj časa kot srne z mladiči.

Na krmišču je bila položena različna krma. Na trajanje obiskov živali na krmišču nismo odkrili vpliva posameznih vrst krme.

Obiski so bili najkrajši podnevi

Glede na različne dele dneva (zora, dan, mrak, noč) so bili obiski značilno najkrajši podnevi. Tedaj so se živali, izpostavljene na krmišču, verjetno počutile najmanj varne. Pomembnejšega vpliva drugih delov dneva na trajanje obiskov nismo odkrili. Prav tako nismo odkrili pomembnejšega medsebojnega vpliva letnega časa in delov dneva na trajanje obiskov. Nekateri avtorji ugotavljajo, da je v nekaterih delih leta bolj poudarjena dnevna aktivnost, v drugih pa bolj nočna.

Živali so se na krmišču najdlje zadrževale pozimi

Obiski so bili pozimi najdaljši, v drugih letnih časih pa med njimi nismo odkrili pomembnejših razlik v trajanju. Daljši obiski pozimi so najverjetneje povezani z večjo porabo hrane zaradi izgub energije ob nizkih temperaturah, že sicer manjšo dostopnostjo naravne hrane pozimi v primerjavi z drugimi letnimi obdobji in manjšo dostopnostjo naravne hrane v času snežne odeje. V preostalih letnih obdobjih je naravna hrana v prostoru in času enakomerneje porazdeljena in dostopna.

Vpliv temnih in svetlih noči

Obiski krmišča so bili pomembno daljši v mladi luni (mlaj in prvi krajec – temna noč) v primerjavi s staro (polna luna in zadnji krajec – svetla noč). V medseboj-

Ker je bilo krmišče z različnimi vrstami krme založeno pretežno del proučevanega obdobja, nismo odkrili značilnega vpliva katere od vrst krme ali njihovih kombinacij na trajanje obiskov.

nem vplivanju spola živali (srnjak, srna) in luninega stanja (mlada luna, stara luna) nismo odkrili značilnega vpliva na trajanje obiskov. Medsebojni vpliv luninega stanja in letne sezone pokaže, da so pozimi v temni noči obiski daljši kot v svetli, kar bi bilo lahko povezano s protiplenilsko strategijo (protiplenilsko prilagoditvijo). Pozimi v snegu in ob polni luni so noči zelo svetle, kar plenilcem omogoča uspešnejši lov. Tedaj je za živali varneje, da so bolj prikriti in zato krajši čas izpostavljeni na krmišču. Podobno so bili tudi spomladi v temni noči obiski daljši kot v svetli (pomlad – bližina zime, drevje je še neolistano in zato zagotavlja slabše kritje), poleti pa v temni noči krajši kot v svetli. Medsebojno vplivanje spremenljivk lunino stanje in temperature pokaže, da se v času mlade lune (temna noč) obiski daljšajo z nižjo temperaturo. Z nižjo temperaturo se namreč večajo energetske potrebe živali, ki pa jih z vnosom hrane tedaj nadomeščajo v večjem deležu v temnih nočeh (mlada luna), ko je varneje.

Vremenski dejavniki

Vremenski dejavniki zelo vplivajo na energetsko bilanco živali in posledično na potrebo po hrani, kar se odraža tudi na rabi krmišča. Obiski so bili krajši v manj vetrovnem vremenu in daljši v bolj vetrovnem. Tudi v času snežne odeje so bili obiski daljši kot v času brez snega. Če ni bilo padavin, so bili obiski daljši kot v primeru padavin. V času padavin, še posebno močnejših, so živali nerade izstopale iz kritja. Na trajanje obiskov nismo odkrili pomembnejšega vpliva oblačnega vremena in zračnega tlaka. Tudi značilnega medsebojnega vpliva spola živali in temperature na trajanje obiskov

nismo odkrili. Se je pa pozimi značilno večalo trajanje obiskov z nižanjem temperature, v drugih letnih časih pa nismo odkrili značilnega medsebojnega vpliva temperature in letnega časa.

Motnje v prostoru

Kot motnje smo opredelili le obdobje gobarske sezone, lova pa v oddaljenosti najmanj 700 m od krmišča nismo izvajali. V času motenj so imeli srnjaki značilno krajše obiske kot srne oziroma srne z mladiči (medsebojni vpliv motenj in spola). Ker so bile motnje predvsem v pozno poletnem in zgodnje jesenskem času, v tem času povezujemo daljše obiske srn z mladiči na krmiščih predvsem s čim hitrejšim pridobivanjem zadostnih telesnih mas mladičev za preživetje bližajoče se zime. Prav tako smo ugotovili, da so v času mlade lune (temna noč) in motenj obiski značilno daljši kot v času svetle noči oziroma v času, ko ni bilo motenj. Take značilnosti si razlagamo s protiplenilsko strategijo (protiplenilsko prilagoditvijo); živali se v času temne noči (ob motnjah) počutijo varnejše.

Vpliv krme

Na krmišču je bila krma v večjem delu proučevanega obdobja, to je v 335 dneh (87 %), v 50 dneh (13 %) krma ni bila položena oziroma jo je na krmišču zmanjkalo. Za krmljenje smo uporabljali tropine, jabolka, koruzo in peso, in sicer tako posamič kot v medsebojnih kombinacijah. Zaradi različnih vrst krme in številnih mogočih kombinacij je bilo krmišče celotno obdobje priljubljeno in so ga živali obiskovale tudi v dnevih, ko krma ni bila položena. S preizkusi nismo odkrili značilnega vpliva katere od navedenih posameznih vrst krme ali njihovih kombinacij na trajanje prisotnosti srnjadi na krmišču. Le v dnevih, ko krma ni bila položena, so bili obiski značilno krajši kot v dnevih, ko je bila krma na krmišču.

Miran Hafner

miran.hafner@gmail.com

Ugotovili smo vpliv devetih okoljskih spremenljivk (spol živali, letni čas, deli dneva, lunino stanje, hitrost vetra, količina padavin, prisotnost snega, temperatura, prisotnost krme) in šestih njihovih medsebojnih vplivov (interakcij) na trajanje obiskov srnjadi na krmišču. Največji vpliv so imeli: letni čas, medsebojni vpliv luninega stanja in letnega časa ter medsebojni vpliv spola živali in letnega časa.

KONFLIKTI Z DIVJADJO NA NELOVNIH POVRŠINAH V SLOVENIJI V OBDOBJU 2008–2018

Človek se z gradnjo naselij, cest in drugih infrastrukturnih objektov vedno bolj širi v življenjski prostor divjadi in drugih prostoživečih živali. Na nekatere vrste takšne spremembe vplivajo negativno, spet druge so se sposobne na novo, spremenjeno življenjsko okolje prilagoditi in ga izkoristiti v svoj prid. A kjer je človek, so posledično tudi konflikti. Marsikomu se je verjetno že zgodilo, da so se mu na podstrešje domače hiše naselile kune belice, na vrt so po svežo zelenjavo začele zahajati srne, v kurnik za hišo pa lisica. Če se taki dogodki pogosto ponavljajo, nastanejo težave, a njihovo reševanje ni ravno preprosto. Upravljanje z divjadjo je namreč na nelovnih površinah zelo omejeno, hkrati pa je pogosto tudi pod drobnogledom javnosti, ki je lahko do ukrepov precej kritična. V prejšnji številki glasila Lovec smo podrobno predstavili projekt *Divjad v naseljih, na cestah in drugih nelovnih površinah: težave, izzivi in rešitve*, v okviru katerega se ukvarjamo prav s temi izzivi. V pričujočem prispevku predstavljamo pregled konfliktnih dogodkov oziroma prijavljenih škodnih primerov zaradi aktivnosti divjadi na nelovnih površinah v Sloveniji v obdobju 2008–2018

Kaj spada med nelovne površine?

Pod **Zakonu o divjadi in lovstvu** (Uradni list RS, št. 16/04, 120/06 – odl. US, 17/08, 46/14 – ZON-C in 31/18; v nadaljevanju *ZDLov-I*) med **nelovne površine spadajo**: površine, kjer je iz naravovarstvenih razlogov trajno prepovedan lov na vse vrste divjadi; površine

naselij in zaselkov; javni in zasebni parki ter pokopališča; vrtovi, nasadi, sadovnjaki, drevesnice in intenzivne kmetijske kulture, ograjeni z ograjo, ki ne dovoljuje prehoda zajcu ali parkljasti divjadi; z ograjo obdani industrijski in drugi objekti; površine vseh vrst obor, razen lovnih; otroška in športna igrišča, redno obiskovana in označena sprehajališča, kopališča in podobni objekti; površine, na katere dostop ni dovoljen;

Za škodo, ki je nastala na nelovnih površinah od divjadi ali zaradi lova, je odgovoren upravljavec lovišča, če je nastala po njegovi krivdi (krivdna odgovornost), sicer pa Republika Slovenija (54. člen Zakona o divjadi in lovstvu). Za škodo na nelovnih površinah torej v največji meri odgovarja država.

površine vseh javnih cest, prog in druge tovrstne površine (10. člen *ZDLov-I*).

Škoda na nelovni površini

Za škodo, ki je nastala na nelovnih površinah od divjadi ali zaradi lova, je odgovoren upravljavec lovišča, če je nastala po njegovi krivdi (krivdna odgovornost), sicer pa Republika Slovenija (RS) (54. člen *ZDLov-I*). Za škodo na nelovnih površinah torej v največji meri odgovarja država. Postopek pri prijavi je tak, da mora oškodovanec škodo v treh dneh pisno prijaviti pooblaščenцу, ki ga določi minister (pooblaščenці so usposobljeni uslužbenci **Zavoda za gozdove Slovenije** (ZGS)). Nastalo škodo si mora pooblaščenec ogledati najpozneje v osmih dneh po prijavi škode. Če se oškodovanec in pooblaščenec na podlagi ogleda ne sporazumeta o višini odškodnine, lahko

Foto: Martin Rovšek

Foto: Janez Papež

Jelenjad je v proučevanem obdobju polovico vse škode povzročila na sadnem drevju predvsem zaradi objedanja in lupljenja.

oškodovanec pošlje pisno prijavo škode na ministrstvo, pristojno za divjad in lovstvo (58. člen ZDLov-1), tj. na **Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano** (MKGP). Če se oškodovanec ne strinja z odločitvijo ministrstva, lahko s tožbo zahteva, da o odškodnini odloči pristojno sodišče; tožbo mora vložiti najpozneje v treh letih od dneva, ko je škoda nastala.

Postopek je torej podoben prijavi škode na lovni površini, samo da namesto pooblaščenice osebe upravljalca lovišča škodo oceni javni pooblaščenec (predstavnik ZGS), odškodnino za nastalo škodo pa izplača RS (oz. zanjo MKGP). Izračun odškodnine je enak kot pri škodi na lovni površini. Za škodo po divjadi na nelovni površini šteje vsa škoda, ki jo divjad povzroči neposredno na površini oziroma

stvarah, ki so trajno spojene s površino. Na pristojnem ministrstvu pa skladno z zakonskim določilom ne izplačujejo odškodnin za premično lastnino, npr. pokončane kokoši/race/purane/golobe in druge domače živali, za poškodovano folijo za silažne silose, silažo, silažne bale, za poškodovane avtomobile in podobno. Poleg tega je pogoj za izplačilo odškodnine tudi primerna zaščita nelovne

objav v medijih konfliktov z divjadjo na nelovnih površinah še precej več. Poleg tega v pregled niso vključeni trki z divjadjo oziroma njeni povozi, kar je eden najresnejših konfliktov na nelovnih površinah (problematiko trkov z divjadjo bomo predstavili ločeno v več samostojnih prispevkih).

V proučevanem 11-letnem obdobju je bilo prijavljenih in obravnavanih 1.570

Divji prašiči puščajo s svojim ritjem posledice na travni ruši.

površine, pri čemer so minimalni pogoji zaščite navedeni v *Pravilniku o minimalnih pogojih za zaščito posameznih nelovnih površin pred škodo od divjadi* (Uradni list RS, št. 42/16).

Najpogostejši konflikti z divjadjo na nelovnih površinah v Sloveniji v obdobju 2008–2018

Podatke o prijavljenih škodnih dogodkih zaradi prisotnosti divjadi v urbanem okolju in na drugih nelovnih površinah v obdobju 11 let (2008–2018) smo pridobili iz podatkovnih baz MKGP. Poudariti je treba, da gre za analizo tistih škodnih primerov, ki so bili prijavljeni. V resnici je po poročanju ljudi in tudi po pregledu

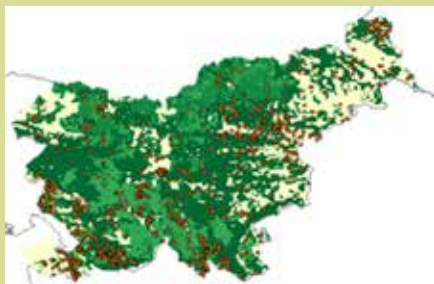
škodnih primerov, ki jih je divjad povzročila na nelovnih površinah v Sloveniji. Na leto je bilo v povprečju prijavljenih in rešenih okoli 140 škodnih primerov (najmanj, tj. 86, v letu 2014, in največ, tj. 238, v letu 2010) (*preglednica 1*).

Preglednica 1: Pregled prijavljenih škodnih primerov, ki jih je povzročila divjad na nelovnih površinah v Sloveniji v obdobju 2008–2018.

Leto	Število primerov
2008	101
2009	128
2010	238
2011	122
2012	116
2013	214
2014	86
2015	93
2016	115
2017	178
2018	179
Skupaj	1.570

Število in pojavnost škodnih primerov je glede na območje celotne Slovenije neenakomerno razporejeno. Največ škodnih primerov je bilo prijavljenih v **Primorskem lovskoupravljalškem območju** (LUO), in sicer 24 %, sledijo mu

Podatke o prijavljenih škodnih dogodkih zaradi prisotnosti divjadi v urbanem okolju in na drugih nelovnih površinah v obdobju 11 let (2008–2018) smo pridobili iz podatkovnih baz Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Poudariti je treba, da gre za analizo tistih škodnih primerov, ki so bili prijavljeni. V resnici je po poročanju ljudi in tudi po pregledu objav v medijih konfliktov z divjadjo na nelovnih površinah še precej več.

Slika 1: Razporeditev vseh škodnih primerov (ne glede na vrsto divjadi in vrsto škode) v Sloveniji v obdobju 2008–2018

Glede na vrsto nastale škode smo le-to razdelili v nekaj večjih skupin, in sicer kot škodo na: a) različnih področjih kmetijstva, od sadjarstva, vinogradništva, poljedelstva in drugega; b) okrasnih in drugih rastlinah, kamor spada predvsem različno drevje, cvetje in podobno; c) domačih živalih, tj. predvsem na rejnih živalih (kokoši in druga perutnina), nekaj je bilo tudi pokončanih hišnih ljubljencev; č) nepremičninah, vozilih in materialu (slika 3).

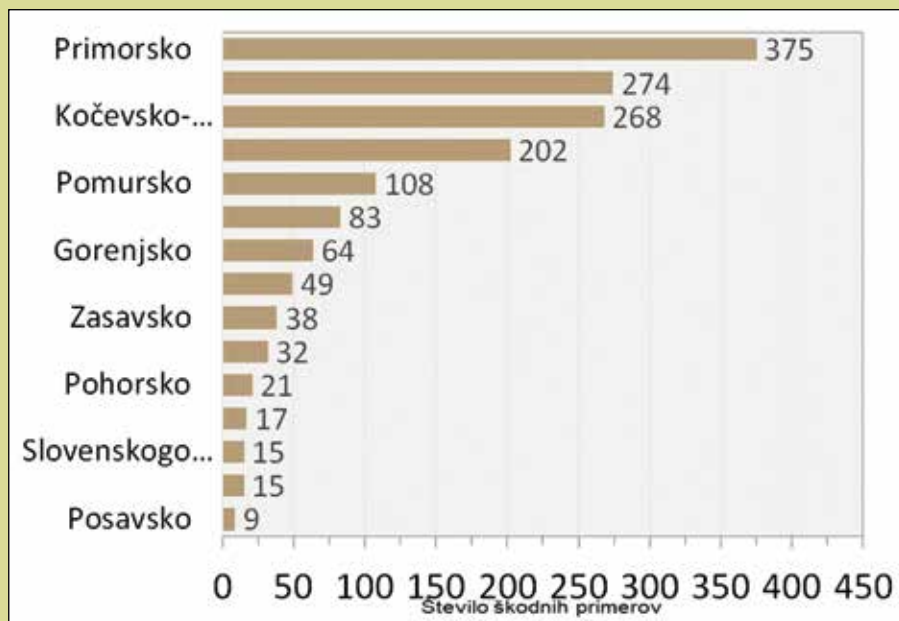
Največ škodnih dogodkov je bilo v

V proučevanem 11-letnem obdobju je bilo prijavljenih in obravnavanih 1.570 škodnih primerov, ki jih je divjad povzročila na nelovnih površinah v Sloveniji. Na leto je bilo v povprečju prijavljenih in rešenih okoli 140 škodnih primerov (najmanj, tj. 86, v letu 2014, in največ, tj. 238, v letu 2010).

škoda na kokoših. Škode na nepremičninah je bilo 9 % vseh dogodkov, pri čemer se je več kot polovica zabeležene škode nanašala na ostrešja različnih objektov, večinoma stanovanjskih hiš.

Vrste divjadi, ki najpogosteje povzročajo konflikte na nelovnih površinah

Pri razlagi nastanka konfliktov in posledične škode ter iskanju vzrokov zanje je treba predvsem definirati, katera divjad povzroča določeno vrsto škode, saj je večinoma (ne pa vedno) določena vrsta škode povezana s posamezno vrsto divjadi. Pomembno je tudi določiti, v katerih območjih Slovenije se določena škoda pojavlja, kar je predvsem odvisno od prisotnosti in številčnosti določene vrste divjadi, nekoliko pa tudi od deleža površin, na katerih se določena škoda pojavlja (na primer škoda na vinski trti je prisotna predvsem v vinorodnih območjih). Le z razumevanjem vplivnih dejavnikov je

Slika 2: Pregled škodnih primerov po lovskoupravljavskih območjih v obdobju 2008–2018

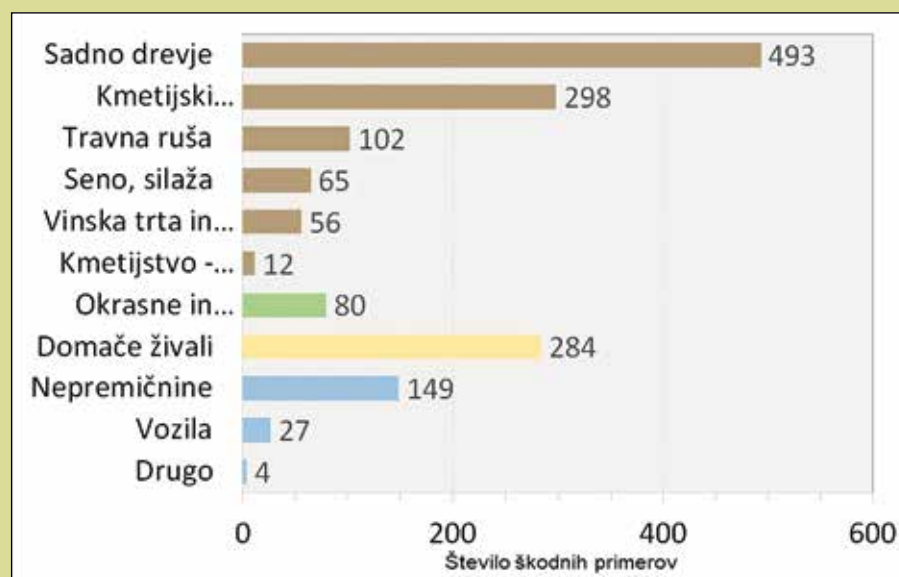
Notranjsko in Kočevoško-Belokranjsko LUO (po 17 %), Savinjsko-Kozjansko LUO (13 %) ter Pomursko LUO (7 %). V preostalih LUO-jih je bilo v 11-letnem obdobju skupno zabeleženih od 9 do 83 škodnih primerov (slika 1 in 2).

Glede na tip/vrsto nelovne površine, kjer je nastala škoda, je bilo 78 % vseh primerov zabeleženih na območju naselij. V sadovnjakih je bilo 16 % primerov, po 3 % pa na ograjenih površinah in v vinogradih. Posamezni škodni dogodki (1 %) so bili prijavljeni tudi na drugih nelovnih površinah, in sicer na golf igrišču, v intenzivnih nasadih, v drevesnicah in na pokopališču (preglednica 2).

Preglednica 2: Število škodnih primerov glede na vrsto nelovne površine v obdobju 2008–2018

Vrsta nelovne površine	Število primerov
Naselje	1.217
Sadovnjak	256
Ograjeno	44
Vinograd	44
Drugo*	9
Skupaj	1.570

* Golf igrišče, intenziven nasad, drevesnica, pokopališče

Slika 3: Pregled škodnih primerov glede na posamezno vrsto škode v obdobju 2008–2018

kmetijstvu oziroma sadjarstvu in vinogradništvu. Skoraj tretjina (31 %) vseh prijavljenih škodnih primerov je bila na sadnem drevju. Sledila je škoda na različnih kmetijskih pridelkih (19 %), med katerimi je približno tretjina škode nastala na krompirju. Med škodo na domačih živalih, ki predstavlja 18 % vseh škodnih primerov, je bila v treh četrtinah primerov

mogoče najti ustrezne rešitve za zmanjševanje pojavljanja konfliktov.

V nadaljevanju predstavljamo prostorski pregled konfliktov za tiste vrste parkljaste divjadi (jelenjad, divji prašič, srnjad) in male divjadi (lisica, kuna belica, šoja), ki so v obdobju 2008–2018 povzročile največ prijavljenih škodnih dogodkov na nelovnih površinah.

Foto: Miha Krofel

Kuna belica je znana po povzročitvi poškodb osebnih avtomobilov (predvsem elektronike).

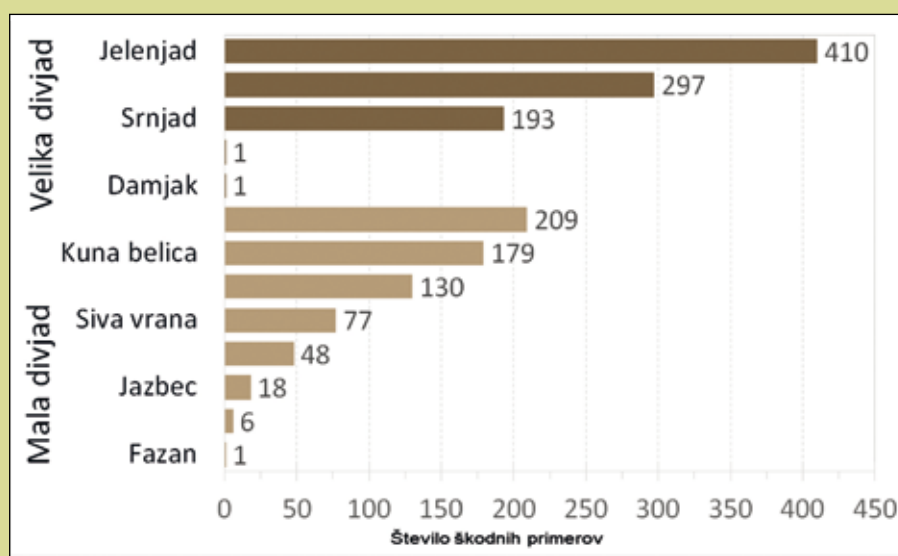
kateri pa je bil vendarle izrazito večji delež škodnih dogodkov zabeležen v Savinjsko-Kozjanskem LUO (slika 5).

Jelenjad je polovico vse škode povzročila na sadnem drevju, predvsem zaradi objedanja in lupljenja. Pri tem je škoda večinoma nastala na sadnem drevju znotraj naselij, v nekaj primerih pa v sadovnjakih. V 21 % je nastala škoda na pridelkih, po večini na različnih vrstah zelenjave in na krompirju. Po 10 % škodnih primerov se je nanašalo na vinsko trto, na okrasne in druge rastline. Pri slednjih se je polovica nanašala na škodo na cipresah v naseljih. V 7 % je jelenjad poškodovala ograjo. Poleg omenjenih je bilo prijavljenih še manjše število drugih vrst škode od jelenjadi.

Divji prašič je v največji meri (39 %) povzročal konflikte zaradi prehranjevanja s kmetijskimi pridelki, predvsem s krompirjem in koruzo. V 31 % dogodkov

Vrsta, ki je bila udeležena v največ škodnih primerih, je jelenjad (26 %), sledijo ji divji prašič (19 %), lisica (13 %), srnjad (12 %), kuna belica (11 %) in šoja (8 %). Druge vrste so povzročile škodo v skupaj 10 % primerov, pri čemer je bilo največ prijav škode, ki sta jo povzročila siva vrana in poljski zajec. Zabeleženi so bili tudi posamezni primeri, ko so škodo povzročili jazbec, polh, fazan, damjak in muflon (slika 4).

Katera divjad povzroča konflikte na nelovnih površinah, je odvisno tudi od območja. Med posameznimi LUO-ji je namreč mogoče opaziti velike razlike, kakšne vrste škoda je nastala na nelovnih površinah in katera divjad jo povzroča. V Primorskem in Notranjskem LUO, kjer je bilo zabeleženo največ škodnih primerov, daleč največ škode povzroča divji prašič; navadni jelen je kot povzročitelj škode prevladoval v Notranjskem, Kočevsko-Belokranjskem in Pomurskem LUO, divji prašič pa je škodo pogosto povzročal tudi v Zahodnovisokokraškem LUO, pa tudi v Zasavskem LUO. Skoraj vsi škodni primeri, ki jih je povzročila šoja, so bili prijavljeni v Primorskem LUO (velika večina) in Triglavskem LUO. Nasprotno so konflikti s srnjadjo in lisico na nelovnih površinah prisotni po celotni Sloveniji. Podobno velja tudi za kuno belico, pri

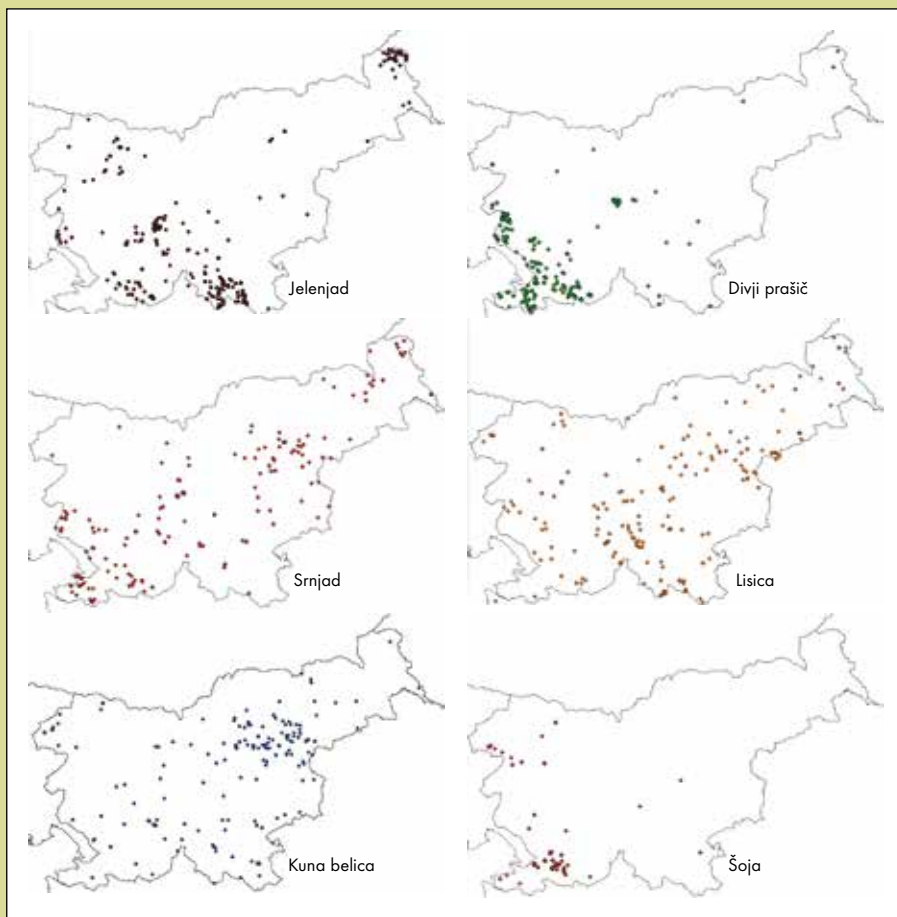
Slika 4: Pregled škodnih primerov na nelovnih površinah v Sloveniji po posameznih vrstah divjadi v obdobju 2008–2018

Foto: Andrej Tomažin

Šoja je v navedenem 11-letnem obdobju večinoma povzročala škodo na sadnem drevju, nekaj primerov pa se je nanašalo na škodo na pridelkih in grozdju.

Vrsta, ki je bila udeležena v največ škodnih primerih, je jelenjad (26 %), sledijo ji divji prašič (19 %), lisica (13 %), srnjad (12 %), kuna belica (11 %) in šoja (8 %). Druge vrste so povzročile škodo v skupaj 10 % primerov, pri čemer je bilo največ prijav škode, ki sta jo povzročila siva vrana in poljski zajec. Zabeleženi so bili tudi posamezni primeri, ko so škodo povzročili jazbec, polh, fazan, damjak in muflon.

Slika 5: Prostorski pregled prijavljene škode, ki so jo v obdobju 2008–2018 v Sloveniji na nelovnih površinah povzročile vrste divjadi, ki so bile najpogostejše povzročiteljice škode.

je škoda nastala zaradi ritja travne ruše, v 17 % pa na sadnem drevju. Manjši del škode je nastal na grozdju (10 %). Pri drugih vrstah škode, ki so bile zabeležene v manjšem številu, velja izpostaviti dva zanimiva primera škode na domačih živalih: v enem primeru je bil poškodovan pes, v drugem pa domača raca.

Podobno kot divji prašič je bila tudi

Foto: Ivan Knažič

Pri jazbecu so se konflikti večinoma nanašali na poškodbe travne ruše, v manjši meri pa na poškodbe pridelkov in vinske trte.

Preglednica 3: Število prijavljenih škodnih primerov glede na posamezne vrste škode, ki jih je na nelovnih površinah v Sloveniji v obdobju 2008–2018 povzročila parkljasta divjad.

	Jelenjad	Divji prašič	Srnjad	Drugi parkljarji (muflon, damjak)
Sadno drevje	207	51	59	1
Kmetijski pridelki	88	117	75	-
Travna ruša	1	91	-	-
Vinska trta in grozdje	2	30	18	-
Seno, silaža	43	2	-	1
Okrasne in druge rastline	40	-	35	-
Domače živali	-	2	-	-
Nepremičnine	27	4	3	-
Vozila	1	-	1	-
Druge vrste škode	1	-	2	-
Skupaj	410	297	193	2

srnjad v 39 % primerov povzročiteljica škode na pridelkih, predvsem različni zelenjavi, radiču in fižolu. Zaradi objedanja sadnega drevja je bilo prijavljenih 31 % škodnih dogodkov. Srnjad je 18 % vse škode povzročila na okrasnih rastlinah in – podobno kot jelenjad – na cipresah v naseljih. Prijavljen je bil tudi dogodek, ko je srnjad osmukala cvetje in vence na pokopališču. V 9 % je nastala škoda zaradi objedanja vinske trte, druge vrste škode pa so bile v manjših deležih (**preglednica 3**).

Med malo divjadjo je bila v največ konfliktih udeležena **lisica**, pri čemer je v skoraj

vseh primerih nastala škoda na domačih živalih (97 %), večinoma na kokoših. Ti primeri so se pojavljali na območju celotne države. Konfliktni dogodki (le pet dogodkov), ki niso bili povezani z domačimi živalmi, so se nanašali na poškodbe silaže, silažne folije, vreč zemlje in celo novoletne dekoracije. V enem primeru je nastala celo škoda v bazenu za namakanje.

Kuna belica je najpogostejše (v 45 % primerov) povzročala škodo na nepremičninah, kjer je poškodovala predvsem ostrešja hiš. Podobno kot lisica v veliki meri tudi kuna povzroča težave kot plenilka domačih živali, saj je bilo v analiziranem 11-letnem obdobju kar 44 % škodnih primerov povezanih s škodo na domačih živalih, predvsem na kokoših, okrasni perutnini in drugih vrstah ptic; zabeleženi so tudi primeri, ko naj bi kuna uplenila jagnje. V 11 % prijavljenih škodnih primerov, povezanih s kuno, so nastale poškodbe osebnih avtomobilov (predvsem elektronike), pri čemer je treba poudariti, da je kuna povzročila pravzaprav vso prijavljeno škodo na avtomobilih.

Šoja je večinoma povzročala škodo na sadnem drevju (96 %), nekaj primerov se je nanašalo na škodo na pridelkih in grozdju (oboje po 2 %). Kot smo že omenili, je bila velika večina vseh prijav škode, ki jo je povzročila ta vrsta, v Primorskem LUO, nekaj primerov pa je bilo prijavljenih tudi v Triglavskem LUO.

Foto: Marjan Artnak

Projekt *Divjad v naseljih, na cestah in drugih nelovnih površinah: težave, izzivi in rešitve* poteka v sklopu Ciljnega raziskovalnega programa (CRP) Zagotovimo si hrano za jutri. Izvedbo projekta z oznako V4-1825 financirata Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano³ ter Javna agencija za raziskovalno dejavnost RS, izvaja pa ga konzorcij v sestavi: Gozdarski inštitut Slovenije¹; Visoka šola za varstvo okolja⁴; Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije Univerze na Primorskem²; Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani; Fakulteta za naravoslovje in matematiko Univerze v Mariboru.

V letih 2008–2018 je siva vrana največ škodo povzročila na nepremičninah.

Preglednica 4: Število prijavljenih škodnih primerov glede na posamezne vrste škode, ki jih je na nelovnih površinah v Sloveniji v obdobju 2008–2018 povzročila mala divjad.

	Lisica	Kuna belica	Šoja	Siva vrana	Poljski zajec	Jazbec	Polh	Fazan
Domače živali	203	78	-	-	-	1	-	-
Sadno drevje	-	-	125	3	45	-	1	1
Nepremičnine	-	80	-	30	-	-	5	-
Vozila	-	19	-	6	-	-	-	-
Kmetijski pridelki	-	-	3	11	1	3	-	-
Seno, silaža	1	2	-	14	-	2	-	-
Kmetijstvo: drugo	3	-	-	8	-	-	-	-
Travna ruša	-	-	-	1	-	9	-	-
Okrasne in druge rastline	-	-	-	4	1	-	-	-
Vinska trta in grozdje	-	-	2	-	1	3	-	-
Drugo	2	-	-	-	-	-	-	-
Skupaj	209	179	130	77	48	18	6	1

2015), zato v sklopu projekta in pričujočega članka te vrste ne obravnavamo podrobneje.

Pri **poljskem zajcu** velja izpostaviti konflikte, povezane s škodo na sadnem drevju, ki prevladujejo pri tej vrsti. Pri **jazbecu** so se konflikti večinoma nanašali na poškodbe travne ruše, v manjši meri pa na poškodbe pridelkov in vinske trte; v enem primeru naj bi jazbec poškodoval domačo mačko (*preglednica 4*).

Pregled prijavljenih škodnih primerov, ki so v Sloveniji nastali v obdobju 2008–2018, kaže, katere vrste konfliktov z divjadjo na nelovnih površinah so najpogostejše, na katerih vrstah nelovnih površin se pojavljajo, katera divjad povzroča določeno vrsto konfliktov in kje, v katerem območju Slovenije so konflikti najpogostejši.

Poudariti moramo, da smo lahko analizirali zgolj tiste primere, ki so bili uradno prijavljeni in tako zavedeni v evidence MKGP. Dejansko je konfliktov še precej več, v naseljih in na drugih nelovnih površinah pa so vanje vpletene tudi nekatere druge vrste divjadi, za katere doslej škoda ni bila prijavljena. Primer je nutrija, ki je problematična tudi zato, ker je invazivna tujerodna vrsta; v urbanih

območjih več evropskih mest (pri nas trenutno v Ljubljani in Kopru) je njena številčnost velika, aktivno upravljanje z njo v pomenu doseganja načrtovanih ukrepov (tj. popoln odvzem iz narave)

pa je težko izvedljivo zaradi pričakovanih negativnih odzivov sicer majhnega, a glasnega dela javnosti.

Skupaj z drugimi aktivnostmi, ki jih izvajamo v okviru ciljnega raziskovalnega projekta, je pregled nad pogostostjo in pojavnostjo škodnih dogodkov od divjadi na nelovnih površinah izhodišče za pripravo ukrepov za zmanjševanje števila takih dogodkov v prihodnje in za pripravo protokolov za ravnanje v primeru pogostejšega pojavljanja najbolj problematičnih vrst divjadi v urbanem okolju in na drugih nelovnih površinah.

*dr. Katarina Flajšman¹,
Ajša Alagić¹
prof. dr. Elena Bužan²,
dr. Matevž Adamič³ in
prof. dr. Boštjan Pokorny^{1,4}*

Več informacij o projektu je na voljo na spletni strani:
<http://divjad.np.gozdis.si/>.

Foto: Jaroslav Pap

Pri **poljskem zajcu** velja izpostaviti konflikte, povezane s škodo na sadnem drevju, ki prevladujejo pri tej vrsti.

REZULTATI DRUGE SEZONE SPREMLJANJA RISA Z AVTOMATSKIMI KAMERAMI

V lanski številki revije Lovec (7–8/2019) smo poročali o prvih rezultatih sistematičnega spremljanja (monitoringa) populacije risa v Sloveniji z avtomatskimi kamerami v sezoni 2018–2019. »Foto-monitoring« se je nadaljeval tudi letos in za nami je druga sezona uspešnega spremljanja razširjenosti in številčnosti risje populacije pri nas. V letošnji sezoni 2019–2020 smo območje monitoringa risa razširili iz Notranjskega in Kočevsko-Belokranjskega lovsko-upravljaljskega območja (LUO) tudi na Zahodnovisokokraško LUO in v monitoring risa vključili dodatnih devet lovskih družin. V nadaljevanju predstavljamo glavne rezultate dela, ki ga je v sodelovanju z Zavodom za gozdove Slovenije (ZGS) in člani projekta LIFE Lynx opravilo 68 lovcev in lovk.

Novosti monitoringa risa z avtomatskimi kamerami v sezoni 2019–2020

Monitoring risa, tako kot katerekoli druge živalske vrste, mora biti načrtovan sistematično. To pomeni, da mora vsako leto (sezono) potekati z enako metodologijo s primerljivimi po-

goji in z znanim naporom, tako da so tudi pridobljeni rezultati med leti primerljivi. Zato smo letos upoštevali enake časovne in operativne okvirje, kot smo jih določili v prvi sezoni (2018–2019). Avtomatske kamere smo skupaj z lovci namestili v začetku septembra 2019 na stalnih, za risa primernih lokacijah znotraj lovišč in jih tam pustili do aprila 2020. V jeseni so

Jesen je za spremljanje risa najprimernejše obdobje, saj se takrat začnejo samice z mladiči bolj premikati, mladiči se še niso odselili, samci pa ne hodijo na paritvene izlete zunaj svojih teritorijev, kot se to dogaja pozimi in zgodaj spomladi. Podaljšanje obdobja do pomladi pa poveča možnost, da risa posnamemo, če v jeseni ni uspelo.

lovci enkrat na mesec obiskali lokacije s kamerami in vse posnetke posredovali kontaktni osebi na ZGS. Jesen je za spremljanje risa najprimernejše obdobje, saj se takrat začnejo samice z mladiči bolj premikati, mladiči se še niso odselili, samci pa ne hodijo na paritvene izlete zunaj svojih teritorijev, kot se to dogaja pozimi in zgodaj spomladi. Podaljšanje obdobja do pomladi pa poveča možnost, da risa posnamemo, če v jeseni ni uspelo.

Za monitoring smo uporabljali kamere, ki se sprožijo ob zaznavanju gibanja in fotografirajo mimoidočo žival. Če je žival

Pripravi: Urša Fležar

Slika 1: Dva različna odrasla risa (en samec in ena samica), ki sta se na isti lokaciji v LD Loški Potok posnela v roku dveh dni. Izsek, iz katerega je razviden različen vzorec pik na kožuhi, je označen z rdečo.

ris, lahko posamezne osebkke prepoznamo po vzorcu pik na kožuhi (primer: *slika 1*, tudi *slika 4*), če je fotografija ustrezne kakovosti. Tako lahko s fotografij prepoznamo iste osebkke risov na različnih lokacijah in jih preštejemo. Seštevek ne pomeni, da imamo točno toliko risov, ampak pove njihovo najmanjše število. Nobena metoda spremljanja prostoživečih vrst, ki trenutno

obstaja, namreč ne omogoča popolnega »štetja« vseh osebkov živali. Obstajajo pa nekatere metode, ki omogočajo, da ocenimo tudi, koliko je živali, ki smo jih najverjetneje zgrešili. Eno od takšnih metod nameravamo v naslednjih mesecih uporabiti za dodatno analizo podatkov iz monitoringa risa pri nas.

Monitoring risa z avtomatskimi ka-

Monitoring risa z avtomatskimi kamerami je izvajalo 68 lovcev in lovk iz 17 lovišč iz Notranjskega LUO (od tega dve lovišči s posebnim namenom – LPN), 21 iz Kočevsko-Belokranjskega in Novomeškega LUO (od tega tri LPN) in 9 iz Zahodno-visokokraškega (ZVK) LUO. Skupno smo postavili 253 avtomatskih kamer na 185 različnih lokacijah; na boljše lokacije smo postavili več kamer.

merami je izvajalo 68 lovcev in lovk iz 17 lovišč iz Notranjskega LUO (od tega dve lovišči s posebnim namenom – LPN), 21 iz Kočevsko-Belokranjskega in Novomeškega LUO (od tega tri LPN) in 9 iz Zahodno-visokokraškega (ZVK) LUO. Nekatere lokacije so ostale enake kot prejšnjo sezono (na primer tiste, kjer je bil ris že posnet), nekatere pa so bile nove, saj so glede na prejšnje izkušnje z lanskim spremljanjem sodelujoči lovci lahko lažje predvideli, kje je večja verjetnost, da se bo ris pojavil. V loviščih na območju ZVK, ki so se letos prvič pridružila spremljanju, smo s sodelujočimi lovci lokacije izbrali na novo v kombinaciji s prejšnjimi izkušnjami od drugod in lokalnega poznavanja lovišč (*slika 2*).

Skupno smo postavili 253 avtomatskih kamer na 185 različnih lokacijah; na boljše lokacije smo postavili več kamer (*slika 3*). Uporabljali smo štiri modele avtomatskih kamer (Cuddeback, Moultrie, StealthCam in Bolyguard), vendar smo zaradi primerljivosti rezultatov pri vseh uporabili enake nastavitve. Pomembno je bilo predvideti, kje bomo risa fotografirali v premikanju, saj smo tam morali postaviti tako kamero, ki je posnela kakovostno fotografijo, iz katere smo lahko razbrali vzorec kožuha (na primer kamera z belo bliskavico). Po drugi strani smo na markirna mesta postavili kamere, ki imajo za živali nevidno bliskavico (zatamnjen ali nezatamnjen infrardeč). S pozornim izborom primerne kamere smo letos bistveno povečali nabor posnetkov, ki so bili primerni za določanje osebkov risa.

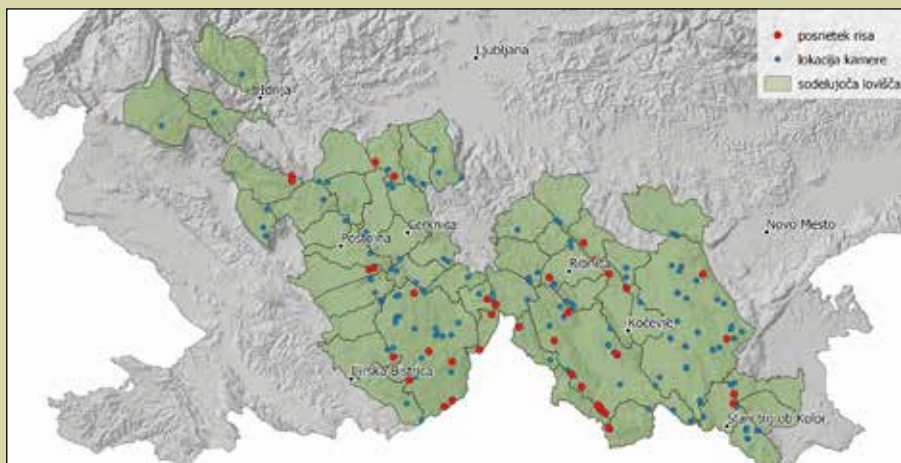
Glede na izkušnje iz prve sezone monitoringa smo letos uvedli nekatere

Foto: Urša Fležar

Slika 2: Postavljanje avtomatske kamere na potencialno markirno mesto v LPN Medved

Rise smo posneli v 18 loviščih (od tega štiri LPN) na 41 različnih lokacijah. Iz 155 posnetih obiskov risa smo prepoznali 20 različnih odraslih živali in dva mladiča. Poleg risov, ki so tarčna vrsta monitoringa, smo pridobili tudi izredno dragocene posnetke drugih živalskih vrst; posneli smo še 30 prostoživečih živalskih vrst na več kot 30.000 posnetkih. Najpogostejše fotografirane vrste so bile parkljasta divjad, lisica in medved.

Pripravi: Urša Fležar

Slika 3: Lovišča (obarvana zeleno), ki so v sezoni 2019–2020 sodelovala pri monitoringu risa z avtomatskimi kamerami z lokacijami, kjer so bile postavljene avtomatske kamere (modre pike), in lokacijami, kjer so kamere posnele risa (rdeče pike).

spremembe, ki so predvsem pomagale izboljšati kakovost pridobljenih podatkov. Na izbranih lokacijah (na primer gozdne vlake, ki jih risi redno uporabljajo) smo postavili po dve kameri, da smo si povečali možnost fotografiranja risa z obeh strani telesa. Najboljše posnetke risov smo dobili na lokacijah, kjer so bila markirna mesta (mesta, kjer ris redno označuje svoj teritorij z urinom in drgnjenjem ob markirno mesto), saj se je ris tam zadrževal nekaj

časa in pokazal vse svoje strani telesa. Na takih mestih je bilo risom tudi preprosto določiti spol, kar pri preostalih posnetkih pogosto ni mogoče.

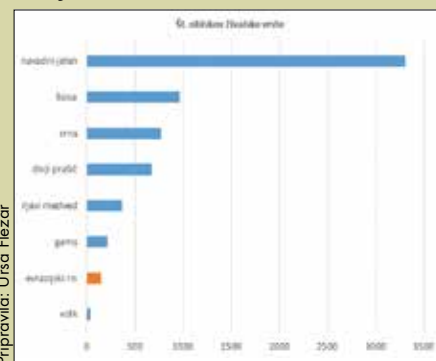
Poznavanje markirnih mest je pomembno tudi z vidika genetskega vzorčenja, saj lahko na njih najdemo risjo dlako, iz katere poskusimo izolirati DNK posameznega osebk. analize DNK so za našo risjo populacijo pomembne predvsem za ugotavljanje stopnje parjenja v

sorodstvu, ki je še vedno velika grožnja obstoju te populacije. Genetske vzorce risov je mogoče pridobivati tudi preko sledenja v snegu ali s pomočjo lovilnikov dlak. Slednje se je lansko sezono izkazalo za manj uspešno, zato smo letos v loviščih lovilnike dlak postavili v omejenem obsegu, vendar metoda še vedno ni obrodila zadostnih rezultatov. Smo pa zato uspeli nabrati lepo število genetskih vzorcev s pomočjo zimskih sledenj (o tem kdaj drugič).

Rezultati monitoringa risa z avtomatskimi kamerami v sezoni 2019–2020

Rise smo posneli v 18 loviščih (od tega štiri LPN) na 41 različnih lokacijah (**slika 3**). Enako pomemben podatek je tudi, na koliko lokacijah v posameznih loviščih risa nismo posneli – kar pa še ne pomeni, da ga tam ni. Iz 155 posnetih obiskov risa smo prepoznali 20 različnih odraslih živali in dva mladiča (**preglednica**). Iste rise so v marsikaterem primeru kamere posnele v različnih loviščih (primer prikazan na **sliki 4**). Na nekaterih posnetkih nismo mogli prepoznati, za katerega risa točno gre. Poleg risov, ki so tarčna vrsta monitoringa, smo pridobili tudi izredno dragocene posnetke drugih živalskih vrst; posneli smo še 30 prostoživečih živalskih vrst na več kot 30.000 posnetkih. Najpogostejše fotografirane vrste so bile parkljasta divjad, lisica in medved (**graf**).

Graf: Število obiskov najpogostejše posnetih živalskih vrst; število posnetkov risa je obarvano z oranžno barvo.

Pripravi: Urša Fležar

Med sistematičnim monitoringom smo pridobili tudi nekaj dodatnih posnetkov risa, ki so jih posnele »zasebne« kamere. Ti posnetki so nastali naključno in jih zato ne vključujemo v rezultate sistematičnega monitoringa, ki jih navajamo v tem prispevku. So pa pomemben dodaten vir informacij, ki ga upoštevamo predvsem za nadaljnje načrtovanje sistematičnega monitoringa, še posebno glede sodelovanja z lovišči, v katerih je prisoten ris, in iskanja najboljših lokacij za postavitev kamer.

Preglednica: Seznam lovišč, kjer so kamere posnele rise, s številom prepoznanih različnih odraslih risov in mladičev. Število risovih obiskov pomeni, kolikokrat se je ris pojavil pred kamero (da se izognemo pretiranemu naštevanju posnetkov v primerih, ko se je isti ris zadrževal na lokaciji in bil večkrat fotografiran med istim obiskom). Iste rise so v marsikaterem primeru kamere posnele v različnih loviščih (primer prikazan na **sliki 4**).

Lovišče	Št. obiskov risov	Št. različnih odraslih risov	Št. mladičev
Babno polje	10	1	
Banja Loka - Kostel	2	1	
Col	4	2	
Dolenja vas	2	1	
Draga	7	2	
Iga vas	1	1	
Kočevje	27	2	1
Loški Potok	6	2	
Loka Črnomelj	1	1	
Osilnica	19	4	
Predgrad	6	2	1
Prestranek	2	1	
Ribnica	4	2	
Struge na Dolenjskem	13	2	
Trnovo	1	1	
LPN Jelen	37	6	
LPN Ljubljanski vrh	2	1	
LPN Medved	2	1	
LPN Snežnik - Kočevska Reka	13	3	

Pripravi: Urša Fležar

Pri razumevanju zbranih podatkov se moramo zavedati, da je »naša« risja populacija ista kot tista na Hrvaškem in da imajo risi, ki smo jih zaznali blizu meje s Hrvaško, zelo verjetno del svojih teritorijev tudi na Hrvaškem. Zato je za upravljavce ključnega pomena sodelovanje s sosednjimi državami, vključno z medsebojno izmenjavo podatkov o risih, kar trenutno poteka v okviru mednarodnega projekta *LIFE Lynx*.

sebojno izmenjavo podatkov o risih, kar trenutno poteka v okviru mednarodnega projekta *LIFE Lynx*.

Pomen monitoringa pri ohranjanju risa

Monitoring z avtomatskimi kamerami se je že drugo sezono zapored izkazal kot zelo uspešna metoda za pridobivanje podatkov o stanju risje populacije pri nas (pa tudi mnogo drugih živalskih vrst). Uporabnost metode potrjujejo tudi izkušnje iz drugih evropskih držav, kar pa nas pomembno razlikuje od njih, je obsežno sodelovanje z upravljavci lovišč in lovci, ki izvajajo monitoring. Tak pristop nam marsikdo zavidava, zato bi se radi iskreno zahvalili vsem sodelujočim lovcem za dobro opravljeno delo in za njihov neprecenljiv prispevek k spremljanju in ohranjanju ogrožene največje evropske mačke pri nas.

Urša Fležar

**Matej Bartol, Rok Černe, Miha Krofel,
Lan Hočevar, Aleš Pičulin
in Andrej Rot**

Spodbudna novica je, da smo v tej sezoni spremljanja izmed 20 odraslih risov prepoznali dva, ki sta bila lansko sezono posneta kot mladiča in sta trenutno verjetno v procesu vzpostavljanja svojih teritorijev. Enega mladiča smo lansko in letošnjo sezono posneli v **LPN Medved v Kočevskem rogu**, vendar v dveh različnih revirjih. Druga samo lansko sezono posneli v **Lovski družini Draga**, letos pa na območju Menišije v **LPN Ljubljanski vrh**. Letos smo zaznali bistveno manj mladičev (le dva, od tega je en potomec priseljenega risa **Goruja**) kot lansko sezono (šest, vsi potomci rezidenčnih risov; tj. tistih, ki so imeli vzpostavljene stalne teritorije), kar bi lahko nakazovalo na težave, ki jih ima naša populacija risov s parjenjem v sorodstvu. Prepoznali smo tudi enajst odraslih risov, ki jih poznamo že od lani, pet pa smo jih letos zaznali prvič.

Izmed odraslih risov smo lahko prepoznali pet samic in devet samcev, preostalih šestim nismo mogli določiti spola. Poleg tega vemo, da je tudi eden izmed mladičev samica, saj nosi telemetrično ovratnico. To je risinja **Mala**, potomka risinje **Teje** in risa **Goruja**, ki smo ga v letu 2018–2019 kot prvega preseljenega risa iz Romunije v Slovenijo pripeljali v okviru projekta *LIFE Lynx* (www.lifelynx.eu) s ciljem preprečevanja izumiranja risa v Dinaridih in severovzhodnih Alpah. V tej sezoni smo z avtomatskimi kamerami uspeli posneti vseh šest risov, opremljenih s telemetričnimi ovratnicami, ki so bili v času monitoringa na območju spremljanja, to so bili poleg **Goruja** in **Male** še **Teja**, **Bojan**, **Doru** in **Mihec**. Izmed njih sta **Goru** in **Doru** priseljena risa, preostali pa rezidenčni. Vsi našteti risi so vključeni v seštevek (20) prepoznanih risov s posnetkov avtomatskih kamer. Dejstvo, da smo vse rise z ovratnicami posneli

na več lokacijah, je dodaten pokazatelj kakovostnega monitoringa z avtomatskimi kamerami, ki ga izvajamo pri nas.

Pri razumevanju zbranih podatkov se moramo zavedati, da je »naša« risja populacija ista kot tista na Hrvaškem in da imajo risi, ki smo jih zaznali blizu meje s Hrvaško, zelo verjetno del svojih teritorijev tudi na Hrvaškem (na primer ris **Bojan**, ki je bil odlovljen v lovišču **Osilnica**, vendar sedaj s pomočjo telemetrične ovratnice vemo, da je večji del njegovega teritorija v okolici **Gerovega** na Hrvaškem). Sklepamo, da je takšnih »čezmejnih« risov vsaj polovica od vseh odraslih risov, ki smo jih zaznali v okviru letošnjega monitoringa. Zato je za upravljavce ključnega pomena tudi sodelovanje s sosednjimi državami, vključno z med-

Foto: Marjan Artnak

Monitoring z avtomatskimi kamerami se je že drugo sezono zapored izkazal kot zelo uspešna metoda za pridobivanje podatkov o stanju risje populacije pri nas (pa tudi mnogih drugih živalskih vrst).

SEPTEMBER

Kimavec, kot tudi imenujemo september, smo lovci najpogosteje povezovali z lovom na jelena v »ruku«, v obdobju parjenja navadne jelenjadi. Letos bo to obdobje zagotovo zaznamovalo stanje, ki si ga ne bi drznil napovedati tudi najbolj črnogled napovedovalec prihodnosti. Najbrž nisem edini, ki sem po vsem, kar se je v minulem obdobju dogajalo v povezavi s koronavirusno boleznijo (COVID-19), upal, da bo bolezen vendarle že usahnila. Žal je bolezen ubrala svojo pot in, kot kaže, se bomo morali navaditi še nekaj časa živeti ob njej ali z njo. Vse potrebe, načrte in želje bo treba podrediti trenutnim epidemiološkim razmeram in jih uresničevati skladno s strokovnimi navodili pristojnih zdravstvenih služb in organov. Zaradi našega zdravja in zdravja drugih okrog nas ohranimo voljo in dosledno upoštevajmo vse potrebne preventivne ukrepe. Tudi pri lovu.

V tej rubriki bom skušal na podlagi svojega osebnega pogleda in izkušenj sestaviti nekakšen opomnik najnujnejših opravil, mimo katerih lovka, lovec ali vodstvo lovske družine naj ne bi šlo, če želi, da bi naše delo potekalo tekoče in brez večjih pretresov.

Štefan Vesel

Lov, »plan« in etika ...

Septembra se pravzaprav začenja glavna lovna sezona na večino lovnih vrst ter starostnih in spolnih kategorij. Pri uresničevanju načrtovanega odvzema (odstrela) se je treba ravnati po določilih letnega načrta in koncesijske pogodbe. Letos pri načrtovanju dinamike odvzema ne smemo

v gozdu pričakujemo razmeroma slabše izstopanje divjadi na travnate pašne površine, kar hkrati lahko pomembno vpliva na težko uresničevanje končnega količinskega/številčnega odvzema v naslednjih lovnih mesecih (srnjad, jelenjad in divji prašiči).

Omenjeno obdobje je smiselno izbrati za takojšen intenziven t. i. »izbirni« odstrel tudi zaradi razmeroma lažje primerjave ter razlikovanja načeloma telesno (konkrecijsko) in genetsko močnejših živali od šibkejših v okviru posamezne populacije ter spolne in starostne kategorije divjadi. Ob tem želim opomniti, da so nas že naši očetje in dedi učili, da je pri odvzemu (odstrelu) poleg potrebne lovske etike še kako pomembno najprej varovati osebe, ki so nosilci razmnoževanja, torej kolikor je mogoče ohranjati vitalni in najkakovostnejši del populacije, in najprej posegati med najšibkejšo člene populacije. Vsaj tako naj bi veljalo v teoriji, vendar je treba imeti za to za seboj kar nekaj osebnih izkušenj in veliko opazovanj. Praksa, še posebno v zadnjem obdobju, zaradi različnih razlogov (povečan obseg škod in drugo...) narekuje tudi nekoliko drugačen vzorec upravljanja z divjadjo. V posameznih primerih je namreč treba za dosego načrtovanega odvzema vse prevečkrat tudi »zamižati« in se celo

Društvena dejavnost

Lovska društvena dejavnost je zaradi preprečevanja okužbe z novim koronavirusom potisnjena nekoliko na stran in postala bolj kot ne osebna ali e-društvena. Zato je karkoli od konkretnih skupnih aktivnosti svetovati povsem nemogoče, saj se že med pripravo tega prispevka vse skupaj hitro spreminja. V povezavi s tem predlagam, da še vedno spremljamo objave in obvestila na spletni strani Lovske zveze Slovenije (LZS) na povezavi <https://www.lovska-zveza.si>. Sicer pa tudi kot lovci ne pozabimo naših dolžnosti in dosledno upoštevajmo vsa splošna in sprotna navodila ter se dosledno ravnajmo po njih.

V tem mesecu, podobno kot že doslej, je treba nadaljevati z ozaveščanjem prebivalstva na krajevno običajen način (z oglaševanjem z ustreznimi plakati in opozorili), kaj vse storiti za zmanjševanje in preprečevanje škode po divjadi in na njej. Še posebno pomembno je nadzorovati vzdrževanje in delovanje zaščitnih ograj okrog različnih posevkov, vinogradov in sadovnjakov, saj prav v tem obdobju prostoživeče živali najpogosteje vdirajo na ograjena območja in povzročajo precejšnjo škodo. Druge društvene dejavnosti in družabna srečanja z več udeleženci pa bo verjetno treba za nekaj časa še kar odložiti.

Foto: Štefan Vesel

Prepričan sem, da ni lovca, ki si ne želi vsaj enkrat doživeti jelenjega rukanja v živo.

podcenjevati dejstva, da so skoraj povsod obilno obrodili bukev, hrast, kostanj ter drugo plodonosno drevje in grmičevje. Letošnje leto je leto z bogatim gozdnim obrodrom. Zato najbrž ni odveč opozoriti, da se je treba lotiti uresničevanja odstrela čim prej, saj lahko zaradi obilice hrane

odrekati načelom lovske etike, ki so jih skozi desetletja tako vestno gojili naši dedje. A nekateri med nami se s tem ne strinjamo! Saj vendar nismo zgolj skupina za izvrševanje odstrela divjadi! Vendar če se ob vsem tem (kot naravovarstveniki) radi sklicujemo na našo preteklost, po-

Osvežitev in restavriranje dermoplastičnih preparatov

»Čiščenje lovske sobe je za sleherne- ga lovca nujno opravilo, če želi, da bo s ponosom vanjo povabil lovskega tova- riša«, sem zapisal v enem od prejšnjih prispevkov, za kar sem pozneje požel kar nekaj pohvalnih sporočil. S tokrat- nim prispevkom pa želim s pripovedjo življenjske izkušnje mojega prijatelja in sodelavca **Gregorja Bolčine**, ki se nanaša na trofejo divjega petelina iz snežniških gozdov, izpostaviti dejstvo, da smo zaradi neustreznega hranjenja in vzdrževanja redkih in dragocenih preparatov prostoživečih sesalcev in ptic priča vse pogostejšim primerom dokončnega uničenja dragocene zgo- dovinske, redke ali celo ne več dose- gljive (prepoved lova na določeno vrsto) osebne trofeje.

Spomini na enega zadnjih uplenje- nih velikih divjih petelinov (*Tetrao urogallus*) na območju Snežnika, v takratnem **Rezervatnem lovišču Jelen - Snežnik** segajo v zgodnja sedemde- seta leta prejšnjega stoletja. Preparat divjega petelina, ki ga je pripravila sta- rejšim lovcem dobro znana preparatorka **Angelca Mavsar**, spremlja pretresljiva zgodba. Pravico za odstrel omenjenega divjega petelina si je prislužil **Gregor Bolčina st.** (pokojni oče prijatelja in sodelavca Gregorja) od takratnega di- rektorja Rezervatnega lovišča Jelen - Snežnik **Janka Manfrede** kot nagrado za vestno delo poklicnega lovskega

Foto: Štefan Vesel

Preparat divjega petelina je po števil- nih čiščenjih podlegel zobu časa (izpadla repna peresa, poškodbe krovne perja in manjše poškodbe na nogah). Treba je bilo najti mojstra, ki bi se bil pripravljen lotiti zahtevnega izziva za restavriranje.

čuvalja. Odstrelil ga je maja 1971 na pobočju Malega Snežnika. In ker je usoda tu in tam tudi kruta, je uplenitelj večji del simbolike in vtisov, ki jih ob lovu lovci doživljamo ob podobnih priložnostih, žal po tragični nesreči, ki

Foto: Štefan Vesel

Med vstopom v skromno, a urejeno delovno sobico upokojenega preparatorja je bilo slišati le Gregorjev vzdih: »Vau-u-u-u ...!« Potem je bila nekaj časa tišina. Kako tudi ne, saj je moj- ster Franc s svojim znanjem, potrpežljivostjo in prefinjenostjo skoraj že izgubljeni (propadli) trofeji povrnil lesk, svežino in ji podaljšal »življenje« za vsaj še nadaljnjih štirideset let.

ga je doletela mnogo prezgodaj, odnesel s seboj v »večna lovišča«. Uplenitelj je namreč nekaj mesecev pozneje v delu lovišča, za katerega je skrbel, ob nesrečnem padcu pri odpiranju ptičje valilnice, ki jo je želel očistiti, utrpel usodne telesne poškodbe in umrl prav na dan sv. Huberta (3. novembra 1971). Tako uplenitelju ni bilo dano, da bi prepariranega divjega petelina, ki ga je oddal v obdelavo, obesil med svojo zbirko v lovski sobi. To je pozneje storila njegova vdova, preparatorka Angelca pa se je ob vročitvi preparata celo odrekla plačilu za izdelavo preparata. Dragocena trofeja je vrsto let dopolnjevala zbirko trofej v lovski sobi. Žal pa je pred leti ob enem od rednih čiščenj in urejanj prostora nastala poškodba prepariranega divjega petelina do take mere, da je bilo treba najti mojstra, ki bi bil pripravljen poskusiti rešiti, kar je bilo rešiti sploh še mogoče.

Gregorju sem pomagal pri iskanju mojstra preparatorja in mu predlagal že pred leti upokojenega znanega pre- paratorja **Franca Barbiča**, h kateremu sem že v študentskih letih tudi sam rad zahajal in ogledoval mojstra pri delu. Po telefonskem klicu sva se hitro sporazumela in pripravljen je bil po- magati. Ob obisku, ko sva mu predala uničen preparat, smo si imeli, kot po navadi med lovci, veliko povedati. In že čez dober teden je zazvonil telefon

in mojster Franc nama je sporočil, da je z restavriranjem uspel. Seveda sva brez pomislekov sedla v avto. V skromni, a še vedno urejeni delovni sobici se nama je pogled ustavil na izobešenem restav- riranem preparatu divjega petelina. Težko mi je opisati takratni občutek in radost, ki naju je prevzemala. Kako je vse skupaj doživljal Gregor, pa si sploh ne znam predstavljati ... V spominu mi je ostal le izraz na njegovem obrazu in pridušen vzdih: »Vau-u-u-u...!« Potem je sledilo nekaj trenutkov grobne tišine. Kako tudi ne, saj je mojster Franc s svojim znanjem, potrpežljivostjo in umetelno prefinjenostjo skoraj že izgub- ljjeni (propadli) trofeji povrnil lesk in svežino ter ji podaljšal rok »življenja« za vsaj še nadaljnjih štirideset let.

Upam, da bo še marsikdo uporabil opisano izkušnjo kot nasvet in posku- sil na podoben način ohraniti spomin na osebno dragocenost z lova, ki jih v naših stanovanjih ni malo. Mnogi namreč ugotavljamo, da prepogosto na prvi pogled dotrajani preparati in druge trofeje že čakajo svojo usodo na stojnicah »boljšega sejma« ali celo zavrženi ob kupih kosovnih odpadkov, pripravljenih za odvoz na smetišče. Prav bi bilo, da bi skušali ohraniti čim več omenjenega naravnega bogastva in dragocenih »spomenikov« pokojnikov na njihove pristno in etično doživete love.

Foto: Štefan Vesel

Foto: Štefan Vesel

Letos smo priča obilnemu obrodu plodonosnega drevja in grmičevja, kar napoveduje ugodno prehransko obdobje prostoživečih živali za pripravo na zimo. Na fotografiji žirove ježice na bukovi veji – bogat obrod bukve.

Nadzorovanje delovanja in vzdrževanja električnih zaščitnih ograj okrog različnih posevkov, vinogradov in sadovnjakov mora biti redna naloga odgovornega upravljavca lovišča in tudi drugih lovcev. Posebno pozorni bodimo na delovanje in vzdrževanje vodnikov zaščitnih električnih ograj ter druge opreme.

tem sprejmimo dejstvo, da je včasih med lovci »beseda nekaj veljala« ter ohranimo lovsko viteštvo in poštene občutke do divjadi. Zato se moramo po naših najboljših močeh truditi, da predlagani in potrjeni letni načrt v vseh postavkah uresničimo brez »fige v žepu«, obenem pa obdržimo spoštovanje do divjadi. Omenjena lastnost je krasila mnoge naše prednike, zato ne vidim razlogov, da ne bi tudi nas, ki nam je dandanes zaupana še odgovornejša naloga kot njim.

Foto: Štefan Vesel

Foto: Osební archiv Gregorja Bolčina

Gregor Bolčina st. z uplenjenim divjim petelinom na pobočju Malega Snežnika maja 1971. Dovolilnico za odstrel je prejel za nagrado za vestno delo pri opravljanju zadolžitve lovskega čuvaja od takratnega direktorja Rezervatnega lovišča Jelen - Snežnik Janka Manfrede.

Veliko izkušenj, znanja in posluha mora imeti lovec, da bo uspešen pri lovu na jelena v roku, še posebno, če ga sam privablja. Z veččino privabljanja jelena z oponašanjem njegovega rukanja na rukalo se še posebno v zadnjem obdobju lovci doma in na tujem že tradicionalno preizkušajo tudi na posebnih tekmovanjih v oponašanju jelenjega rukanja. Na fotografiji je dolgoletni predsednik Sekcije oponašalcev jelenjega rukanja na LZS Jožef Gril, ki skuša izzvati in privabiti jelena.

Marsikateri lovec se posebej pripravlja na obdobje parjenja navadne jelenjadi in nekateri tudi v domačem okolju vadijo oponašanje jelenjega rukanja. Nekaj posameznikov iz jelenjih lovišč se je v tej veččini celo pomerilo na zadnjem državnem prvenstvu v oponašanju jelenjega rukanja, ki je bilo letos na Krasu.

Odnosi z javnostmi

Konec septembra zaradi obilnega obroda plodonosnega drevja upravičeno pričakujemo povečano povpraševanje

po izdajanju dovolilnic za lov polhov – »polhanje«. Morebiti je to tudi primeren trenutek, da navežemo pristnejše odnose s krajani.

Razumljivo je, da bo treba spremljati dejanske razmere in se ravnati skladno z varnostnimi ukrepi tudi ob polharskih ognjih in prebitih nočeh v gozdu. Nikakor se ne smemo prepustiti malodušju in brezbriznosti. V posameznih primerih pa se določenim aktivnostim v prid zdravja raje odpovejmo in počakajmo na primernejši čas.

Štefan Vesel

KOPITA IZ OGLJIKOVIH VLAKEN NACETA MIHELČA

Kopita so pomemben del lovskih pušk. Tradicionalno so lovška kopita izdelana iz orehovega lesa, dandanes pa jih izdelujejo iz različnih materialov; najpogostejši je les. Poznamo še laminirana lesena kopita, sintetična kopita iz polimernih mas in nenazadnje karbonska kopita, ki so izdelana iz ogljikovih vlaken. Vsako kopito ima svoje lastnosti in prednosti.

Lesena in sintetična kopita

Medtem ko radi občutimo toplino **lesenega kopita** in videz, pa so **sintetična kopita** lažja, večinoma trdnjša, odpornejša, se ne zvijajo in ne nabreknejo, ko so namočena. Tudi manjše poškodbe sintetičnega kopita lažje prebolimo kot praske ali udrtine na lesenem kopitu. Je pa praske težje odpraviti kot na lesenem kopitu. Razlika v kakovosti sintetičnih kopit – tako v videzu, oprijemu kot v togosti – je kar velika. Sintetično kopito, kjer se ob stisku kopišček dotakne cevi, je najslabša izvedenka kopita nasploh. **Laminirana lesena kopita** so stabilna in čvrsta, iz vezanega lesa, vendar so tudi težja, zato jih pogosto uporabijo za kopita tekmovalnih pušk. Potem so še izjemno čvrsta in lahka kopita iz **ogljikovih vlaken** (karbonska kopita), ki jih ne smemo enačiti s sintetičnimi – polimernimi kopiti; so zgodba zase.

Prednosti kopit iz ogljikovih vlaken

Prednosti kopit, izdelanih iz ogljikovih vlaken, so **izjemna trdnost in togost**, predvsem pa zelo **majhna masa**, saj so med kopiti najlažja. **Nace Mihelič**, član

Lovske družine Dovje, po izobrazbi pa inženir naravovarstva, poudarja, da manjšo maso kopita dobimo s pravilno izdelavo kopita, ki pa je celo bolj togo in trdno, kot so sintetična ali laminirana. To pomeni, da je zaklep s cevjo vedno v istem položaju glede na kopito in se ne zvija. Vedno, ko se to zgodi oziroma ko se spremeni stik kopita (ali kopiščka) s cevjo, se spremeni tudi vibracije cevi in s tem zadetki. S togostjo kopita tako pridobimo na natančnosti same puške. Karbonski sistemi

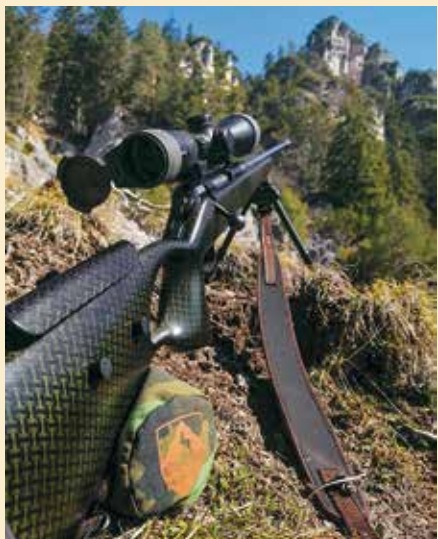
vpetja cevi v kopito (ang. bedding) so izredno natančni, ker imajo karbonska vlakna, prepojena z epoksi smolo, skoraj identične temperaturne raztezke kot kovina. Zato so ogljikova vlakna med najboljšimi materiali za vpetje cevi.

Zaradi specifičnih lastnosti ogljikovih vlaken je mogoče izdelati **zapletene oblike**, ki so še vedno dovolj nosilne, zato je pri zasnovi kopita **ergonomija** lahko na prvem mestu. Ravno ergonomija poveča sproščenost telesa pri samem streljanju. Poleg tehničnih prednosti takega kopita je tudi udobje pomembno za natančno streljanje. Mihelič s svojimi kopiti redno strelja na dolge razdalje in pri testih na strelišču na razdaljah 300 m brez težav dosega skupine zadetkov v premeru 4 cm. K temu pripomore tudi ergonomsko oblikovano in trdno (togo) kopito.

Ogljikova vlakna so tako čvrsta, da nekateri proizvajalci celo cevi svojih pušk ovijejo s karbonskimi vlakni, zunanji del cevi nadomestijo z ogljikovimi vlakni in tako še povečajo togost in natančnost ter predvsem zelo zmanjšajo maso cevi. Dober primer podjetja, ki uporablja ogljikova vlakna tudi za ovijanje cevi,

Kopito »kevlar-karbon« v mat izvedbi

Kopito iz ogljikovih vlaken na risanici Roessler Titan 6

Nace Mihelič po uspešnem lovu

Foto: Tilen Hvala

Nace Mihelič pri preizkušanju kopita s streli na daljše razdalje

je **Christansen Arms** iz ZDA¹. Kopita iz ogljikovih vlaken so ravno zato najbolj priljubljena med gorskimi lovci, ki jim je pomemben vsak gram odvečne teže. Ni odveč omeniti, da so ogljikova vlakna priljubljen material karoserij v dirkalnih avtomobilih (F1), saj so ob manjši masi bolj čvrsta kot aluminij in jeklo.

Tehnologija izdelovanja

Zaenkrat sta dva načina izdelave karbonskih kopit: ročna laminacija in način RTM (ang. resin transfer moulding), ki ga prevedemo kot *prepajanje smole z infuzijo*. Z ročno laminacijo so izdelana kopita z luknjo za palec. Takega načina izdelave se poslužuje tudi Mihelič. Podjetji **Sako** in **Browning** uporabljata način RTM, vendar z njim ni mogoče izdelati kopita z luknjo za palec. Kopito z luknjo za palec in pištolskim ročajem omogoča, da je roka v sproščnem, naravnem položaju. Pravilno narejena usmeri blazinico kazalca na sredino sprožilca, brez napetosti mišic v dlani, kar je pomembno za gladko proženje brez zategovanja. Proženje oziroma kako prožimo, je ključ do dobrih zadetkov, saj največ napak naredimo ravno pri proženju.

Slabosti

Kot slabost nekateri navajajo videz, saj nekaterih tradicionalno usmerjenih lovcev ne pritegne videz karbonskih kopit. Za druge je njihov videz velika prednost, saj ponuja nekaj novega, drugačnega in barvno bolj prilagodljivega okolju ali okusu uporabnika. V določenih pogledih je lahko pomanjkljivost tudi majhna masa kopit, saj se lažja puška počasneje umiri pri streljanju. To mogoče velja za strele stoje brez naslona, na pogonu. Z običajnim naslonom – leže ali sede s preže, kot se večinoma uporablja risanice za natančne strele – pa teža ne igra vloge. Tudi izkušnje iz lovišč dejanskih uporabnikov teh kopit dokazujejo, da na večjih razdaljah manjša teža nima nobenega vpliva na natančnost zadetkov. Le včasih, zaradi

majhne mase, mnogi lovci za kalibre magnum namestijo plinsko zavoro na ustju cevi (ang. muzzle brake), ki zelo zmanjša odsun, a bolj obremeni tudi ušesa strelca.

Začetki

Mihelič je prvo kopito izdelal zase, izključno za potrebe gorskega lova. Želel je namreč doseči čim manjšo maso, dobro ergonomijo in dober sistem vpenjanja cevi v kopito. Posledično je tako dosegel natančnost, ki mu brez težav omogoča tudi kakšen strel na večjo razdaljo. Ko je

Foto: Osební archiv Naceta Miheliča

Zadetki na 100 m in 300 m ne lažejo.

Foto: Osební archiv Naceta Miheliča

Kopito Naceta Miheliča na risanici Blaser R8

opazil zanimanje za karbonska kopita, se je odločil izdelek ponuditi na trgu. Kmalu je začel sodelovati s priznanim avstrijskim podjetjem **Roessler Austria** za njihovo puško **TITAN6**.

Mihelič ima skoraj desetletje delovnih izkušenj s plastiko, nekaj v navtiki, nekaj v aeronavtiki. S kompoziti se je seznanil že prej, saj je kot srednejšolec izdeloval radijsko vodene modele letal s podobno tehnologijo. Sama kopita je začel izdelovati pred dvema letoma. Potrebni je bilo veliko ur dela in razvoja, da je izdelek pripeljal skozi testne faze do serijske proizvodnje; vse to je počel ob redni službi.

Vizija

Mihelič je povedal, da je glede razvoja izdelkov šele na začetku. V dobi, ko se kompozitni materiali vse bolj uporabljajo in razvijajo, je njegova vizija stalno izpopolnjevanje izdelave in kombiniranje novih materialov, ki še niso bili uporabljeni v proizvodnji kompozitnih kopit. Ponosen je, da je v zelo kratkem času dosegel izdelavo serijskega kopita z najmanjšo maso karbonskega kopita na svetu (450 g). Tudi kopito, ki ga izdeluje iz kombinirane tkanine karbon-kevlar, še ni v serijski proizvodnji. Ravno v takšnih stvareh vidi največji potencial svojega dela, saj lahko zaradi majhnih proizvodnih serij lažje upošteva želje uporabnikov. Hkrati želi obstoječe izdelke stalno izpopolnjevati, saj mu izdelava vedno drugačnih izdelkov pomeni poseben izziv.

Mihelič je povedal, da bi izdelavo kopit rad razširil na čim širši nabor proizvajalcev. Pred nedavnim je končal projekt izdelave svoje različice karbonskega kopita za **Blaser R8 (Professional success)**, sledile bodo različice kopita za celotno serijo risanic **R8**. Ravno to kopito je zanj nekaj posebnega, saj mu pri razvoju pomaga dober prijatelj **Žan Zagrajšek**, ki to kopito že uporablja in ima izredno pozitivne izkušnje. Mihelič mi je pokazal razliko v masi tovarniškega kopita za **R8**

(1098 g) in njegovega (476 g), ki je tako za pol lažje.

Zaključek

Miheliča lahko najdemo na družabnih omrežjih (**Facebook**, **Instagram** in **YouTube**) pod imenom **Alpine Hunter (Gorski lovec)**. Tam objavlja fotografije, videoposnetke in dnevnike. Razvoj in testiranja kopit, namenjenih za serijo **Blaser**, bo mogoče spremljati tudi na **Instagram** profilu (**b_f_hunter**) in **YouTube** kanalu (**Bare Foot Hunter**), ki ju ureja Zagrajšek.

Gregor Hodnik

¹ <https://christensenarms.com/>

Na kratko iz tujega tiska ...

Poljska: V boju proti afriški prašičji kugi so v tej državi prepovedali krmljenje divjih prašičev in uvedli premije za odstrel divjih prašičev – lanščakov in svinj v višini približno 146 evrov. Skupna vrednost ukrepov za boj proti tej bolezni naj bi letos dosegla približno 29,9 milijona evrov, kamor spada tudi nakup 500 mobilnih hladilnic in vozil oziroma opreme za prevoz uplenjenih in najdenih poginulih divjih prašičev. K temu naj bi 30,5 milijona evrov prispevala tudi Evropska unija.

Jagen Weltweit internet, 4/2000

Nemčija: Posamezne zvezne dežele zaradi nevarnosti afriške prašičje kuge uvajajo številne ukrepe in metode, s katerimi naj bi čim bolj omejili nevarnost prenosa bolezni in zmanjšali število divjih prašičev. Tako je na območju Berlina od konca junija naprej dovoljen odstrel mladičev divjih prašičev s telesno maso do 15 kg z uporabo gladkocevnega orožja in šibrnega streliva ter pušk z risano cevjo, kalibra 5,6 mm, z najmanjšo zadetno energijo 150 J na 100 m, uporaba umetnih virov svetlobe, ki niso pritrjeni neposredno na orožje, ter uporaba nočne optike v obliki nastavkov za strelne daljnogleda, ki umetno (elektronsko) ojačajo naravne vire svetlobe.

Deutsche Jagd Zeitung, 8/2020

Švica: Tudi v tej državi so divji petelini ogrožena živalska vrsta, katere številčnost se zmanjšuje. Da bi zagotovili čim učinkovitejše upravljanje s to vrsto, predvsem pa z njenim življenjskim prostorom, tudi v Švici potekajo številne raziskave na to temo. Med drugim ugotavljajo, da številni sredogorski in gorski gozdovi postajajo pretemni, prestari in torej premalo presvetljeni, da bi nudili ugodne življenjske razmere za divje peteline. Prav tako ugotavljajo izrazito negativne vplive čedalje večje prisotnosti ljudi, zlasti zaradi različnih turističnih aktivnosti v omenjenem prostoru. Tako so lani s pomočjo genetskih analiz iztrebkov uspeli potrditi doslej najvišjo starost pri tej vrsti, saj so iztrebke istega divjega petelina prvič našli leta 2009. Omenjena ptica je bila lani torej stara vsaj 10 let in 9 mesecev, kar je doslej najvišja ugotovljena starost v svetovnem merilu.

Wild und Hund, 14/2020

Foto: Milan Vogrin

Švica: Še bolj negativne novice pa prihajajo s področja raziskav poljske jerebice, ki naj bi po podatkih organizacije Vogelwarte Sempach popolnoma izginila iz te države, kar pomeni, da je najverjetneje že izumrla. Leta 2018 so še registrirali dva gnezdeča para te vrste poljskih kur, v letu 2019 pa njene prisotnosti niso več uspeli potrditi. V sredini prejšnjega stoletja so njeno številčnost ocenjevali še na 10.000 ptic, čemur je zaradi izrazitih sprememb v kmetijski krajini sledilo naglo zmanjšanje številčnosti in prostorske razširjenosti. Zato so že leta 1991 začeli s projektom ponovne vzpostavitve življenjskega prostora za to vrsto s pestrejšim in malopovršinsko strukturiranim prostorom, nizkimi živimi mejami in bolj ekstenzivnim kmetijstvom. V letu 2008 je na območju kantona Ženeva potekal tudi projekt ponovne naselitve poljske jerebice z izpustitvijo 60 parov ptic iz umetne vzreje, vendar se tudi ta poskus žal ni posrečil.

Wild und Hund, 14/2020

ZDA: V ameriških državah se je v zadnjih nekaj mesecih število interesentov za nakup lovskih dovoljenj oziroma licenc

znatno povečalo, kar naj bi bila posledica pandemije COVID-19 ter povečanega zanimanja za pridobitev lastne in zdrave hrane. Tako se je število licenc v zvezni državi Indiana za odstrel divjih puranov povečalo za 28 %, v zvezni državi Maine pa je v loteriji za odstrel enega losa sodelovalo kar 65.311 prijavljenih, kar je 10 % več kot leto poprej. Po podatkih zveznega urada za ribištvo in divje živali se je med letoma 2012 in 2016 število lovcev sicer zmanjšalo za približno 255.000 oseb, vendar se je po tem letu začelo ponovno večati. Prav tako se je precej povečal nakup lovskega orožja – v letošnjem marcu je bilo kupljenega kar za 85,3 % več strelnega orožja kot v istem mesecu leta 2019.

Wild und Hund, 14/2020

Italija: V juniju se je na Južnem Tirolskem zgodil napad medveda na dva pohodnika. Po podatkih medijev sta 29-letnik in njegov 59-letni oče v mraku naletela na medveda. Le-ta je najprej napadel mlajšega od obeh, potem pa še starejšega, ko je poskusil rešiti sina. Napad se je končal z zlomi in globokimi urezninami. Južnotirolski deželni glavar je odredil odstrel

napadalnega medveda, čemur pa pristojne italijanske oblasti nasprotujejo in poskušajo to odločitev tudi formalno izpodbijati. Na območju Južne Tirolske naj bi sicer živel okoli 90 rjavih medvedov.

Wild und Hund, 14/2020

Nemčija: Podjetje Bavarski državni gozdovi se je skupaj z deželno zvezo za varstvo ptic pridružilo projektu izboljšanja razmer za planinskega in ribjega orla ter brkatega sera. V ta namen so sprejeli odločitev, da od začetka lovskega leta 2021/2022 naprej (torej od 1. aprila 2021) ne bodo več iz gozdov oziroma svojih lovišč odstranjevali kadavrov divjih živali, prav tako bodo na mestu uplenitve puščali ostanke, ki ostanejo po iztrebljanju uplenjene divjadi, prepovedati pa nameravajo tudi uporabo svinčenega streliva pri lovu. Omenjena odločitev je prinesla številna nasprotovanja in polemike, odločitvi med drugim nasprotujejo tudi Bavarska lovska zveza, Nemška zveza za zaščito živali in Bavarsko združenje poklicnih lovcev.

Wild und Hund, 14/2020

Pripravil: mag. Janko Mehle

Anzl, ki je slišal tudi na ime Janez, je živel ob cesti, ki je vodila od Zetečevega mlina skozi Jošje¹ proti Trojici. Za tisti čas je bila to lepa, prostorna in svetla hiša z urejenim dvoriščem in gospodarskim poslopjem. Pokrita je bila z opeko, gospodarsko poslopje pa s slamo. A to še ni bilo vse. Ob gospodarskem poslopu je bil tudi pesjak, v katerem je leno ždela nemška kratkodlaka ptičarka. Njenega imena se ne spom-

sem ga rad poslušal in mi tudi ni bilo težko vreči kakšne krone na Golobov šank, da smo lahko skupaj obrnili še kakšen liter.« Anzl je rad pripovedoval v moški družbi po nedeljski pozni maši in si urejal sive, a še vedno mogočne mustače.

Bil je nekakšna legenda, ne samo zaradi mustač in lepe psičke, pač pa tudi zaradi svoje lovske veličine. Ni mu bilo enakega daleč naokoli. Že rahlo zastarela petelinka, torba, rog, klobuk in palica ter seveda psička – to je bil Anzl, ki smo se ga šolarji po svoje bali, ko smo stopali mimo

starejše), deset let pred maršalom Titom, delali so na domači zemlji pri očetu, ki je bil lovec. On jim je v dušo ljubezen vcepil do narave in lova in skupaj sta lovila od otroških let naprej. Oče so jim bili zgled, radi so jih je posnemali in so že hodili na lov z očetovo puško. Leta 1914, ko se je začela velika vojna, so Anzl dobili lovsko dovolilnico. Še sreča, da jih niso mobilizirali; bog ve, ali ne bi tudi oni ostali kje za Karpati ali v Galiciji. Vojna je minila, Anzl so še naprej delali na kmetiji in hodili na lov. Pri Gorišku so imeli teren, pri

MARJAN TOŠ

Anzlova lovska oporoka

nim več, a bila je lepa, mirna psička, ki je bila staremu Anzlu v ponos. Pripeljal jo je od nekod iz Prlekije, kamor ga je tudi na stara leta venomer vlekel, saj je tam teklo sladko vince v potokih. Psičko si je sam lepo vzgojil. Bila je krasotica. Za nas, ki smo poznali le razne Flokije in Pikije z dvakrat zlomljenimi ušesi in deseterih barvnih kombinacij, je bila nenavadno lepa žival. Vitke postave, kratkega repa, ostrega pogleda, globokega laježa in venomer v gibanju. Škoda, da se ne morem spomniti njenega imena, s katerim jo je Anzl vselej poklical, ko je stopil na hišni prag in si popravil dolge mustače. Na svoje brke je bil izredno ponosen. Sploh, ko je bil v moški družbi in so pri Vogrinu izpraznili tretji liter, se je rad pohvalil, da so njegovi brki lepši od Cankarjevih. Poznal je Ivana, ki je bil pri njihovem zdravniku na obisku pred prvo svetovno vojno. Pisal je, a še bolj popival in ščipal natakarike pri Golobu. »O, ja, spominjam se tega moža! Rad je bil v naši družbi in se ni branil kupice vina, če smo mu jo ponudili. Govoril pa je kot sam sveti oče v Rimu; ne vem, kje je jemal besede, ki so imele rep in glavo. Slovensko je govoril, nemščine ni maral in večkrat je razdril kakšno žaltavo čez naše trške Nemce, ki so žlobudrali v čudnem jeziku samo zato, da bi bili pametnejši in več vredni. Cankar tega ni maral, zato

njegove hiše. Ne vem, zakaj, saj nam nikoli ni storil nič žalega.

Bil je res mogočen mož, brkat, odločen in redko nasmejan. Vedeli smo, da je rad v gozdu, kjer išče svoj mir, da rad zalezuje zvitorepke ob Ročici in da nikoli ne gre v gozd brez torbe. Tega takrat kot kratkohlačniki nismo razumeli; torba kot torba, smo čebljali in skoraj vedno pospešili korak, če je stal na hišnem pragu. Anzl je bil v naših očeh nekaj posebnega, morda zato, ker se nikoli nismo ustavili in z njim otroško poklepetali. Bilo nas je strah ... Tu in tam je kateri zaklical »Hvaljen Jezus!« in dobil Anzlov odgovor »Na veke vekov, amen.« In to je bilo vse.

Anzl je dočakal visoko starost in vse do zadnjega je ostal zaprižen lovec. Ko je umrl, so mu lovci naredili pogreb, na katerega sem šel z materjo, ki je Anzla poznala in vedela za marsikatero njegovo skrivnost. Bil sem še premlad, da bi povsem razumel lovski pogreb; meni se je zdelo lepo, ko so puške pokale tja dol proti Magdiču in ko se je na koncu pogreba oglasil lovski rog. Prvič sem bil na takšnem pogrebu in najbrž tudi zato radoveden, ko sva z materjo že v mraku odhajala s pokopališča proti domu. Šla sva tudi mimo Anzlove domačije, ki je bila vsa razsvetljena, saj so pripravljali sedmino. Midva se nisva ustavljala. Radoveden, kot sem bil, sem venomer nekaj spraševal in končno se je mati razgovorila ... »Veš, Anzl so bili rojeni leta 1882 (takrat je bilo v navadi, da so mlajši strogo onikali

lenarškem odvetniku in županu, ki je bil velik lovec. To je vse, kar vem in ti lahko povem. Ko boš večji, ti bodo o Anzlu znali več povedati njegovi lovski tovariši.«

Tako se je najin pogovor končal in bi bil najbrž za vedno pozabljen, če ne bi čez kakšno poldrugo desetletje dobil v roke porumenelih papirjev, na katerih sem zagledal Anzlovo ime. »To pa bo nekaj,« sem si dejal in začel radovedno brati. Z branjem nisem imel težav, saj je bila pisava zelo čitljiva, res nekoliko arhaično zaobljena, a ravno zato toliko bolj mikavna. Anzl je pač hodil v šolo, pa še Cankarja je poznal, in vedno je lepo pisal. Sploh ko je pisal pisma svoji dragi tja dol v Prlekijo, kamor je zahajal, ne samo zaradi vina, pač pa predvsem zaradi mladenke. Ogrela mu je srce, a mu ni bila usojena. Hodil je okoli nje in za njo kot kakšen Kupid. Takrat je bil pravi 'lovec', ki je ves čas postopal naokoli 's svojim lokom in puščicami', nabitimi s strastjo in ljubeznijo. Toda o tem ni nikoli govoril, saj je našel dobro družico blizu doma, ki mu je bila zvesta pomočnica in je kmalu postala zgled predane lovčeve žene. Takšno si je Anzl tudi zaslužil. Na porumenelih papirjih pa so stavki izdajali marsikaj zanimivega ...

»Moj oče je bil lovec, z dušo in telesom. In zato sem se za lov navdušil tudi jaz. Že kot otrok sem rado vedno pogledoval po očetovi puški in lovski torbi, ki je visela na vratih v zadnji hiši.

¹ Jošje – gozdni predel ob cesti Sv. Trojica–Zgornje Verjane, kjer raste črna jelša in ga domačini še dandanes imenujejo Jošje.

Ta je bila samo očetova in v njej je bil prostor le za njegove lovske kamerade. Radovedno sem kukal skozi ključavnico in jih poslušal, ko so modrovali, kako slabo jim cesar plačuje za kožuhovino. Oče je spoznal, da imam smisel za lov, in me vse pogostejše jemal na lovske obhode okoli Črete, Verjan in Senarske. Prvo, kar mi je pravil, je bila jasna in glasna zapoved št. 1: »Bodi pravičen do divjadi, lovi pošteno in zmerno.« Tega ne pozabiš nikoli in to mi je v ušesih še bolj odzvanjalo leta 1914, ko so mi cesarske oblasti v Gradcu izdale lovsko dovolilnico. To je bil moj prvi praznični, moški dan. Postal sem lovec: zdaj se bom lahko z dovolilnico in puško postavil tudi pred gospodom Goriškom. Čakal je name, saj je potreboval lovca. Imel je že lovskega paznika, Feliks mu je bilo ime in Ciuha se je pisal. Zelo preda je bil svojemu poklicu, o divjadi je veliko vedel, znal je nemško in bral je nemške lovske knjige. Ni ga bilo tatiča, ki ga Feliks ne bi poznal in preliščil. Gospodu odvetniku je vsak dan poročal in ko je beseda nanesla na kakšnega tatiča, ki je v zanko ujel zajčka ali jerebico, se je gospod najprej globoko zamislil in ocenil, ali se ga splača preganjati ali ne. Če je tatiča gnala nuja po preživetju in če je njegova desetič noseča žena potrebovala malo zajčjega mesa, je po navadi zamižal na obe očesi. In tatiču oprostil. Če pa so bili znani krivolovci, ki so lomastili po divjadi vse leto in niso poznali nobenega usmiljenja, tudi gospod Gorišek ni poznal usmiljenja. In tistim se je slabo pisalo, zato Feliksa niso marali in so ga takoj po nemški okupaciji leta 1941 tudi prijaviли nemškemu oblastem, češ, ta je pravi Goriškovec in trden Slovenec, ki se vam bo uprl. Pa še puške ima pri sebi. Oblasti so prijavo takoj vzele na znanje, naredili so hišno preiskavo, našli lovske puške in Feliksa takoj zaprli. Odpeljali so ga v Maribor, od tam pa izgnali v Srbijo. Feliks ne bi bil Feliks, če ne bi bil upornik. Proti krivici se je treba boriti, ga je učil tudi gospod Gorišek. Feliks si je to zapomnil in v Srbiji sodeloval z uporniki proti okupatorjem. Dokler ga niso zverinsko mučili in pri Kruševcu leta 1944 ubili četniki. Takšen je bil lovski paznik Feliks Ciuha, ki sem ga poznal in žal nikoli nisem izvedel, kje je pokopan. Prižgal bi mu svečko v zahvalo in spomin. Bil je moj lovski učitelj in

vzornik. Pravičen do narave in pošten do divjadi. Lovec, ki je nosil puško, a redko pritisnil na petelina.

Feliks je rad vodil na lov tudi Goriškovega sina Milana. Najraje sta zahajala v lenarško Čreto. Lovila sta bolj malo, zato pa zalezovala vse živo, kar je lazilo ob Velki. Do obisti sta poznala vse lisičine in jazine, vsa gnezda vran, šoj in srak, poznala sta skrivališča rac, vedela za pižmovke in vidre. Milan je bil lovec kratek čas, saj je moral aprila 1941 z očetom, mamo in sestro v izgnanstvo v Bosno. Po vojni ga ni bilo več nazaj: govorilo se je, da je bil pogrešan po bitki na Sutjeski leta 1943. Škoda je bilo tega mladeniča, bil je zaljubljen v jago in kot oče pravičen lovec. Meni ni storil nič žalega, še več, včasih mi je stisnil v žep dinarski stotak, rekoč: »Na nekaj za priboljšek. Pa pri Golobu nazdravite še zame.« Gospod Gorišek je bil res gospod, a v jagi tovariš, enak med enakimi, približno takšen je bil, kot je o jagrih pisal Lovrenčič, ki je poznal samo eno barvo, to je zeleno barvo naših lovišč. To sem si zapomnil, saj sem pri gospodu Gorišku lahko bral Lovrenčičeve spise. Oba sta bila odvetnika in sta se dobro poznala. Tako kot moj pokojni oče mi je tudi gospod Gorišek najprej strogo zabijal, da moram divjad loviti pravično, vedno do prave mere. Nikoli preveč. In naj pazim, kako nosim puško in kako lovsko torbo. In da naj imam vedno na sebi lovski kroj in lovski klobuk. Pa psa si naj čim prej kupim, ptičarja ali šarivca. Gospod Gorišek je imel psarno šarivcev, koker španjeli so bili njegova velika ljubezen. A meni so bili ljubši ptičarji, zato sem začel prebirati oglase. Pri gospodu Gorišku nisem bil samo lovec, bil sem tudi gozdni čuvaj.

Potem je prišla ta prekleta vojna. Gorišek je moral pred Nemci pobegniti v Bosno, drugače bi ga kot člana Sokola² ustrelili. Žal mi je bilo za njim, saj je bil dober človek in velik lovec. Puško sem moral oddati tudi jaz, lovsko torbo in klobuk pa sem za štiri leta obesil na obešalnik na vratih zadnje hiše. Tja, kjer so vedno visele očetove lovske stvari. Lova ni bilo, a meni žilica ni dala miru in sem skrivaj zahajal tja dol proti Ročici in tudi v Dobravo sem

si drznil stopiti. Bilo je težko; bolj kot se je vojna vlekla, slabše je bilo življenje. Vsega je zmanjkovalo, tudi mesa. A zapomnil sem si lovsko zapoved in divjadi nisem lovil na črno. Raje sem doma na črno zaklal enega prašiča več in tvegaj, da me Nemci zaprejo in morda celo ustrelijo. Na vse sem bil pripravljen, saj je okoli nas vedno bolj pokalo, padale so bombe, prišli so četniki in kradli kot srake, dokler ni napočil maj 1945, ko so nam povedali, da je končno svoboda. In je res bila, nazaj sem dobil svojo puško, postal sem član Lovske zadruge v Lenartu, v kateri pa ni bilo več gospoda Goriška. V Banja Luki ga je zadela kap, ni si več opomogel; žalosten sem odhajal po redkih obiskih v Mariboru od njega. Bilo mi ga je resnično žal. Če bi bil zdrav, bi gotovo spet povzdignil lov na našem koncu. A ni nikoli več prijel za puško in nikoli več ni oprtal svojega koker španjela, da bi skupaj odšla na lov na jerebice v Čreto. Takšno je pač življenje. Šel sem na njegov pogreb, v Rušah so ga pokopali, tega velikega gospoda in poštenega lovca. Meni je bil kot drugi oče, bil je moj učitelj in vodnik, ki je vedno dvignil glas, ko je bila na škodi divjad. Po zadruzi so prišle lovske družine, prišli so drugi časi, moje mustače so sivele, moja roka se je že tresla, a lova nisem dal od sebe. Rad sem hodil na lov. Nekoč mi je Diana naklonila kar osem jerebic. Le-te sem najraje lovil, čeprav je bilo nevarno, saj so letele nizko, naše puške pa so bile že bolj za muzeje kot za lovsko uporabo. Rad sem zalezoval zvito-repke; ni je bilo zime, da ne bi šel za njimi. Splačalo se je, kožuhovina je imela ceno. In če sem bil vztrajen in sem kljub hudemu mrazu vztrajal, sem jih uplenil toliko, da je bilo denarja za polovico letnega davka na kmetijo.

Takrat davki niso bili ravno majhni. Po vojni je bilo pri nas malo fazanov, še manj je bilo srnjadi. Le tu in tam sem srečal srno, še redkeje srnjaka. Potem pa se je vse spremenilo in srnjadi je bilo vedno več. Na srno nikoli nisem dvignil puške; to je vendar mati, naj živi in skrbi za otroke. Kakšnega mladiča in starega srnjaka pa sem spravil na dlako. A lovil sem vedno manj, zato pa sem bil toliko raje med lovci, ki smo si znali prirediti tudi bogate večerje. Sploh če smo lovili dva dni, takrat smo si to zaslužili. Dobro smo jedli in dobro pili, zabavljali smo drug

² Sokol – telovadno društvo Sokol je bilo pri Lenartu ustanovljeno leta 1908. V njem je bil gonilna sila odvetnik dr. Milan Gorišek. Med obema vojnama je deloval odsek Sokola tudi pri Sv. Trojici, vodil ga je zdravnik dr. Weixl.

čez drugega, pripovedovali smo si šale, udarili lovski ropot in krepko nazdravili. Naše dogodivščine, o katerih smo modrovali na večerjah, so bile bolj ali manj resnične, včasih pa smo si kaj tudi izmislili in koga potegnili za nos. Ni bilo zamere, bili smo dobre volje in vedno razpoloženi za šale. Pa kakšne lovske krste smo znali narediti! To je bil hudič, ko smo zelencu v vino nasuli prah posušenih lisičjih jeter. Bog pomagaj, kako se mu je godilo, od spredaj in zadaj, dva dni je trajalo, da se mu je uredila prebava. Ja, to so bili časi in zato sem rad lovec. In bom lovec tudi ostal za vekomaj. Hvaljen Jezus, zahvaljena Diana in sv. Hubert. Amen.« In še letnica – 1964.

Takrat je bil Anzl star 82 let. Deset let prej, pri 72-tih, se mu je rodila zadnja hčerka. Imel jo je najraje in rad jo je jemal na sprehode po zelenih stečinah. Porumenelo pisanje preprostega človeka mi je dalo misliti in z vsem spoštovanjem sem ga spravil na varno, v lesen kovček na podstrešju starega lovskega doma v Senarski. Pisanje me je dobesedno prevzelo in potegnilo vase, zato sem pogledal še globlje v kovček in na dnu zagledal čisto navadno lovsko torbo. Tisto, od katere se Anzl ni nikoli ločil in ki jo je vedno skril na varno. Menda ga je spominjala na mladostno ljubezen v Prlekiji, so vede povedati domače ‚bogomolke‘. Kako je torba prišla v kovček, še zdaj ne ve nihče. Tam je bila in niti upravitnik doma Feliks, ki je Anzla zelo dobro poznal, ni vedel povedati, kdaj in zakaj je ta zapuščina pristala na podstrešju. Torba, Anzlova torba, bi morda lahko tudi kaj skrivala? Drugače ne bi bila skrita.

Vse do danes tega nismo izvedeli, to skrivnost je Anzl odnesel v grob. Torbo pa sva s Feliksom potegnili na svetlo in si jo najprej temeljito ogledala. Bila je usnjena, na sprednji strani je bil urezan motiv poljskega zajca, od zadaj pa lisice. Kakšno nasprotje? Videlo se je, da je bila večkrat v rokah zotlerja³ Repa iz Senarske. Anzl je bil pač varčen človek in torba mu je veliko pomenila. Na zunaj čisto nič posebnega, lovska torba kot torba, razen da je imela že skoraj obledelo letnico 1914. ‚Mar ni tega leta Anzl dobil lovske dovolilnice?‘ sem ugibal pri sebi. Nekaj je torej moralo biti na tem.

³ Zotler – sedlar; to besedo starejši ljudje v Slovenskih goricah še uporabljajo.

Še večje presenečenje pa je skrivala vsebina torbe. V njej je bil lep, še vedno nabrušen lovski nož, nekoliko nacefrana krpa, kozarček za slivovko in aluminijasta čutarica, ki ni držala več kot dva decilitra. Na dnu je bilo

zgodah in nezgodah ter na koncu še posvetilo lovskim naslednikom. Slednje me je najbolj pritegnilo, saj sem preostale Anzlove življenjske poti bolj ali manj poznal. Kaj neki je zapisal mladim lovcem legendarni

Narisal: Igor Rčulin

v droben pergament zavito pisanje, ki bi bilo lahko bistvo nesrečne torbe. In je tudi bilo. Previdno, kot bi listal po arhivskem gradivu, sem razvil pergament in začel počasi brati. Neverjetno, pa to je Anzlov lovski testament. Le zakaj ga je skril na dnu torbe? V testamentu je bilo vsega po malem, najprej nekaj o Anzlovem življenju, o nesrečni mladostni ljubezni v Prlekiji, o lovskih

lovec z mustačami, kakršne je imel Cankar? Bolj kot sem bral, manj sem razumel, da lahko kaj takšnega napiše preprost kmet. Zdelo se mi je, kot da berem Lovrenčičev referat na prvem zborovanju slovenskih lovcev leta 1907, ko je Anzl z očetom že spoznaval lovske skrivnosti.

»Tisti lovci, ki ne razumejo divjadi, ki ne poznajo njenih zakonitosti, ki ne cenijo svetosti življenja in ni-

majo meje pri lovini, niso lovci. To so mrhovinarji, to so navadni klavci ali celo mesarji, po njih si ne jemljite zgleda. Takšni ne sodijo med nas, so slabši od krivolovcev in tihotapcev. Pravi lovec je tisti, ki divjad spoštuje, ki jo goji, ji pomaga, jo razume in jo ima za del nebeškega stvarstva na Zemlji. To bi vam rad povedal, vsem mojim naslednikom, in če boste moje pisanje dobili v roke, ga le preberite, shranite in berite naslednjim rodovom, ki bodo prihajali za vami. Prvobitnost lovskega stanu je moje vodilo, lovska čast in poštenje je moje najčistejše načelo, lovska pravičnost pa svetinja na veke vekov. Mene so oče tako naučili, jaz sem lovsko življenje tako živel, bodi tako tudi po meni. Bodite lovci poštenih src in čistilci žive narave, bodite lovski tovariši, bodite lovski prijatelji, izogibajte se lovskega pohlepa, hinavščine in streljaštva. Mar mislite, da je stari Anzl slep in ne vidi, kam drvi ta nori čas. Dobro še vidim, dobro še slišim in moje srce še vedno bije za življenje, tukaj in zdaj. Zato vam pišem te vrstice, jaz, stari jager Anzl, in vas rotim, da ostanete čuvarji zelenih stečin. Moj lovski ponos mi dovoljuje, da vam velevam, da bodite najprej varuhi in gojitelji in šele nato lovci. Meni je gospod Gorišek trikrat prebral Lovrenčičeve besede: »Kdor ne goji, naj ne lovi!« To si zapomnite in če boste s poštenim namenom lovili, boste od Diane in sv. Huberta tudi nagajeni. Ne vedno, tu in tam pa vam bo sreča mila in lovski strasti bo zadoščeno. Ne pritiskajte preveč na petelina, pazite, kaj boste uplenili, pazite, kako boste streljali, da ne bo ogroženo življenje vaših lovskih sodrugov. Meni so oče to zabili v glavo, tudi gospod Gorišek so to radi omenjali, ko sva se sprehajala po mogočnih Gasterajskih šumah. Moja lovska in zemeljska pot se bosta kmalu končali, čutim, da bom počasi poklican pred večnega sodnika, ki dobro plačuje in slabo kaznuje. Čiste vesti bom stopil predenj, ne potrebujem spovedi, saj nisem nikomur storil nič žalega. Rad bi zaspal in odšel v miru s tega ponorelega sveta, ki ga počasi ne razumem več. Ohranite me v lepem spominu in prosim vas, berite moj lovski testament tistim, ki bodo nekoč prišli med vas, da bi postali lovski sodrugi. Njim sem ga namenil in moje besede naj bodo iskreno upanje, da bo lov ostal čist in pošten, odgovoren in časten, kot

sem ga dojemal tudi sam. Testament naj ostane v moji torbi z vsem, kar ste našli v njej. Torbo pustite v kovčku, da je ne bodo najedle miši. Kako dolgo bo ostala, pač bo. To je moja poslednja želja, uresničite jo!«

Če ne bi videl, ne bi verjel. Če ne bi poznal Anzlove življenjske zgodbe, ne bi pisal o njej. V meni je njegov testament, ki so ga sicer čez leta pogoltnili ognjeni zublji, pustil globoke sledi, sploh, ker je odraz poslednje volje preprostega kmečkega človeka, ki je znal dihati z naravo. Anzl sploh ni bil običajen lovec, nikoli ni silil v ospredje in se tudi ni potegoval za nobeno funkcijo. Bil je lovec s srcem, z dušo, ki je hrepenela po življenju in čarobnosti sveta. Njegov raj je bil gozd, njegovo mirno zavetje je bil zeleni log ob Ročici, njegov čutni svet je bil poln skrivnosti o doživetem in preživetem. Dobrem in slabem. Verjel sem, da bodo njegove misli ostale v podduk generacijam in da bo testament ostal kot večno sporočilo nekoga, ki je res verjel v najbolj plemenito poslanstvo lova. A se je vse spremenilo. Kovček z Anzlovo torbo je bil pozabljen, s starega podstrešja je romal na podstrešje novega lovskega doma in tam sameval v temnem kotu. Dokler se ni novodobni lovski oblastnik spomnil, da bi bilo dobro počistiti vso staro navlako. Prižgali so ogenj in ognjeni zublji so požirali vse, kar je bilo na podstrešju. V plamenih je končal tudi kovček z Anzlovo torbo in njegovo lovsko oporoko. V mojem spominu še vedno pozvanjajo Anzlove besede. Sploh tiste, ki si jih je sposodil od nestorja Lovrenčiča: »Kdor ne goji, naj ne lovi!«

Ko se občasno spomnim na tega markantnega lovskega posebnega, se še vedno sprašujem, zakaj je svoj lovski testament skril v lovsko torbo, zakaj ga ni preprosto predal nekemu od lovskih sodrugov, ki mu je najbolj zaupal. Pravega odgovora na to vprašanje ne najdem in ne najdem. Ga je bilo strah, je bil res toliko nezaupljiv do vsega novega, kar je poganjalo kolesa sodobnega sveta? Je hotel ostati za večno tih in skrit pred javnostjo, kot mu je to velevala njegova čista lovska vest? Vse to mi je ključalo srce in mi burilo domisljijo. A ko sem brskal po starih lovskih kronikah, ki so še ostale, sem si ustvaril nekoliko jasnejšo podobo in moje srce je bilo pomirjeno. Anzl

je bil Goriškov lovec, lovec starih časov, ko je ta stan nekaj pomenil in veljal. In ko vsak ni mogel obleči lovskega kroja ali si nadeti zelenega klobuka. Njemu je bila to neizmerna čast. Potem je prišla vojna, prišli so novi časi, lov je postal drugačen. Anzl je to razumel, a vedno molčal. Ostal je v zeleni bratovščini, ker je bil pač zaprisežen lovec, ki je živel z naravo in jo med redkimi takratnimi člani tudi najbolj razumel. Njegovo razumevanje stvarstva je bilo drugačno od novodobnih čistilcev sv. Huberta. Zato se je raje umikal v svoj svet, sam, s torbo, puško in ptičarko. Do zadnjega jo je imel ob sebi, se z njo pogovarjal in ji pripovedoval lovske zgodbe. Ko mu je odrasla še zadnja hčerka, ki bi ji bil lahko prej dedek kot oče, je na zadnja lovska popotovanja vzel še njo. In vsi trije so odhajali v tiho porečje Ročice ali v temno Dobravo. Na lovske sestanke ni hodil, ni maral novodobnih pametnjakovičev in razgrajčev, ki so eno govorili in drugo delali. Vsako leto pa se je spoštljivo oblekel in odšel na letni lovski zbor, ki je bil zanj praznik, to so vedeli vsi. Imel je svoj stol, zadaj v kotu, kjer je tiho sedel in poslušal. Včasih si je popravil mustače in celo za trenutek zadremal, saj ga niso zanimala suhoparna poročila. Nihče se ni zmenil zanj, saj so vsi vedeli, da se počasi poslavlja in da ostaja v svojem starem svetu. Pa se je le našel mladenič, ki ga je predramil iz sna in mu polglasno zašepetal na uho: »Anzl, ne spite, poslušajte vendar, zdaj so drugačni časi. Zdaj smo vsi delovni ljudje lovci. Zdaj je vse naše, kaj ne vidite?« – »Časi so že drugi, časi, toda lov je še vedno lov, lovska pravičnost je še vedno lovska pravičnost, lovska etika je še vedno lovska etika, mar ne?« je polglasno odgovoril stari Anzl in nekoliko razdražen, kar sicer ni bilo v njegovi navadi, še pribil: »Le uživajte vaš novi čas, vam bo že mati narava dokazala, da delate narobe. Le nosite se z zelenimi kroji, le razkazujte vaše drage puške, ne bo vam odpuščeno, če ne boste cenili svetosti življenja in doumeli, kaj pomeni biti pravi jager!«

Potem je do konca zborovanja molčal in nemo odšel proti domu. Potrt, žalosten, razočaran.

Njegov lovski svet je ostal za večno v testamentu. In to je zadnja sled, ki je ostala za starim Anzlom ...

STANKO GRL*Ne pozabimo na obljube*

Ne pozabimo na obljube,
ki smo v prošnje pisali jih mladi,
da bo lovec lovcu brat,
kot nekdanj je bilo v navadi.

Da nam svéta bo divjad,
lovski kroj in pa navade;
naš klobuk in ta vršiček,
ki veže naj nas, stare in mlade.

Ker svet nam smrekov je vršiček
in bratovščina veže nas,
vežejo gora nas in polja
kot matere nam drag obraz.

Naj še živi prijateljstvo,
saj kratko naše je življenje;
ko stari bomo, vi in jaz,
ostalo bo le hrepenenje.

A bo ostal spomin na lépo,
na to, da smo se imeli radi,
da znali smo odpuščati
napake vsi, stari in mladi.

Za vse obstaja košček gozda,
za vse obstaja košček sanj,
za vse beseda ta, oprosti!,
drugače vse bo, vse zaman.

Narisal: Igor Pčulin

Intervju z lovskim inšpektorjem Bojanom Kotnikom

Iz delovne beležke lovskega inšpektorja

Koroško-štajerski lovski inšpektor in koroški »jager« 66-letni univerzitetni diplomirani inženir zootehnike **Bojan Kotnik** je doslej od osmih slovenskih lovskih inšpektorjev največkrat za Lovca brez dlake na jeziku odkrito spregovoril o aktualnih temah s področja dela slovenske lovske inšpekcije. V minulih desetih letih ni nikoli zavmil pogovora z nami. Tudi takrat ne, ko je spregovoril in opozoril na neljube dogodke, ki se pri upravljanju z divjadjo, torej pri uresničevanju koncesijskih pogodb in varovanju narave, divjadi in medsebojnih odnosov nikoli ne bi smele dogajati s strani lovcev in drugih uporabnikov prostora. Do nedavnega je bil službeno najbolj obremenjen slovenski lovski inšpektor, saj je njegovo takratno delovno območje zajemalo kar štiri lovskoupravljaljska območja (LUO): Slovenskogoriško, Ptujsko-Ormoško, Pomursko in Pohorsko, kjer ima svoja lovišča kar 119 lovskih družin in tri lovišča s posebnim namenom, kar je skupaj 29 % lovišč v Sloveniji. Inšpekcijski nadzor je opravljal tudi na področju ribištva na območju 14 ribiških družin v severovzhodni Sloveniji. Ob več kot 40-letnem lovskem stažu in opravljanju različnih funkcij (sta-

rešine, gospodarja, blagajnika, strelskega referenta, predsednika nadzornega odbora, predsednika disciplinske komisije, prosvetarja, mentorja v LD Prežihovo - Kotlje in člana Komisije za upravljanje z divjadjo pri Koroški lovski zvezi), dobrem inšpekcijskem znanju, pridobljenem spoštovanju, avtoriteti in pogumu je zagotovo lažje opravljati zahtevno in odgovorno inšpekcijsko poslanstvo.

Pogovor z njim smo sicer načrtovali že februarja, a je vedno prišlo nekaj vmes. Nazadnje novi koronavirus, zaradi katerega smo delali od doma. Tako smo mora-

li pogovor o tokratnih aktualnih vprašanjih s področja njegovega obširnega inšpekcijskega dela opraviti od doma, na daljavo. Res smo si želeli, da bi se z njim srečali ob vznožju Uršlje gore na Kotnikovi kmetiji, po domače imenovani Lubas, na kateri že od leta 1812 živi Kotnikov rod v skrbno vzdrževanem nekdanjem baročnem dvorcu Podgora (Unterberger) z letnico 1611, ki je pod spomeniškim varstvom tudi zaradi določene opreme iz začetka dvorca. Vemo, da bi se z njim pogovarjali v Lubasovi veliki zgledno urejeni lovski sobi, ki jo

krasijo številne zanimive in močne lovske trofeje ter jo polni tudi zgodovinski duh stoletja trdega in poštenega Kotnikovega kmečkega življenja. Je tudi zbirka in »žetev« desetletja dolge Lubasove lovske tradicije in uspešne »jage« trenutno 88-letnega očeta **Bena**, ki je lovec od leta 1949, in inšpektorja **Bojana**. Čez leto bo v njej že kakšna lovska trofeja prihodnjega gospodarja kmetije Lubas, Bojanovega sina **Janeza**, ki je letos postal lovski pripravnik koteljske lovske družine.

Koliko časa ste že lovski inšpektor?

»Delo lovskega inšpektorja opravljam že skoraj 20 let. Do letošnjega leta sem opravljal tudi ribiško inšpekcijo. Po prihodu z bolniške so me na inšpektoratu glede terena precej razbremenili, za kar sem jim hvaležen. Tako sedaj opravljam lovsko inšpekcijo samo v Pohorskem in Slovenskogoriškem LUO.« je v uvodu pojasnil svoje delovno področje lovski inšpektor Kotnik, sicer tudi odličen lovski strelec in pevec, zlasti pa ponosen oče treh hčerk in sina ter dedek treh vnukov in dveh vnukinj.

Kako so lani koroške in štajerske upravljavke lovišč uresničevale koncesijske pogodbe? Se morda katera lovska družina premalo zavzema izpolniti vse obvezne predpisane naloge iz koncesijske pogodbe? Morda kateri že grozijo sankcije?

Foto: Franc Rolar

Za dobro sodelovanje med lovskimi družinami in lovskim inšpektorjem so nujni tudi odkriti prijateljski pogovori na lovskih razstavah. Na Koroškem je potekal (od leve) med starešino LD Ruše Ivanom Žižkom, inšpektorjem Bojanom Kotnikom in starešino LD Slovenj Gradec Dušanom Leskovcem.

»Kontrola izvrševanja koncesijskih pogodb je naša stalna naloga in tudi letos bo tako, ko bomo preverjali upravljavke po seznamu, ki ga je predlagalo ministrstvo. Na mojem delovnem področju večina upravljavk uspešno uresničuje koncesijske pogodbe, so pa med njimi tudi posamezne, ki vsega predpisanega iz koncesijske pogodbe ne izvršijo. Vendar zaenkrat ni med njimi takih, zoper katere bi bil potreben skrajni ukrep, kot je predlog ministrstva za odvzem koncesije.«

Pri čem imajo lovske družine največ težav? Ali so bile v letu 2019 dovolj odgovorne pri odvzemu divjadi?

»Prav izvrševanje načrtovane odvzema divjadi je za večino lovske družine najtrši oreh. Vendar konec lovske sezone večina družin le uspe izvršiti odvzem najmanj v predpisanih mejah, ki so pri vseh vrstah parkljaste divjadi po načrtih do -15 % od načrtovanega števila. Pri obeh LUO je bila lanska realizacija odvzema divjadi na nivoju LUO dobra, saj je bila pri samo eni vrsti divjadi manjša od 85 %. Podrobnejša analiza odvzema pa pokaže, da je od 60 upravljavk v obeh LUO samo 35 upravljavk opravilo odvzem divjadi v skladu z letnim načrtom, medtem ko je pri ostalih ugotovljeno odstopanje oziroma kršitev načrta vsaj pri eni vrsti divjadi. Praviloma take ugotovljene kršitve naslednje leto upravljavke po opozorilu odpravijo in se te ne ponavljajo več. So pa posamezni primeri, ko ni dosežena realizacija odvzema pri več vrstah parkljaste divjadi, v tem primeru pa se upravljavki izreče globa, ki ni majhna in je za pravno osebo 4.200 evrov ter 420 evrov za odgovorno osebo.«

Kje realizacija odvzema divjadi najbolj šepa?

»Najpogostejše šepa pri tistih upravljavkah, kjer odnosi med člani družine niso najboljши. Upravljavke lovišč se morajo zavedati, da je izvršitev odstrela divjadi, ki povzroča škodo lastni-

Foto: Franc Rotar

Koroško-štajerski lovski inšpektor Bojan Kotnik ima veliko dela na terenu in v pisarni.

kom zemljišč, njihova prvenstvena naloga, ki jo je treba izvršiti najmanj v predpisani višini. Predvsem pri odstrelu jelenjadi, ki je v zadnjem času zaradi škod tudi v gozdovih najbolj konfliktna vrsta, so pri lovcih pomisleki, ker načrtovani odstrel težko dosežejo zaradi nemira v lovišču in dejstva, da je postala jelenjad vse bolj nočna divjad. Pričakujejo pomoč države predvsem pri spremembi lovske zakonodaje, ki bi dovolila lov jelenjadi tudi ponoči z uporabo umetnih virov svetlobe.«

Kako sodelujete z lovskočuvajskimi službami? So dovolj odzivne in uspešne, saj so vendarle neka podaljšana roka lovski inšpekciji?

»Sodelovanje z lovskimi čuvaji je dobro predvsem na področju odkrivanja nezakonitega lova, šepa pa na drugih področjih. Pristojnosti lovskih čuvajev so po zakonu mnogo širše, med drugim tudi odkrivanje kršitev, ki se tičejo članov lovske družine in drugih uporabnikov prostora. Tu pa pogrešamo njihovo odzivnost, ki je zaradi objektivnih okoliščin včasih bolj medla ali pa je ni. »Zagnanih« lovskih čuvajev, ki opozarjajo na kršitve v lovski družini ali jih celo prijavljajo, v lovskih družinah ne marajo in jim po preteku pogodbe le-to redko podaljšajo.«

Menda imamo slovenski lovci

še vedno precejšnje težave zaradi potepuških psov. Tudi na Koroškem in Štajerskem. Neljub dogodek zaradi potepuških psov, ki jih je zagotovo kar nekaj, se je lani namreč zgodil v lovišču LD Prežihovo - Kotlje. Lahko opišete, kaj se je zgodilo?

»Dejstvo je, da problem potepuških psov ni samo na Štajerskem in Koroškem, ampak tudi drugod po Sloveniji. Navedeni dogodek se je pripetil na območju LD Prežihovo - Kotlje, kjer sta dva psa brez nadzora pokončala gamsovo kozo in sta bila še ob prihodu policije in lovskega čuvaja ob njej. V teh primerih se lovci obračajo na nas z željo, da bi take klateške pse postrelili. Seveda jim tega ne moremo dovoliti, saj je po Zakonu o zaščiti živali streljanje psov prepovedano. Z ustrelnitvijo psa bi lahko lovec celo odgovarjal za kaznivo dejanje poškodovanja in uničenja tuje stvari po kazenskem zakoniku; tudi take primere smo že imeli.«

Kdo torej sploh lahko pokonča potepuške pse, ki koljejo živo divjad? Lovci torej ne, kaj pa policisti?

»Streljanje psov ni nobenemu dovoljeno! Tak način usmrtnitve domačih živali lahko v izjemnih primerih dovoli le veterinarski inšpektor, kar pa se v praksi zgodi zelo redko. Bolj pomembno je, da odkrijemo lastnika psa in tako je bilo tudi v primeru LD Prežihovo - Kotlje.«

Kakšne so sankcije za neodgovorne lastnike potepuških psov, ki jim je dokazana škoda na divjadi?

»Zaradi spuščanja psov brez nadzora v prosto naravo je kazen za lastnika globa v višini 420 evrov in plačilo sodne takse 42 evrov. V primeru, ko pes povzroči škodo na divjadi, pa je lastnik odgovoren tudi za povzročeno škodo, ki jo mora povrniti upravljavcu lovišča. Če je naš prekrškovni postopek uspešno zaključen, je to za upravljavca lovišča precej lažje in se z lastnikom psa hitro dogovorijo o odškodnini. Če pa ne pride do sporazuma, pa je za

upravljavca tožba na sodišču večinoma dobljena.«

Tudi na vašem delovnem območju, zlasti na Pohorju in na koroških planinah in gorah, je še vedno veliko nevestnih in neodgovornih voznikov motornih vozil v naravnem okolju. Zaradi stalnega hrupa pozimi in poleti divjad nima potrebnega miru. Kako je sploh mogoče, da inšpekcijske službe in policija tega ne morejo preprečiti? Morda tudi zaradi smešno nizkih kazni?

»Preprečiti se tega v celoti ne da, niti z asistenco policije, kar občasno delamo lovski, predvsem pa gozdarski inšpektorji. Zakonodaja ne sledi trendu naraščajočih kršitev na tem področju, saj so zagrožene kazni preizke, problem odkrivanja kršiteljev pa je tudi v tem, da vseh motornih vozil ni treba registrirati ali prijaviti. Za uspešen nadzor pa bi moral biti predpisan tudi ostrejši ukrep, mogoče tudi zaplemba vozila.«

Vedno več je tudi dogodkov, ko občani nelovci v svojih domovih zaradi nemira in škode pokončajo kune in navadnega polha. So vam taki dogodki znani?

»V teh primerih gre za nezakoniti lov po Kazenskem zakoniku, za katerega se kaznuje storilec z denarno kaznijo ali pa z zaporom do šestih mesecev. Ti primeri vsekakor so, vendar jih težko dokažemo. Vedeti moramo, da so te kršitve v stanovanjskih hišah, kjer je za inšpekcijski pregled potreben nalog sodišča. Po drugi strani pa predvsem kune v stanovanjskih hišah povzročajo škodo in so kar razširjen problem, veliko občanov se zato obrača na nas, ne toliko zaradi škode, ampak za rešitev problema z nadležnimi kunami. Svetujemo jim nastavljanje lovke, pri tem jim velikokrat priskočijo na pomoč lovci, ki so bolj vešč pri nastavljanju lovke za odlov živih živali, saj vemo, da kune ni tako enostavno ujeti.«

Zahvaljujem se vam za izčrpen pogovor.

»Hvala tudi vam.«

Franc Rotar

Lovski izpit 2020 v ZLD Novo mesto

V Zvezi lovske družine Novo mesto smo v letu 2020 začeli s teoretičnim delom izobraževanja za lovske pripravnike kot vsa leta doslej januarja. S predavanji smo nadaljevali v februarju in po razglasitvi epidemije v marcu prekinili izvajanje izobra-

ževanja. Upoštevali smo navodila in uredbe Vlade Republike Slovenije in Nacionalnega inštituta za javno zdravje (NIJZ) glede preprečevanja širjenja novega koronavirusa.

Na teoretični del izobraževanja za lovske izpite so lovske družine prijavile 20 lovske pripravnikov. Večina kandidatov za lovca je izhajala iz novomeškega volil-

nega okoliša, en kandidat je bil iz Kočevske lovske zveze, en iz lovišča s posebnim namenom in ena kandidatka iz Lovske družine (LD) Solčava. Ob pregledu dokumentacije smo ugotovili, da sta dva pripravnika v skladu z veljavno zakonodajo oproščena teoretičnega dela lovskega izpita, zato smo dokumente posredovali pristojni komisiji pri **Lovski zvezi**

Slovenije (LZS), ki je opravila nadaljnji postopek.

Po prekinitvi predavanja zaradi pandemije je bilo kar nekaj želja in pritiskov, da bi izobraževanje z izpiti opravili preko videopovezav, k čemur je verjetno marsikoga vzbudila objava takega izobraževanja na spletni strani LZS. Krovno lovsko organizacijo smo zaprosili za navodila,

vzpostavili stik s predsednikom Komisije za izobraževanje pri LZS **Ivanom Žižkom** in poklicali tudi na pristojno ministrstvo. Predsednik Komisije za izobraževanje pri LZS nam je sporočil, naj počakamo navodila, ki jih pa kar ni bilo.

Na ministrstvu so nam odgovorili, naj glede teoretičnega dela izobraževanja za lovske pripravnike upoštevamo veljavno zakonodajo in podzakonske akte, ki urejajo to področje.

In kaj določajo veljavni zakonski predpisi o izobraževanju lovskih pripravnikov? Območni zakon, tj. *Zakon od divjadi in lovstvu (ZDLov-1)*, ureja opravljanje lovskega izpita v prvem odstavku 61. člena in določa, da opravljanje lovskega izpita organizira LZS. Lovski izpit v skladu s tretjim odstavkom 61. člena obsega praktični in teoretični del. Sedmi odstavek 61. člena *ZDLov-1* določa, da podrobnejše pogoje za opravljanje lovskega izpita predpiše minister, pristojen za divjad in lovstvo.

Način opravljanja lovskega izpita določa *Pravilnik o pogojih za opravljanje lovskega izpita in obliki dokazila o opravljenem lovskem izpitu* (Uradni list RS, št. 3/06 in 37/07). Pravilnik v prvem odstavku 4. člena določa, da tečaj usposabljanja za pripravo na teoretični del lovskega izpita organizira LZS. V okviru prenesenih nalog pa je LZS to nalogo prenesla na območne lovske zveze. Na podlagi prvega odstavka 5. člena *Pravilnika* opravljajo kandidati teoretični del lovskega izpita pred tričlanskimi izpitnimi komisijami, ki jih imenuje minister, pristojen za divjad in lovstvo.

Izvajanje praktičnega in teoretičnega dela lovskega izpita na podlagi 7. člena *Pravilnika* podrobneje določajo *Navodila za izvajanje praktičnega in teoretičnega dela lovskega izpita ter vodenje evidenc*, ki jih je sprejel **Upravni odbor LZS** 21. januarja 2007 in jih je podpisal tudi direktor **Zavoda za gozdove Slovenije** (ZGS). Navodila v 10. členu določajo, da tečaj teoretičnega usposabljanja kandidatov za lovski izpit poteka po programu, ki so ga skupaj pripravili LZS, ZGS, pedagoške ustanove, in obsega teme iz priloge 3. Izvedbo teoretičnega usposabljanja ureja 11. člen *Navodil*, preverjanje znanja določa 12. člen *Navodil*, v skladu s katerim predavatelji teoretičnega dela po posredovani snovi iz njihovega predmeta preverjajo znanje kandidata in vpišejo v evidenco opravljenih preverjanj

znanja. 13. člen *Navodil* določa, da lahko kandidat pristopi k lovskemu izpitu potem, ko uspešno opravi vsa preverjanja znanja po predmetih. Kandidat za lovski izpit opravlja izpit pred izpitno komisijo, ki preverja znanje. Način preverjanja znanja kandidatov za lovski izpit ureja 14. člen *Navodil*, ki določa, da predavatelji in člani izpitne komisije izberejo način preverjanja znanja po lastnem predudarku, ki mora biti znan pred začetkom predavanja.

nam ni preostalo drugega, kot da izvedemo predavanja, preverjanje znanja iz posameznih predmetov in lovski izpit na način, kot smo ga opravili v prejšnjih letih.

Tako smo po prekinitvi izobraževanja počakali na rahljanje ukrepov zaradi koronavirusa in nadaljevali z izobraževanjem v maju. Razred smo razdelili na dve skupini po devet slušateljev. Tako smo zagotovili zadostno medsebojno razdaljo med udeleženci, uvedli smo obvezno nošenje mask,

ne lovske zveze je postavljena razstava lovske likovne kolonije, ki jo je naša zveza organizirala lani, slikovni pregled vseh sedmih lovskega taborov mladih, ki smo jih zelo uspešno organizirali, ter razstava pokalov in slik strelske ekipe ZLD Novo mesto, ki dosega najvišja mesta na državnih strelskih tekmovanjih.

O dejavnosti ZLD Novo mesto, lovski organizaciji, lovskem izobraževanju, lovski kulturi, varovanju narave in živali ter o našem

Foto: Marko Klinca

Na slavnostni podelitvi spričeval novim lovcem ZLD Novo mesto v letu 2020

Iz navedenega je jasno, da iz obstoječe zakonodaje izhaja, naj bi bila predavanja, preverjanje znanja in lovski izpit opravljena v klasični obliki.

Torej: če želimo v izrednih razmerah opraviti izobraževanje na daljavo, je potrebna sprememba podzakonskih aktov. LZS izvaja izobraževanje pripravnikov v sodelovanju z zunanjimi deležniki, kar pomeni, da mora tudi odločitve, kot je odločitev o izobraževanju na daljavo, sprejemati v dogovoru z njimi. Vsekakor bi bilo treba, če bi resorno ministrstvo izdalo pozitivno mnenje za izobraževanje na daljavo, dopolniti jih je treba z odstavkom, da se v času epidemije ali izrednih razmer lahko predavanja, preverjanje znanja in lovski izpit opravijo na daljavo s pomočjo informacijsko-komunikacijske tehnologije.

Država je zaradi preprečevanja širjenja epidemije COVID-19 urenila izobraževanje v izobraževalnih institucijah na daljavo tako, da je spremenila predpise.

Glede na nastalo situacijo in veljavno zakonodajo in *Navodila*

razkuževanje rok, miz in stolov ter prezračevanje prostorov. Skratka, upoštevali smo priporočila NIJZ. Tako smo opravili zadnja tri predavanja v klasični obliki in v nadaljevanju še izpite.

Zaključni izpitni test in ustne izpite so pripravniki opravili 23. maja 2020 pred izpitno komisijo, ki ji je predsedoval **Franc Jarc**. Člana izpitne komisije sta bila še **Miran Bartol** iz ZGS in **Bojan Avbar**. Po mnenju izpitne komisije so kandidati pokazali veliko znanja iz biologije in ekologije divjadi, zakonodaje ter načrtovanja in upravljanja z divjadjo in loviščem. Z znanjem so izstopali trije kandidati, in sicer **Blaž Režek** iz LD Mirna Peč, **Dejan Progar** iz LD Padež in **Rok Mežnar** iz LD Trdinov vrh, ki so v spomin prejeli knjige s posvetilom.

Novim lovcem smo 29. maja 2020 podelili spričevala in lovske izkaznice. Vsak tečajnik je dobil praktično darilo. Svečanost je potekala v prijetnem vzdušju in prilitnih prostorih stavbe **Zveze lovske družin (ZLD) Novo mesto** na Seidlovi cesti 6 v Novem mestu. V prostoru naše območ-

delu na navedenih področjih je ob zaključku spregovoril predsednik **Franc Jarc**. Novim lovcem je zaželel veliko sreče v lovske vrstah in jim čestital za opravljeni lovski izpit. Lepim željam so se v svojih nagovorih pridružili tudi preostali, člani izpitne komisije in predavatelj **Bojan Avbar**, predavatelj ter referent za izobraževanje **Marjan Jenko** in vodja tečaja **Stane Gabrijel**.

Za ohranitev spomina na prijeten dogodek smo zaprosili znanega novomeškega fotografa **Marka Klinca**, ki je dogodek ovekovečil s fotografijami, ki so jih lovci dobili še isti večer. Novi lovci so zaključek pripravili v **Gostišču Pugelj**, kamor so povabili tudi predavatelje in izpitno komisijo, za kar se jim v imenu povabljenih lepo zahvaljujem.

Lovci, srečno pri opravljanju vašega plemenitega poslanstva. Spoštujte in varujte naravo in divjad ter nikoli ne pozabite določil *Etičnega kodeksa slovenskih lovcov*.

Upravni odbor ZLD Novo mesto,

Stane Gabrijel, lovski mojster

Nedovoljena vožnja v naravnem okolju ter njen vpliv na divjad in lov

O problematiki vožnje v naravnem okolju je bilo že veliko povedanega in napisanega. Na to temo smo na **Lovski zvezi (LZ) Maribor** sklicali delovni posvet 5. septembra 2019, o čemer smo poročali v oktobrski številki *Lovca* (L10/2019). Posveta so se udeležili predstavniki LZ Maribor, **Lovske zveze Slovenije (LZS)** in **Zavoda za gozdove Slovenije (ZGS)**, prišlo pa je tudi veliko predstavnikov **Policijske uprave Maribor** in predstavnik Generalne policijske uprave iz Ljubljane **Alojz Sladič**. Na takratnem posvetu smo razpravljali o problematiki vožnje na območju Pohorja, Kozjaka, Slovenskih goric in Dravsko-Ptujkega polja. Že takrat smo ugotovili, da to ni težava samo omenjenih območij, temveč je razpredena širše po vsej Sloveniji. O problematiki smo obvestili vse pristojne institucije in resorno ministrstvo. Na osnovi dogovora na posvetu so na policijskih postajah organizirali nekaj akcij za morebitno preprečitev oziroma zajezeitev voženj v naravnem okolju. A vse akcije so se končale z dokaj bornim uspehom, saj je v prvi vrsti nemogoča prepoznavna kršiteljev, ki vozijo neregistrirana vozila, pri vožnji pa nosijo tudi čelade, ki onemogočijo njihovo prepoznavo. V številnih primerih srečanja lovcev in lovskih čuvajev s kršitelji nastajajo verbalni konflikti, v nekaj primerih tudi napad motorista na lovca.

Glede na navedeno je edina rešitev težave v spremembi zakonodaje. Zato je bil na to temo 7. julija 2020 v Rušah ponovno sklican sestanek v povezavi s problematiko divjadi in voženj v naravnem okolju na območju Pohorja. Sklicatelj sestanka je bil mag. **Robert Režonja**, generalni

direktor Direktorata za gozdarstvo in lovstvo na Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Sestanka so se udeležili predstavniki upravljavk lovišč in lovišča s posebnim namenom na omenjenem območju, namestnik komandirja Policijske postaje Ruše, lovski inšpektor, predstavniki službe za lovsko načrtovanje ZGS, predstavnika LZ Maribor, predstavnik Zavoda za varstvo narave ter v. d. generalne direktorice Direktorata mag. **Katja Budja**.

Foto: Marjan Gselman

V začetku julija so se sestali različni posamezniki, ki se srečujejo s težavo nedovoljenih voženj v naravnem okolju ter njenimi vplivi na divjad in lov, da bi našli rešitve za to problematiko.

Vsi prisotni so predstavili svoje videnje in težave, ki jih zasledijo na terenu: težave, s katerimi se srečujejo lastniki kmetijskih zemljišč in gozdov, in težave, s katerimi se srečujejo upravljavci lovišč ob nastali škodi in realizaciji načrtov odvzema divjadi. Glede na vse manj mirnih con, mirnih območij, se je divjad prilagodila tako, da je spremenila svoje navade in tako nastaja težava škode po divjadi še večja in uresničitev načrtovanega odvzema je skoraj nemogoča. Lovske družine se srečujejo z visokimi odškodninskimi zahtevki, s težavami zaradi neuresničitve letnih načrtov itn.

Poleg škode, ki se pojavlja na posevkih, travinju in v gozdu, s takšno pobalinsko vožnjo nastaja nepopravljiva škoda na podrašču, gozdnih poteh, stečinah divjadi ... Takim nevestnim voznikom v naravnem okolju niso sveta niti mokrišča niti vsi naravni habitati, kjer so živele gozdne kure, ki so skoraj popolnoma izginile s tega območja. Pa še bi bilo mogoče naštevati o škodi, ki nastaja s takim malomarnim početjem v naravnem okolju.

ti potrebno zakonodajo tako, da bodo takšna vozila evidentirana (registrirana, čipirana ali kako drugače prepoznavna), vzpostaviti pa je treba tudi register takšnih vozil (trenutno je mogoče vozilo kupiti, a evidence o kupcu ni). Strinjali smo se, da je treba povečati višino kazni za kršitelje do take višine, da bo imela zagrožena kazneni odvračalni učinek. Trenutno je kazen 40 evrov, polovička pa 20 evrov. Dogaja se, da kršitelji na mestu dogodka kot posmeh trenutni situaciji ponujajo 100 evrov, da bi imeli v dobrem še štiri kršitve. Seveda je pomembno še tesnejše sodelovanje lovcev in lovskih čuvajev z lokalnimi policisti, smiselno pa bi bilo pripraviti tudi evidence znanih, lokalnih kršiteljev ter pripraviti evidence izhodiščnih in ciljnih točk pri tovrstnih točkah. Rešitev je tudi ureditev ustreznih poligonov za tovrstna vozila. Potrebna je večje ozaveščanje glede gibanja in bivanja v naravnem okolju, hkrati pa je treba okrepiti nadzor (gozdni nadzor, kot ga določa *Zakon o gozdovih*, in naravovarstveni nadzor, kot ga določa *Zakon o ohranjanju narave*).

Zavedamo se, da z navedenimi ukrepi težave ne bomo izkoreninili, jo pa lahko v največji mogoči meri zmanjšamo in usmerimo na območja, ki so namenjena za tovrstne aktivnosti. Mag. Režonja je zato predstavil pripravo gozdnogospodarskih in lovskoupravljavskih načrtov območij v letu 2021, ki bodo med drugim določili tudi območja, na katerih bosta na označenih poteh in vlakih mogoča ježa s konji in vožnja s kolesom brez motorja ter vse udeležence pozval k aktivnemu sodelovanju. Menim, da je sestanek dosegel želeni cilj. Upam in želim, da bi se ta akcija nadaljevala in da bomo v doglednem času v zadovoljstvo vseh deležnikov končno stvari postavili na svoje mesto.

Marjan Gselman

Strelsko tekmovanje ZLD Prekmurje

V nedeljo, 5. julija, je na strelišču v Rakičanu potekalo strelsko tekmovanje **Zveze lovskih družin (ZLD) Prekmurje**. Dan je sredi rakičanskih gmajn ob rečici Ledavi postregel s čudovitim, bolj pomladnim kot poletnim vremenom.

Udeležba v vseh kategorijah je bila dobra in posledično so bili dobri tudi rezultati. Zaradi v državi razglašene epidemije novega

koronavirusa je bilo tekmovanje z enomesečno zamudo, vendar se je vseeno uspešno končalo po zaslugi marljivih organizatorjev, vodje organizacije prireditve in predsednika Komisije za lovsko strelstvo pri ZLD Prekmurje **Daniela Šinka** ter predsednika ZLD Prekmurje **Ludvika Rituperja**. Sodnik v disciplini streljanja na glinaste golobe je bil **Franc Tomažič**, v disciplini streljanja z malokalibrsko puško pa **Branko Bartolič**.

Strelišče so pripravili člani strelske sekcije in lovski pri-

pravniki pod vodstvom **Milana Ritlopa** iz Lovske družine (LD) Velika Polana, ki skrbi za strelišče in strelivo že petnajsto leto, in **Franca Mačka** iz LD Radovci.

Prijavljenih je bilo 66 tekmovalcev iz 14 lovskih družin.

Sledil je zaključni del s podelitvijo priznanj in pokalov, seveda

ni manjkalo dobre lovske malice in kozarčka rujnega, s katerim so nazdravili zmagovalci. Najbolj so se rezultatov razveselili v pomlajeni ekipi LD Velika Polana. V tej lovski družini namreč zaznavajo vse večje zanimanje mladih lovcev za strelsko tekmovalstvo.

Peter Novak

Foto: Peter Novak

Tekmovanje na dobro pripravljenem strelišču je potekalo brezhibno.

Strelska tekma kozjaškega gojitvenega bazena

Na državni praznik, 25. junija 2020, je bilo v **Lovski družini** (LD) **Vurmat** slavnostno vzdušje. Omenjena lovska družina je bila tokrat organizatorica *Strelske tekme Kozjaškega gojitvenega bazena*, v katerem sta poleg LD Vurmat še **LD Gaj nad Mariborom** in **LD Boč na Kozjaku**. Tistega dne je bilo vreme obupno, kot rečemo, ko je konec junija mrzlo in poleg tega še zelo dežuje. A včasih je treba imeti tudi nekaj sreče. Nebo se je naših strelcev usmililo in ob 14. uri, ko je bil tudi sicer predviden začetek tekme, je prenehalo deževati.

Strelci naštetih družin so se pomerili v streljanju z malokalibrsko puško in v streljanju na glinaste golobe. V članski konkurenci je bila prva LD Vurmat, druga LD Gaj nad Mariborom in tretja LD Boč na Kozjaku. V veteranskih vrstah so bili prvi lovci LD Gaj nad Mariborom, drugi so bili lovci LD Vurmat, tretji pa lovci LD Boč na Kozjaku. Posamično je bil prvi **Štefan Rihter** iz LD Vurmat, drugi je bil **Marko Cepec** iz LD Vurmat in tretji **Marko Rožman** iz LD

Foto: Slobodan Tatalović

LD Vurmat je organizirala Strelsko tekmo kozjaškega gojitvenega bazena.

Gaj nad Mariborom. V veteranski kategoriji posamično je bil prvi **Darjan Vesenj** iz LD Gaj nad Mariborom, drugi je bil **Anton Črnko** iz LD Vurmat in tretji **Milko Cepec**, prav tako iz LD Vurmat.

Po slavnostni podelitvi priznanj je starešina LD Vurmat **Rudi Maček** vse zbrane povabil

na lovski golaž. Obokusnem golažu je bilo druženje zelo prijetno, zato so se vsi še dolgo zadržali v lovskem domu. Za pripravo odličnega golaža velja zahvala naši lovki **Mojci Rihter**, njenima hčerama **Klari** in **Ajdi** ter prav tako naši lovki **Maksimilijani Hartman**.

Za zelo dobro izpeljavo strel-

skega tekmovanja velja pohvaliti strelskega referenta **Štefana Rihterja** iz LD Vurmat, za zelo dobro organizacijo prijetnega bivanja in druženja pa **Antona Mačka**, upravnika lovskega doma LD Vurmat.

Slobodan Tatalović,
LD Vurmat

Rezultati – glinasti golobi:

člani: 1. **Iztok Kavaš** (LD Bakovci – Lipovci): 24 točk, 2. **Denis Pojbič** (LD Križevci v Prekmurju): 22 točk in 3. **Ivica Miličević** (LD Pečarovci): 22 točk;

veterani: 1. **Marjan Burjan** (LD Prosenjakovci): 21 točk, 2. **Jože Korunič** (LD Prosenjakovci): 21 točk in 3. **Franč Vidonja** (LD Križevci v Prekmurju): 19 točk;

superveterani: 1. **Janez Ružič** (LD Ivanovci): 22 točk, 2. **Ludvik Nagy** (LD Prosenjakovci): 17 točk in 3. **Ivan Gregorn** (LD Tišina): 16 točk;

ekipno: 1. **LD Pečarovci**: 62 točk, 2. **LD Prosenjakovci**: 62 točk in **LD Velika Polana**: 60 točk.

Rezultati – malokalibrska puška:

člani: 1. **Dejan Gomboc** (LD Križevci v Prekmurju): 70 točk, 2. **Jožef Babič** (LD Tišina): 69 točk in 3. **Andrej Kosednar** (LD Murska Sobota): 66 točk;

veterani: 1. **Marjan Burjan** (LD Prosenjakovci): 91 točk, 2. **Emil Kovač** (LD Mlajtinci): 89 točk, 3. **Jože Horvat** (LD Moravci): 87 točk;

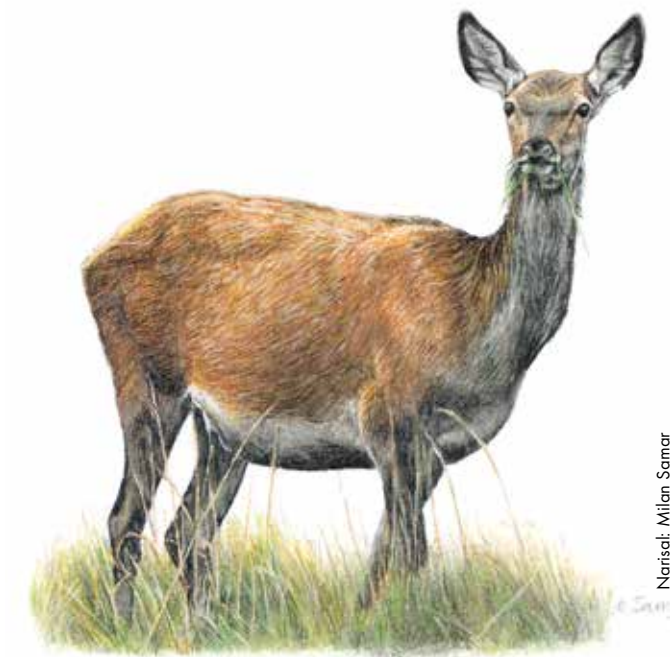
superveterani: 1. **Janez Ružič** (LD Ivanovci): 90 točk, 2. **Ivan Gregorn** (LD Tišina): 87 točk in 3. **Rado Šonaja** (LD Moravci): 85 točk;

ekipno: 1. **LD Križevci v Prekmurju**: 193 točk, 2. **LD Murska Sobota**: 156 točk in 3. **LD Tišina**: 149 točk.

Rezultati – kombinacija:

posamezno, člani: 1. **Bojan Bertalanič** (LD Rankovci): 150 točk, 2. **Marjo Bencik**: 140 točk in 3. **Denis Pojbič** (LD Križevci v Prekmurju): 139 točk;

ekipno: 1. **LD Križevci v Prekmurju**: 425 točk, 2. **LD Prosenjakovci**: 396 točk in 3. **LD Rankovci**: 372 točk.

Narisal: Milan Samar

V začetku februarja smo na zdravili z našim lovskim tovarišem **Albinom Ložarjem**, ki je praznoval 70-letnico življenja.

Albin – kličemo ga Bine – se je rodil 4. februarja 1950 v Črni vasi na Ljubljanskem barju.

Izučil se je za strojnega ključavničarja, pozneje je delal kot voznik pri prevoznih podjetjih SAP in Integral, svojo upokojitve pa je dočkal pri Ljubljanskem potniškem prometu kot voznik mestnega avtobusa.

Z lovci, lovstvom in kinologijo se je srečal že kot kratkohalačnik, saj je bil njegov ded lovec in vodnik lovskih psov. V lovske vrste se je včlanil leta 1968 in leta 1971 opravil lovski izpit. Leta 1984 je opravil še izpit za lovskega čuvaja in preglednika divjačine.

Delaven in vesten, kakršen je, je bil leta 1978 vključen v Izvršni odbor Lovske družine (LD) Tomišelj kot predsednik Disciplinske in Gospodarske komisije. V letih 1982–1986 mu je bila zaupana funkcija gospodarja. Od leta 1989 do leta 1990 je bil podpredsednik lovske družine in naslednja dva mandata (1991–1992 in 1993–1994) predsednik oziroma starešina lovske družine. Vedno se je zavzemal za dobre medsebojne odnose in lovsko tovarštvo, zato mu je bila zaupana tudi funkcija predsednika disciplinskega razsodišča v obdobju od leta 1999 do leta 2001. Kot spoštovan in pravičen lovec je bil tudi mentor mnogim pripravnikom.

Vedno je bil pripravljen za fizična dela, kar se je izkazalo z njegovim prispevkom pri gradnji lovskega doma, znan pa je tudi po svojem smislu za humor.

Za vse zasluge in delo v lovstvu je bil odlikovan z znakom za lovske zasluge (1983), redom za lovske zasluge III. stopnje (1994) in redom za lovske zasluge II. stopnje (2005).

Bine je kmalu ugotovil, da ni pravega lovec brez dobrega psa. Tako je postal tudi vodnik kratkodlake ptičarke, pozneje pa nemških lovskih terierjev. Za nesebično in požrtvovalno delo na področju kinologije je leta 1991 prejel srebrni znak za kinološke zasluge.

Dragi Bine, ob tvojem jubileju ti iskreno čestitamo in se ti zahvaljujemo za tvoja prizadevanja v korist divjadi in narave. Želimo ti dober pogled in še veliko zdravih let ter da bi bili tudi v prihodnje deležni spodbudnih napotkov iz tvoje bogate zakladnice znanja in izkušenj.

LD Tomišelj – B. L.

Odmaknjen od vsakodnevnega vrveža, v varnem zavetju doma, ob ženi Mariji živi starosta slovenskega lovstva dr. **Brane Kristen** iz Slovenske Bistrice, ki je 7.

aprila 2020 dopolnil 95 let življenja. Še vedno bistrega duha je prijazno sprejel delegacijo Lovske družine (LD) Črešnjevca, katere član je skoraj 60 let. Šli smo mu voščiti za visok jubilej. Dobro razpoložen nas je popeljal po svojem domu, polnem lovskih trofejev, drobnih predmetov in fotografij, ki ga spominjajo na bogato lovsko kariero in izkušnje, ki si jih je nabral kot lovec, mentor, učitelj in velik ljubitelj narave.

Še vedno se rad spominja, kaj mu je pomenil »pobeg« v naravo po težkem in odgovornem delu, ki ga je do upokojitve opravljal na ginekološkem oddelku ptujske bolnišnice. Rad je hodil na lov sam, seveda pa se je udeleževal tudi skupnih lovov v LD Črešnjevca. Vsakega lovec se je lotil študijsko, nikoli stihijsko. Lovil je srnjad, kune, race, hodil v Kočevje na medveda, toda vse ob pravem času. Lov je bil zanj obred, kjer pravil ni dovoljeno kršiti. Zelo je bil prizadet, če se mu strel ni popolnoma posrečil. Takrat je vztrajal do konca, dokler ni našel plena. Vsa leta aktivnega sodelovanja v zeleni bratovski in imel več psov, najraje ptičarje, na katere je bil zelo navezan. V tistem času je tudi objavljala strokovne članke v Lovcu. Je človek širokega znanja o živalih in lovu, lahko rečemo, da je dr. Kristen lovec svetovnega formata. Udeleževal se je safarijev v Afriki, lovil je na Aljaski in se vračal v čudovito naravo Slovenije, ki jo je cenil in spoštoval kot lovec in državljan.

V LD Črešnjevca je bil vrsto let

blagajnik in referent za izobraževanje. Izkazal se je kot mentor mladim, otroci iz osnovne šole pa so bili vsaj enkrat na leto povabljeni v lovski dom na razstavo, ki jo je skrbno pripravil dr. Kristen z lovskimi sodelavci. Obiskovalce je pričakal v popolni lovski opravi, seveda brez orožja. Le-tega je bilo mogoče opazovati le od daleč. Iz zvočnikov je bilo slišati nežno žgolenje ptic in otroci so obstali kot začarani. Z zanimanjem so spremljali njegovo razlago in vodenje po razstavi. Gozd in življenje v njem jim je prikazal zanimivo, poučno, s podarkom na bogastvu, ki ga gozd nudi človeku. Seveda ni pozabil na kodeks obnašanja v gozdu in to na način, ki je bil otrokom blizu. Pozitivno je vplival tudi na mlajše lovce v lovski družini. Vsi ga spoštujejo kot izku-

šenega poznavalca divjadi, lova in varovanja okolja.

V razgovoru pri njem doma se je spominjal, da je prvega srnjaka uplenil leta 1951 in zadnjega 1. avgusta 2014. Tistega leta je tudi prejel jubilejni znak Lovske zveze Slovenije za 50 let članstva v lovski organizaciji. Od takrat ne lovi več. V najbližji gozd hodi le še na sprehod v spremstvu svoje zveste sopotnice žene Marije.

Lovci LD Črešnjevca smo dr. Kristenu iskreno hvalični za njegovo dolgoletno strokovno delo z mlajšimi lovci ter vodenje z bogatim znanjem in izkušnjami po naših loviščih. Ob njegovem visokem življenjskem jubileju mu želimo še mnogo prijetnih sprehodov v naravo, ki jo tako neizmerno ljubi in spoštuje.

LD Črešnjevca – B. P.

V TEM MESECU PRAZNUJEJO SVOJ ŽIVLJENJSKI JUBILEJ*

95 let

Božidar Trifunovič st.,
LD Martin Krpan Bloke

90 let

Edvard Fortunat, LD Volče
Alojz Golob, LD Idrija
Venceslav Humar, LD Grgar
Leopold Juršak, LD Poljane
Miha Podpečan st., LD Loče

85 let

Remigio Benčič, LD Koper
Joahim Božjak, LD Podgorje
Franc Hedl, LD Sveta Ana
Maksimilijan Hedl, LD Radlje
Branko Horvat, LD Središče
Franc Oblak,
LD Smrekovec Šoštanj
Silvan Julijan Pahor,
LD Trstelj Kostanjevica
Stanislav Povšič, LD Grgar
Marcel Supe, LD Oplotnica
Leopold Tomšič, LD Škocjan
Igor Žibred, LD Brežice

80 let

Milan Eder, LD Sveta Ana
Maksimilijan Frančeskin,
LD Planina
Mihael Gustak, LD Petišovci
Vladimir Macur, LD Veliki Kamen
Franc Mlekuš, LD Slovenj Gradec
Viktor Pekiž, LD Grahovo
Stanislav Plavec, LD Suhor
Franc Polanec,
LD Paloma - Sladki Vrh
Franc Roman, LD Rakek
Ivan Setnikar, LD Dobrova
Franc Strgar, LD Globoko
Franc Štahr, LD Dravograd
Radoslav Troha, LD Kočevje
Rajko Troha, LD Brje - Erzelj
Santo Udovič, LD Rižana
Rade Varda, LD Tabor Sežana
Mario Zadel, LD Tabor Zagorje
Slavko Zupančič, LD Smuk - Semič

75-let

Franc Cvetko, LD Solčava
Drago Gmajnič, LD Podsreda
Mihael Krampač, LD Apače
Janez Kranjec, LD Begunje
Franc Kušter, LD Gradišče
Maks Pečoler, LD Gradišče
Maksimilijan Podgorelec, LD Kungota

Slavko Podreka, LD Kojnik Podgorje
Franc - Vojko Slak, LD Trebnje
Franc Šalamun, LD Cirkovce
Venceslav Zavolovšek, LD Mozirje
Nikolaj Žigon, LD Fajti Hrib Renče

70 let

Jožef Car, LD Cankova
Marjan Debevec, LD Polhov Gradec
Marino Dobrinja, LD Dekani
Vlado Fain, LD Radeče
Janez Ferenčič, LD Murska Sobota
Martin Golobič, LD Škocjan
Dušan Hlade,
LD Gaj nad Mariborom
Franc Horvat, LD Ormož
Bor Keršan, LD Toško čelo
Ivan Ketiž, LD Benedikt
Andrej Klemenčič, LD Šentjur
Jože Knavs, LD Sodražica
Ljubo Kobal, LD Nanos
Mirko Kočnik, LD Dolič
Jožef Kolenc, LD Bukovje
Lovrenc Korošec, LD Medvode
Jože Kozan, LD Adlešiči
Feri Krušič, LD Jože Lacko - Ptuj
Valentin Lampe, LD Javornik
Franc Lenič, LD Duplek
Jernej Meglič, LD Trzič
Franc Pajk, LD Ljubno
Stanislav Pisar, LD Pogorevc
Mihael Podpečan ml., LD Loče
Metod Podržaj, LD Vače in LD Krka
Mirko Potočnik, LD Šmartno pri Litiji
Mirko Praprotnik, LD Jesenice
Andrej Puželj, LD Mokrc
Jordan Radikon, LD Sabotin
Marjan Rangus, LD Šentjernej
Marjan Raztresen, LD Gorenja vas
Boris Ražem, LD Gaberk - Divača
Danilo Rostja, LD Hubelj
Franc Simončič, LD Šentrupert
Dragotin Vais, LD Orlica
Miran Vedenik, LD Prebold
Milan Velkovrh,
LD Dobrova in LD Trojane - Ožbolt
Mihael Vizjak, LD Bojansko - Štore
Vlado Volf, LD Petišovci
Miran Zupančič,
LD Vodice in LD Tomišelj
Marjan Zupančič,
LD Zeleni Vrh Vuzenica
Boris Žele, LD Privka
Viljem Žgavec, LD Gaberk - Divača
Franc Žnidarič, LD Iga vas

Vsem jubilarom iskrene čestitke!

*Po podatkih iz lovskega informacijskega sistema Lisjak

Nihče ne more narediti za majhne otroke, kar naredijo dedki in babice¹

Lovec **Jože Kastelic**, dolgoletni zaslužni član **Lovske družine Padež**², je imeniten dedek. Nasmehjan je in vedno vesel. Radost življenja mu predstavlja vnučka **Larisa** in vnuk **Bor**. Mala navihanca imata svojega dedija zelo rada. On pa njiju, neizmerno ju ima rad.

Vnuk Bor mu že sledi na njegovi lovski poti. Čeprav je še majhen in

¹ Povzeto po Alexu Haleyu.

² Članice Zveze lovskih družin Novo mesto.

opazujeta smjake in srne, pa zajčke in druge gozdne živali. »*Ko bom velik, bom lovec,*« je sklenil mladi Bor. S sestrično Lariso ju izjemno zanimajo živali. Pokazal sem jima naslovnico zadnjega glasila *Lovec* in ju vprašal, katera žival je na sliki. »*Sova!*« sta vzkliknila v en glas. Njun dedek Jože pa ju je počul, da je na fotografiji kozača, ki sodi v rod sov. Vnukinja in vnuk sta mu pozorno prisluhnila, ker ga spoštujeta kot pravega učitelja in vzornika. Pozorno sledita njegovim pojasnilom in napotkom. Radovedno sta prisluhnila njegovi razlagi, da je slovenski pisatelj **Fran Levstik** uralsko sovo krstil s slovenskim imenom kozača, ker naj bi meketala kot koza. Z njim rada tudi rišeta, za zdaj zgolj z barvicami

Vse foto: Bojan Avbar

Larisa in Bor sta bratranec in sestrična. Svojega dedija spoštujeta kot pravega učitelja in vzornika.

okrasita narisane podobe živali. Ko pa bosta nekoliko odrasla, bosta poleg pobarvanke v *Lovcu* tudi sama risala gozd in živali.

Družina Kastelic živi v podgorjanski Jurni vasi, ki jo obdajajo travniki in pašniki, polja in šumeči gorjanski gozdovi. Vile rojenice so člane njihove družine obdarile z neštetimi talenti. Jožetov sin **Tomaž**, ki je nasledil bogat glasbeni talent svojega očeta, je vrhunski glasbenik. Kot član priznane glasbene skupine **Mladi Dolenjci** je znan po vsej domovini. Njegova hči Larisa zaenkrat ne kaže zanimanja za lovstvo, izrazitejši je njen talent za glasbo. Mladi Dolenjci so tisti ansambel, ki v svojih pesmih opeva gozd: »*A gozd molči, skrivnosti ne izdaja, spomin blede, legenda pa ostaja.*«

V lovski sobi, bogato opremljeni s številnimi trofejami in strelskimi pokali, dedek Jože rad razvaja Lariso in Bora. Skupaj rišejo, barvajo, pojejo in se veselijo. Družijo jih ljubezen. Vnučka Bora v veselem razpoloženju misli večkrat odnesejo v zeleni gozd, na prežo, kjer skupaj z dedkom Jožetom navdušeno opazuje naravo, zlasti divjad. V mislih prepeva pesmico glasbene skupine svojega strica Tomaža, ki odzvanja: »*Brez otroških oči je naš dom brez sonca, brez otroških dlani žalosti ni konca. Brez otroških besed prazno je življenje, v srcu hrepenenje nosi samotar.*«³

Bojan Avbar

³ Iz skladbe Mladih Dolenjcev *Brez otroških oči*

Vnuk Bor dedku Jožetu že sledi na njegovi lovski poti. Čeprav je še majhen in neobglen, se s svojim dedijem z veseljem odpravi na visoko prežo, kjer skupaj opazujeta divjad.

neobglen, se s svojim dedijem z veseljem odpravi na visoko prežo, kjer skupaj opazujeta divjad. Bor je navdušen, ko z dedkom s preže

V lovski sobi, bogato opremljeni s številnimi trofejami in strelskimi pokali, dedek Jože rad razvaja Lariso in Bora. Skupaj rišejo, barvajo, pojejo in se veselijo. Družijo jih ljubezen.

Narisa: Vital Suljagić

NAVADNA VEVERICA (*Sciurus vulgaris*)

PREVERI SVOJE ZNANJE.

Kje veverica najraje prebiva?

- a) V gozdovih.
- b) Povsod, kjer ni dreves.

Ali je skakanje ena izmed njenih zelo dobro razvitih lastnosti?

- a) Ne, slabo skače, saj jo pri skokih precej ovira rep, ker je zelo dolg glede na njen trup.
- b) Da, dobro skače, pri čemer ji je rep v veliko pomoč, saj z njim vešče krmari.

Ali ima veverica šopek dlak na koncih uhljev vse leto?

- a) Da, vse leto.
- b) Ne, samo pozimi.

Katere veverice so največkrat mlajše – svetlejše ali temnejše?

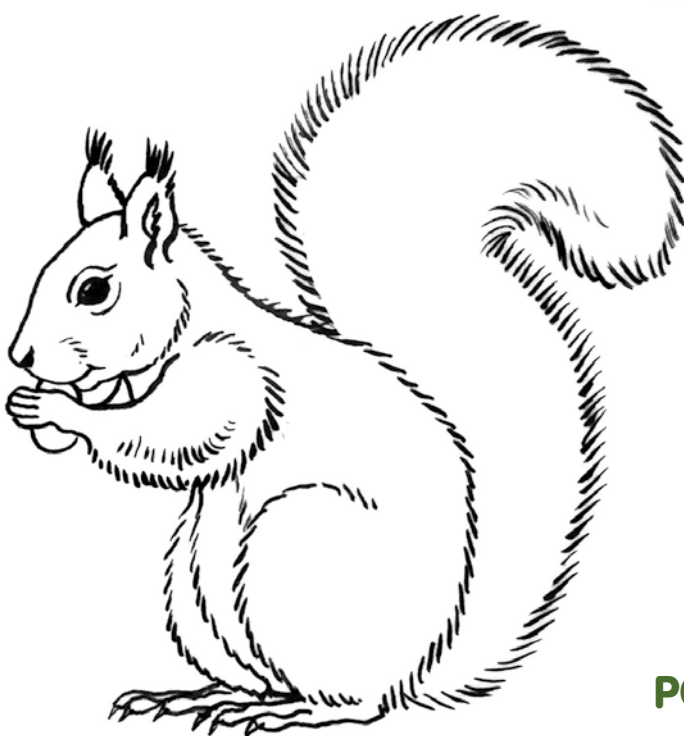
- a) Največkrat so mlade živali svetlejše od odraslih.

- b) Največkrat so mlade živali temnejše od odraslih.

Kaj počne veverica, ko zelo dežuje?

- a) Takrat najraje počiva v svojem gnezdu iz vejic, mahu in suhe trave.
- b) Takrat je še posebno dejavna, saj ima rada vlažna tla.

Pravilni odgovori: a, b, b, a, a

SPOZNAJ ME.

POBARVAJ ME.

LOV NA ČRKE IN ŠTEVILKE

Narisi: Martin Fujon

Črke z oštevilčenih polj prenesite na spodnje številke. Tu boste prebrali končno rešitev križanke.

1 2 3 4 5 6 7
8 9 10

PRIJETEN, ZADOVOLJEN OBČUTEK, NPR. PRI JEDI		USLUŽBE- NEC, KI DELA IZRAČUNE	TEHNIČNA NAPRAVA, KI DELUJE SAMO- STOJNO	KRAJŠA OBLIKA ZAIMKA KATERI	REDKEJŠE MOŠKO IME (IZ: JANE)	HUZARSKO VOJAŠKO POKRIVALO
FIGURA PRI ŠAHU, KONJ	5					
PLAZ V GORAH						
NIZEK ŽENSKI GLAS				EDVARD KOCBEK FILMAKIRA KUROSAVE		
ZUNANJI DEL DREVES- NEGA DEBLA			9			
ZAČETNIK SLOVEN- SKEGA ALPINIZMA (HENRIK)					SVETLEČA MORSKA RIBA (DVE BESEDI)	GLAVNO MESTO GANE
SESTAVIL JOŽE PETELIN	SLAVNI IT. TENORIST (MARIO) MESTO V ITALIJI					

SPOŠTEN NAZIV ZA ŽUŽELKO Z DOLGIMI NOGAMI		PLAZILEC, KI SPRE- MINJA BARVO KOŽE	IGRALKA NA MANJŠE PIHALO	SVETIŠČE BOGINJE ATENE NA AKROPOLI	ORANJE	IME IGRALCA MARVINA	TELESNO SKLADNO RAZVITI MOŠKI	POLOŽAJ PRI ŠAHU LJUB- LIJENEC	1		LOJZE KOVAČIČ DOPIS, OKROŽNICA	
ALKALOID V VOLČJI ČESNJI			8								NEKDANJI RUSKI MONARH	
IGRALEC V MESTNEM ZABAVIŠČU	6										IME IGRALKE RINE	7
RIMSKI BOG LJUBEZNI					PEVKA FITZGERALD IGRALKA EKBERG					VARNOŠTNI SVET	RADU ZAČETEK DIRKE	PREKOP
BIVŠI PRED- SEDNIK DRŽAVE MALI (MODIBO)						EMIL JANNINGS		4	NADOMESTI- TEV IGRALCA V PREDSTAVI KMEČKA ORODJA			
DANSKI OTOK (IZ ČRK: SELAN)						RAZPREDI- TEV NITI V BLAGU KONJSKI TEK						
KINEMATO- GRAF NA PROSTEM (DVE BESEDI)										STRIPOVSKI JUNAK FORD TONE NOVAK	3	
FRANCOSKA LAHKO- ŽIVKA		2					ZABAVNA UMETNOST, POPEVKAR- STVO ITD.					
SLADAK JUŽNI SADEŽ ZNAČILNE OBLIKE							POGOSTO IME HOTELOV IN ZABAVIŠČ			10		

Sudoku (japonsko 数独: sūdoku) je logična uganka, katere cilj je zapolniti kvadratno mrežo, po navadi velikosti 9×9 , s števíli od 1 do 9. Vsako število se lahko pojavi točno enkrat v vsakem stolpcu, vsaki vrstici in vsakem manjšem kvadratu, velikosti 3×3 . V mreži so nekatere številke že vpisane. Za rešitev uganke je potreben logičen razmislek in malo potrpežljivosti, pri težjih pa tudi nekoliko kombinatorike oziroma poskušanja in vračanja.

L 4 9 5 8 2 1 6
5 8 1 2 6 9 4 7
6 2 1 9 4 7 8 5 3
1 6 2 4 8 5 9 3 7
9 8 5 2 1 4 6 7 3
3 4 7 6 9 5 1 2 8
7 5 8 1 9 6 4 2 3
2 1 4 6 7 5 8 9 3
8 9 6 4 5 2 7 3 1

	3						6	
6			4	9				2
	7				8	3		
			5	6	9	4		3
4		3					8	
	6				4			1
	5	8					2	9
7				2		8		5
		2	8	3				

Rešitev križanke:

T V R L N E C S V N V N V
V D V R L S E V L O K O K
N V T V O N I K I N L E T
V R I V S K E L N E S T V
K O K S A J E V L I E K
V R V T I E R O M V
V L I L S I L E R V A V K
R V C N I M V I O P O K S
K T L V P
V Z N V T
V W N L
V J R O K S
K E L T V
V N I A V T
C V K V K S

Anton Peršoh – spoštovan lovec izpod Boča

Med vrhom Boča in Dravinjo se na hribovitih slikovitih pobočjih razprostira lovišče **Lovske družine (LD) Poljčane**. Poljčanska zelena bratovščina je še posebno ponosna na svoje zelene strmine in na muflone, ki se na tamkajšnjem območju še posebno dobro počutijo. V lovskih vrstah je še vedno nekdo, ki je bil med tistimi vizionarskimi lovci, ki so pred davnimi desetletji sodelovali pri zares velikem dogodku – prvi naselitvi muflonov na Boč. Ta Lovec, z veliko začetnico, še dandanes uteleša spoštovanje, modrost in pokončno držo slovenskega lovca in pomeni avtoriteto v pravem pomenu besede. **Anton Peršoh** – za prijatelje Tonček, je najstarejši član LD Poljčane. Vedno pozitiven, vesel in dobrovoljen, čeprav so leta in bremena življenja v njegovem koraku pustila sledi.

V prijetnem majskem sobotnem jutru smo se ob malici in odlični kavi, ki jo je skuhala njegova skrbna žena **Štefka**, sprehodili

po njegovih lovskih poteh. Veliko veselja in mladostne energije je bilo čutiti v njegovih besedah, ko je ponosno listal po svojem lovskem albumu in mapi, v kateri so zložena vsa njegova priznanja, odlikovanja in potrdila o opravljenih lovskih izobraževanjih. Njegov spomin je jasen in bister in seže daleč nazaj, v tiste davne dni, ko se je iz rodni Cirkovcev preselil v Poljčane, ko je začel svojo službo kot električar in je mnogim družinam razsvetlil domove, ko je ponosno zakorakal v gozdove Boča in si nadel zelen klobuk. Po vseh letih se Tonček jasno spominja številnih datumov in vseh tistih dni v svojem življenju, ki so v njegovem srcu pustili prav poseben pečat. Na vprašanje, zakaj je vstopil v lovske vrste, se samo nasmehne in pripomni, da je bila tam res dobra družba in da so ga v to prepričali dobri prijatelji. Ob tem žalostno pripomni, da veliko njegovih prijateljev ni več na tem svetu in da nič več ni tako, kot je bilo včasih. Toda – največ, kar lahko ima človek v svojem srcu, ko je obraz že zguban in korak počasen, so prav spomini na mladost in v polnosti doživeti

trenutki, ki še vedno poženejo kri po žilah.

Anton je v zeleno bratovščino vstopil v začetku marca 1969. Kot vesten pripravnik je že leto pozneje opravil lovski izpit in postal polnopraven član lovske družine. Svoje znanje je leta 1982 nadgradil še z opravljenim izobraževanjem za lovskega čuvaja. Že kmalu po vstopu v lovsko družino je prevzel tudi zelo pomembne naloge vodstva lovske družine. Leta 1972 je poprijel za delo blagajnika lovske družine in postal član upravnega odbora. O njegovi delovni vnemi in iskreni pripadnosti lovski družini priča podatek, da je bil član upravnega odbora vse do leta 2013. Najbolj ponosen pa je na vlogo gospodarja lovske družine, ki jo je opravljal od leta 1981 do leta 2013. Vsak, ki se je kdaj srečal z delom gospodarja lovske družine, ve, da je delo prav zares obsežno in terja jasen um in veliko mero natančnosti pri svojem delu. Anton je bil lovцем od blizu in daleč vzor s svojim skrbnim delom. Še vedno je njegovo mnenje izjemno cenjeno in spoštovano. Pri svojem delu je vedno deloval konstruktivno in tvorno in bil je tisti, ki se je spretno znal izogniti konfliktnim situacijam in pomiriti vročo kri med lovci. Pri svojih odločitvah je vedno deloval v korist divjadi, kar je ena izmed tistih lastnosti, ki odlikuje dobrega lovca. Nikoli mu ni bilo žal, da je postal lovec, saj je lovstvo izkusil v vsej polnosti in žlahtnosti.

V zadnjih letih je bila njegova pomembna naloga skrb za lovski prapor, ki je bil vedno skrbno zložen in očiščen – tudi po zaslugi njegove žene Štefke, ki ga je pri njegovem lovskem udejstvovanju vedno podpirala. Številni prijatelji lovci se še zmeraj spominjajo vedno bogato obložene mize, kadarkoli so se srečali »pri Tončku«. Tudi na

lovskih družabnih dogodkih so bile pogosto na mizi slastne dobrote izpod marljivih rok njegove žene, hčerke in vnukinj, kar kaže, da ga je celotna družina vedno v polnosti podpirala pri njegovem lovskem udejstvovanju.

Majsko dopoldne ob kavi »pri Tončku« je prehitro minilo in zanimivih zgodb nam kar ni zmanjkalo. Z željo po čim bolj trdnem zdravju in obljubo, da se kmalu spet oglasim na klepet, smo se poslovili. Ko sem se odpravljala domov, sem še enkrat več pomislila, da dandanes res vse preveč hitimo. Ne znamo se ustaviti pri vseh tistih lovcih, ki so nekoč hodili po istih lovskih stečinah, kot jih mi izbiramo dandanes. Mnogo bi nam lahko povedali in mnogo bi nas lahko naučili. Neskončno zanimivih zgodb imajo v svojih bogatih spominih in bi jih radi podelili z nami, če bi jih le znali poslušati. Zgodb o lovu, modrosti, o življenju in naukov o minevanju. V življenju je v resnici zelo malo stvari, ki so pomembnejše od tega ...

Mateja Kišek, mag. inž. gozd.

Foto: Osební arhiv Antona Peršoha

V njegovem lovskem albumu so skrbno zložene številne fotografije iz minulih let. Najbolj zadovoljen je bil takrat, kadar je bila lovska sreča na strani njegovih prijateljev.

Foto: Mateja Kišek

Anton Peršoh je najstarejši član LD Poljčane. Je lovec v pravem pomenu besede, ki uteleša spoštovanje, modrost in pokončno držo slovenskega lovca in pomeni avtoriteto v pravem pomenu besede.

Nežna duša z mirno roko in ostrim pogledom

Slovenska lovska (in širša) javnost slabo pozna delo lovčev, čeprav so nekatere že desetletja aktivne članice in z raznolikim delovanjem trajno zapisane v mnoge družinske kronike. Ena od njih je tudi **Ljudmila** (ali Milica, kot jo kličejo njeni znanci in prijatelji) **Trafela** s Ptuja. Letošnje poletje je dopolnila okroglih 80 let in doberšen del njene bogate življenjske ter delovne poti je zaznamovan z lovskim udejstvovanjem. Najprej se je kot mladenka iz Dražencev blizu Ptuja včlanila v **Lovsko družino (LD) Ptuj**. Potem pa je, kot je pri dekletih pač v navadi, spoznala ljubezen svojega življenja in poznejšega zvestega soproga **Milana** ter postala članica LD Podlehnik. Tako sta oba pristala v haloški lovski družini, ki ima v upravljanju eno največjih lovišč v **Zvezi lovskih družin Ptuj - Ormož**. Milica se je v haloško okolje, od koder je doma njen soprog Milan, izjemno dobro živela. Njeni lovski tovariši so jo vzeli za svojo in skupaj še vedno delijo dobro in slabo. Predvsem pa so v dolgih letih veliko postorili za »povzdigo« haloškega lova,

Foto: Družinski arhiv

Milica v kanadski divjini ob uplenjenem losu

za negovanje lovske tradicije, šeg in običajev in tudi za utrjevanje lovskega tovarštva.

V LD Podlehnik je bila Milica dolga leta predsednica disciplinske komisije. Bila je nadvse korektna v vseh postopkih in je kljub svoji strokovni natančnosti (po poklicu je inženirka živilske tehnologije) znala prisluhniti tudi človeškim izpovedim tovarišev, ki so se znašli v disciplinskih postopkih. Zaradi njene zelo načelne drže in objektivnosti pri sprejemanju odločitev je postala spoštovana in cenjena lovska tovarišica.

Milica je od mladih let rada

hodila v lovišče, v naravo in kljub mnogim družinskim in delovnim obveznostim vedno našla čas za obhod lovskega revirja, za krmiljenje divjadi in za urejanje lovskih naprav. Znala je prijeto tudi za puško, imela je neverjetno mirno roko in oster pogled. Ta vrlina jo odlikuje še zdaj. Posebej ji je bil ljub lov na srnjaka. Najbolj je vztrepotalo njeno lovsko srce, ko je v revirju našla srnjake s posebnim rogovjem. »Igra narave pač,« se spominja svoje bogate lovske bere in naklonjenosti **Diane**. Poleg srnjakov so ji vedno dvignili adrenalin divji prašiči. Dolge večere

je presedela na lovskih prežah in čakala ščetinarje, rada pa se je udeležila tudi skupnih lovov s pogoni na divje prašiče. Imela je kar dober »nalet«, nam je ob okroglem jubileju svoje soproge povedal njen mož Milan, tj. mag. **Emilijan Trafela**. Milica in Milan sta hodila na lov tudi v tujino; na Slovaškem in Madžarskem sta lovila jelene, v Kanadi losa in karibuja, lepe spomine pa imata tudi na lovska doživetja v afriških loviščih. O vsem bi lahko napisala debelo knjigo.

Potem ko si je na ramena »obesila« osmi križ, se Milica s tem sploh ne obremenjuje; vedno je dobre volje, nasmejana in radostnih oči rada pripoveduje o lovskih zgodah in nezgodah, o bogatih doživetjih na lovu in nikoli ne pozabi mladim vsaditi v srce, naj bo lov plemenito in pravično dejanje. To večkrat pove tudi sinu **Aleksandru**, ki kot član zelene bratovščine v Zavrču nadaljuje bogato lovsko tradicijo ugledne ptujske družine Trafela. Kot babica pa je zdaj še raje kot v lovski družbi med svojim vnuki, ki jo tu in tam poprosijo za žive lovske pripovedi. Babica zna pač najlepše pripovedovati in če ima za povrh še polno malho izvirnih lovskih zgodb, so pripovedi toliko mikavnejše.

Marjan Toš

Hubertova maša pri Sv. Duhu na Ostrem Vrhu

Skoraj leto je že tega, kar smo se lovci v lepem, sončnem in prijaznem sobotnem dopoldnevu srečali pri Sv. Duhu na Ostrem Vrh, da bi se poklonili sv. **Hubertu**, zavezniku lovcev. Bilo je 26. oktobra 2019, dogodek pa sta organizirali **Lovska družina (LD) Vurmat** in **Župnija Sv. Duh na Ostrem Vrh**. Misijon je vodil mariborski nadškof metropolit **Alojzij Cvikl**, somaševali so dekan **Marko Veršič**, **Jože Povh**, župnik iz Kamnice pri Mariboru, upokojeni kamniški župnik **Stane Sikošek** in **Franc Pečnik**, domači župnik in član zelene bratovščine.

Srečanje smo začeli s slovesnim vstopom v cerkev in sveto mašo. Nadškof nam je namenil tele besede: »Dragi sobratje duhovniki, še posebej gospod župnik, dragi lovci, drage lovke, dragi bratje in sestre! Hvala za povabilo, da lahko z vami obhajam to sveto daritev. Smo v času dekanijskega misijona. Tako bomo danes prosili za vas, še posebej, da bi Bog blagoslovil vsakega od vas, vaše

Foto: Slobodan Tatalović

Maše so se udeležili lovke in lovci iz LD Kamnica, LD Gaj nad Mariborom, LD Boč na Kozjaku, LD Kapla na Kozjaku in LD Vurmat. Zaigrali so tudi Rogisti Lovske zveze Maribor.

družine, spomnili pa se bomo tudi vseh pokojnih, ki so z vami živeli in delali.«

Maše so se udeležili lovke in lovci iz **LD Kamnica**, **LD Gaj nad Mariborom**, **LD Boč na Kozjaku**, **LD Kapla na Kozjaku** in **LD Vurmat**. V lepo, z lovskimi trofejami in zelenjem okrašeni

cerkvi so med mašo sodelovali **Rogisti Lovske zveze Maribor**. Ni treba posebej poudariti, da so ob ubranem petju lokalnega ženskega zbora rogisti dodali tisti slavnostni ton, ki krasi tovrstne maše. Tudi lovki LD Vurmat **Mojca Rihter** in **Maksimilijana Hartman** sta sodelovali pri maši; Rihterjeva

je brala berilo, Hartmanova pa prošnje vernikov. Vse lovce in udeležence maše je pozdravil starešina domače LD Vurmat **Rudi Maček**. Rihterjeva se je na koncu maše zahvalila nadškofu in mu predala priložnostno darilo.

Kot rečeno – tisto soboto je bilo čudovito jesensko vreme, ki kot

da je želelo dodati svoj delež pri našem druženju, saj smo po maši nadaljevali s prijetnim druženjem pri Avguštinovi kapeli, ki je del zgodovinskega cerkvenega kompleksa pri Sv. Duhu na Ostrem Vrhu. Rogisti so tudi zunaj pri Avguštinovi kapeli zaigrali nekaj skladb. Ker je bil tisti dan v Avstriji državni praznik, je bilo v cerkvi in njeni okolici zelo veliko Avstrijcev. Tudi tokrat je bil opazen njihov odnos do lova in lovstva, saj so se nam nekateri

Foto: Slobodan Tatalović

Misijon je vodil mariborski nadškof metropolit Alojzij Cvikel.

pridružili spontano. Naj ob tem dodamo še informacijo, da sta cerkev Sv. Duha in sam kraj Sv. Duh na Ostrem Vrhu tik ob meji z Avstrijo. Zelo velikokrat se proti cerkvi tudi sicer vijejo kolone pohodnikov oziroma romarjev iz Avstrije.

Zahvala velja vsem, ki so sodelovali pri organizaciji in tudi pri pogostitvi.

Slobodan Tatalović,
LD Vurmat

Tradicionalni spominski lov v LD Metlika

Zadnji dan v oktobru je bil za skupino metliških lovcev dolga leta zapovedan praznik. Na ta dan smo se zbrali na idilični domačiji **Antona Ogulina** - Toneta na Bočki pri Metliki, na tako imenovani »Veljkotovi jagi«. **Veljko Malešič** in Tone sta bila sicer različnih generacij, a velika prijatelja in dolgoletna lovski tovariša, družabna človeka blagih značajev in širokega srca. Veljko do smrti leta 2010 ni izpustil nobene jage, vedno je zasedel t.i. »Veljkotov štant« in velikokrat ponosen na plen podučil mlajše lovce, kako je treba streljati. Vsa leta sem spremljal očeta Veljka in skupaj z družinskimi člani z veseljem podoživljal ta praznik lovskega prijateljstva, belokranjskega gostoljubja in kulinarike. Srečanja so se redno končala v mraku ob glasbi s pesmijo, dolgo »putno« (zadnji kozarček ob slovesu) in obljubo: »Naslednje leto se zopet vidimo.« Za ta čudovita doživetja velja zahvala predvsem Tonetu, njegovim sinovom **Andreju, Toniju in Martinu**, ženi **Zorici** ter vsem drugim znanim in neznanim pomočnikom.

Po smrti častnega člana **Lovske družine (LD) Metlika Veljka Malešiča** v letu 2010 smo na Tonetovo željo in željo vseh stalnih udeležencev nadaljevali z »Veljkotovo jago« in obujanjem spomina na legendarnega Veljka Malešiča. Leta 2018 smo tako praznovali 20-letnico druženja, kar ni minilo brez torte.

Zadnji oktober 2019 pa je žal minil brez Toneta. Tudi takrat smo se zbrali na povabilo družine Ogulin številni lovci iz Bele krajine, Hrvaške in preostale Slovenije, da v spomin na nesrečno preminulega Toneta izpeljemo tradicionalni lov in v njegov trajen spomin na slovesen način odkrijemo spominsko obeležje in lipo, posajeno v njegov spomin.

Naš Tone se je namreč ne dolgo po praznovanju svoje 70-letnice, 25. februarja 2019 pri spravilu lesa smrtno ponesrečil. Novica o tej tragediji, sicer pregovorno preudarnega in odgovornega človeka, nas je vse presunila in ujela nepripravljene. Nekateri, ki smo pokojnega Toneta poznali le po lovski strani, smo na njegovem veličastnem pogrebu spoznali njegovo celovito in vsestransko osebnost. Lovec LD Metlika je postal leta 1974 po vzoru svojega očeta, dolgoletnega lovca LD Metlika. V vseh 44 letih članstva v lovski družini je opravljal številne funkcije od vodenja lovske družine, predsedovanja nadzornemu odboru, mentorstva mladim lovcem, vodenja delovnih akcij v lovišču in na lovskih objektih. Tonetova priljubljenost in priпадnost zeleni bratovščini sta prerasli okvire LD Metlika, saj je bil Tone nepogrešljiv povezovalnik stikov s številnimi lovskimi družinami od **LD Sinji vrh, LD Laze, LD Suhor, LD Orlovac** in **LD Radatoviči** iz Hrvaške. Predstavniki vseh naštetih lovskih družin in še mnogi drugi smo bili tudi na omenjenem spominskem lovu 31. oktobra 2019.

Zaradi njegove skromnosti in globokega domoljubja smo nekateri šele na pogrebu izvedeli za njegovo veličastno vlogo v času boja za ohranitev komaj rojene samostojne Slovenije. Kot dolgoletni pripadnik **Teritorialne**

Foto: Ivan Malešič

Obeležje v spomin na Antona Ogulina

Foto: Osební arhiv Ivana Malešiča

Po smrti častnega člana LD Metlika Veljka Malešiča v letu 2010 smo na željo Antona Ogulina in vseh stalnih udeležencev nadaljevali z »Veljkotovo jago« in obujanjem spomina na legendarnega Veljka Malešiča. Leta 2018 smo tako praznovali 20-letnico druženja, kar ni minilo brez torte, ki jo držita Ivan Malešič (levo) in Anton Ogulin (desno).

obrambe in njen poveljnik je več let vodil interventno enoto. Na svoji domačiji je hranil orožje in strelivo že sedem mesecev pred vojno za Slovenijo. Tako je prevzel nase in na svojo družino veliko odgovornost, vendar se je zato odločil zavestno kot domoljub in zaveden Slovenec. Junija 1991 je bil mobiliziran in je s svojo enoto izvajal bojne naloge na območju Metlike ter med drugim nadziral prehod Vahta ob varovanju zapore odseka magistralne ceste Novo mesto-Metlika. Po ohranitvi samostojnosti mlade Slovenije je ohranjal spomin na ta pogumna dejanja v **Območnem združenju veteranov vojne za Slovenijo Bela krajina** in v **Območnem združenju slovenskih častnikov Bela krajina**. Bil je tudi med ustanovnimi člani domoljubnega **Belokranjskega društva general Maister**.

V svojem življenju je Tone veliko ustvaril; poleg izgradnje lastnega doma, urejene kmetije, opravljanja odgovornih vodstvenih del v času zaposlitve, odgovornega izvajanja nalog na področju različnih strokovnih in domoljubnih organizacij je vedno našel dovolj časa za druženje s svojimi številnimi lovskimi prijatelji. Druženja se bodo po zaslugi njegovih sinov **Andreja** in **Tonija**, ki nadaljujeta dolgoletno družinsko lovsko tradicijo, nadaljevala tako, da se bo tradicionalni oktobrski

lov preimenoval v »Tonetova in Veljkotova jaga«.

Spomin na Toneta bomo gojili tako, da bo tradicionalna malica ob ognju med obema pogonom ob njegovem spomeniku in lipi spomina, posajeni na kraju nesrečnega dogodka. Metliški lovci smo s postavitvijo spomenika, klopce in zasaditvijo lipe spomina izkazali le delček spoštovanja in zahvale pokojnemu Tonetu in njegovi družini.

Na sami prireditvi 31. oktobra 2019 smo se zbrali ob spomeniku njegova družina, številni sorodniki in seveda udeleženci tradicionalnega lova. Tonetu, ki je ljubil slovensko pesem, so zapeli pevci **Zveze lovskih družin Bele krajine** ter spregovorila **Franc Jakljevič**, dolgoletni Tonetov prijatelj in pobudnik postavitve spomenika, ter takrat še podpredsednik Lovske zveze Slovenije (op. ur.: v mandatu januar 2016–januar 2020) in častni član LD Metlika **Ivan Malešič**. Na koncu je spregovoril še Tonetov sin Toni, ki je obudil še zelo svež in boleč spomin na pokojnega očeta in poudaril, da bo družina nadaljevala njegovo pot.

Ob slovesu smo si obljubili, da se bomo letos zadnjega oktobra zopet srečali na tradicionalnem lovu, kjer bo naše druženje drugačno, a Tone bo vsekakor z nami v mislih in besedah.

Ivan Malešič,
LD Metlika

LOVSKE OSEBNOSTI JOSIP BROZ TITO (1892–1980)

*Številnim je ostal v spominu kot sicer strasten,
a zelo korekten lovec in dober strelec.*

Pokojnega predsednika nekdanje jugoslovanske države **Josipa Broza Tita** slovenskim starejšim lovcom najbrž ni treba posebej predstavljati. Mlajša generacija pa ga ne pozna preveč dobro ne kot lovca in ne kot državnika. O njem je na voljo veliko domače in tuje literature, tudi veliko novinarskih in publicističnih spekulacij ter političnih obtožb, da je bil diktator in samodržec. Svetovna zgodovina ga kljub tovrstnim sodbam uvršča med velike zgodovinske osebnosti 20. stoletja in ga predstavlja kot moža, ki je igral opazno vlogo v odporniških gibanjih med drugo svetovno vojno.

V letih 1941–1945 je bil Tito vrhovni komandant **Narodnoosvobodilne vojske** (NOV). Na drugem zasedanju AVNOJ v Jajcu 29. novembra 1943 so mu podelili naziv maršala Jugoslavije. Po dokončni osvoboditvi Jugoslavije maja 1945. leta je zasedal več vodilnih položajev v povojni jugoslovanski državi. Do leta 1948 je Jugoslavija pod Titovim vodstvom v svojem političnem razvoju sledila Sovjetski zvezi, po **Informbiroju** in razhodu med Titom in **Stalinom** pa se je država v boju za obstanek zblížala z zahodnimi silami in gradila lastno različico socializma z delavskim samoupravljanjem. Zelo raznoliko državo, kakršna je bila **Socialistična federativna republika Jugoslavija** (SFRJ), je Tito uspešno obvladoval kot voditelj jugoslovanske **Komunistične partije** oziroma od leta 1952 do leta 1991 **Zveze komunistov**

Jugoslavije (ZKJ). Bil je dosmrtni predsednik republike in vrhovni poveljnik njenih oboroženih sil – nekdanje **Jugoslovanske ljudske armade** (JLA). K uspešnemu vodenju SFRJ je zagotovo veliko pripomogel njegov osebni ugled doma in v tujini. Tito je bil vpliven in spoštovan državnik tudi na mednarodnem področju. Največjo sled in dediščino je zapustil kot eden od pobudnikov *Gibanja neuvršenih držav*. Tito je umrl 4. maja 1980 v Ljubljani, pokopan pa je v Beogradu v *Hiši cvetja*.

Tito kot lovca se je rad spominjal njegov nekdanji telesni stražar **Aleksandar Anjoli**. On je spomnil na anekdoto o lepi medvedji koži, ki jo je imel Tito na steni v Bugojnu, kjer je zelo rad lovil. Tito je pokazal na medvedjo kožo na steni in dejal: »*Tovariši in tovarišice, slišal sem, da je Nicolae Ceausescu v Karpatih ustrelil medveda, ki je večji od tega. Dajmo malo raztegniti to kožo, da bo ta še zmeraj največji v Evropi.*« Dodal je, da je Tito izjemno užival v lovu in je s seboj zmeraj imel tri lovske puške, njegova najljubša pa je bila puška tipa winchester.

Tito je izredno rad lovil v Sloveniji. Zelo so mu bila všeč gorska lovišča na območju Kamniške Bistrice, kamor je večkrat zahajal. Takrat je prebival v znameniti lovski koči, ki jo je po naročilu nekdanjega jugoslovanskega kralja **Aleksandra I.**, prav tako strastnega lovca, projektiral arhitekt **Jože Plečnik**¹. Spomladi leta 1969, ko je Tito odprl **Hydroelektrarno Zlatoličje**, je na Pohorju uplenil divjega petelina. Na lovu ga je vodil izkušen lovski čuvaj **Anton Španbauer**, ki se je rad spominjal, da se je za tisto vodenje še posebno skrbno pripravljval, kljub temu pa sta ga navdajala bojazen in strah, da ne bi bilo kaj narobe. O tem lovu kroži nekaj anekdot (o vlažnih nabojih na primer), a na koncu se je vse dobro izšlo. »Tito je uplenil kapitalnega velikega petelina in pokazal očitne znake zadovoljstva. Povedal je tudi, da ga je slikovito pohorsko lovišče povsem prevzelo, zlasti še zaradi razsežnosti in naravnih lepot. Opazil je tudi, da je lovišče zelo bogato z raznovrstno divjadjo,« je o tistem lovu dejal Španbauer. Titovega lova na Pohorju se še živo spominja dolgoletni lovec in nekdanji starešina LD Juršinci Štefan Gačnik. Bil je eden od aktivnih sodelavcev varnostne službe v **Hotelu Bellevue** na Pohorju. Povedal mi je, da je zvečer pred lovom prišel k Titu Lovec Španbauer in mu poročal, da je petelin na gredi v dobrem rastišču ter predlagal, da bi šla zjutraj na lov. Tito je vedro razpoložen odgovoril: »*Dobro, onda ujutru idemo u lov.*« In sta šla in petelina lovsko pravično uplenila. Gačnik mi je tudi povedal, da je bil maršal z lovom zelo zadovoljen in da je bil tudi sicer zelo etičen lovec. Lovskim spremljevalcem se je vedno javno zahvalil, tudi na Pohorju.

Pripravil: **dr. Marjan Toš**

¹ Po drugi svetovni vojni je bila lovska koča nacionalizirana in je postala protokolarni objekt, ki ga je upravljal tedanji Zavod za gojitev divjadi Kozorog. Lovska koča je postala izhodišče za lovske pohode jugoslovanskih političnih veljakov. Uporabljal jo je tedanji jugoslovanski voditelj Josip Broz Tito, zato je lovska koča dobila ljudsko ime *Titov dvorec*.

OKUSI NARAVE

**Stegno mladega
divjega prašiča
s slivami**

Za tri do štiri osebe potrebujemo:

✓ 700 g mesa mladega divjega prašiča – stegna v kosu.

Za marinado:

- ✓ žlico celega popra
- ✓ žličko soli
- ✓ malo muškarnega oreščka in mlete kumine
- ✓ nekaj lovorovih listov
- ✓ žličko zmletega česna
- ✓ večjo čebulo, zrezano na koščke
- ✓ 0,5 dl olivnega olja
- ✓ dl belega vina.

Za peko:

- ✓ 7 rezin kraške pancete
- ✓ dl belega vina
- ✓ 7 sliv

V marinado, ki jo pripravimo s poprom, soljo, muškarnim oreščkom, mleto kumino, lovorovimi listi, česnom, čebulo, olivnim oljem in belim vinom, položimo meso in ga v njej pustimo dva dni.

Meso prestavimo v posodo za peko, ga pokrijemo z rezinami kraške pancete ter dodamo sestavine iz marinade in vino. V prej ogreti pečici pečemo na 180 stopinj Celzija 45 minut. Dodamo na koščke narezane slive in pečemo še 15 minut.

Iz posode odstranimo meso in lovorove liste. Preostale, še tople sestavine sesekljamo s paličnim mešalnikom. Tako pripravljeno omako lahko še malo pogrejeemo in po okusu dosolimo. Na krožniku ponudimo odrezan kos mesa z omako in sirovimi štruklji.

O slivah: vsebujejo veliko antioksidantov in vitamina C. Pomagajo pri prebavi in odvajanju vode iz telesa, njihova hranilna vrednost pa je majhna. © Suhe slive poskrbijo za občutek sitosti in preprečujejo zaprtje, ni pa jih priporočljivo jesti preveč naenkrat. Slive so ena najstarejših kulturnih rastlin, znanih je ogromno sort. Nekdanja Jugoslavija je bila v pridelovanju sliv vodilna v svetovnem merilu. Slivov les je lep, trd, žilav in se uporablja v mizarstvu, rezbarstvu, tudi za izdelavo pihal.

Ponudimo z veliko žlico ljubezni in spoštovanja do hrane in živali!
Zan in Eva

Boris Pogačnik

– za nas je bil Bora –, nas je po hudi bolezni mnogo prezgodaj zapustil 1. junija 2020. Na lovskem pogrebu v Radovljici smo se od njega poslovili, kot se spodobi za lovca njegovega kova.

Rodil se je 15. septembra 1949 v Zalošah. Leta 1978 se je z družino preselil v Radovljico, kjer je živel do smrti. Zaposlen je bil v podjetju Merkur Kranj kot voznik tovornega vozila.

Med »jagre« je prišel leta 1972 in prav kmalu začel opravljati dela v lovišču. Leta 1974 je kot prvi član Lovske družine (LD) Kropa uplenil jelena na Jelovici. Prav Jelovica je bila njegov drugi dom, če ne kar prvi, še posebno pa lovsko koč na Martinčku, katere gospodar je bil 15 let. Prav po njegovi zaslugi smo namreč staro »furmansko bajto« preuredili v lepo lovsko koč. Revirni vodja je bil od leta 1982 pa vse do konca svojega življenja, nekaj časa v nižinskem predelu lovišča, nazadnje tudi na Jelovici. Kot zelo dober poznavalec vse divjadi je bil tudi v komisiji za ocenjevanje trofej. Skoraj ni bilo skupnega lova, ki bi minil brez njega. Zaradi svoje dobre volje je bil zelo priljubljen. Vsako leto sta z njegovim najboljšim prijateljem Slavcem imela teden »jage«, kjer je bilo vedno pestro in veselo.

Član upravnega odbora je bil od leta 1981 pa vse do prezgodnje smrti. Nekaj časa je opravljal tudi funkcijo podpredsednika LD Kropa. Kot

Iz lovskih vrst so za vedno odšli:

Branko Rot, LD Drežnica,
* 10. 2. 1932, † 4. 6. 2020.

Franc Kotnik, LD Podgorje,
* 28. 4. 1947, † 7. 10. 2019.

Anton Rogina, LD Podgorje,
* 15. 5. 1961, † 29. 2. 2020.

Ivan Strmčnik, LD Podgorje,
* 13. 1. 1947, † 9. 4. 2020.

Branko Zavernik, LD Podgorje,
* 28. 2. 1936, † 25. 4. 2020.

Andrej Kregar st., LD Stahovica,
* 9. 11. 1933, † 24. 06. 2020.

Ivan Andlovec,
LD Vojkovo Podnanos,
* 19. 4. 1953, † 27. 6. 2020.

Avzug Čičič, LD Starše,
* 3. 8. 1950, † 1. 4. 2020.

Bojan Kirbiš, LD Starše,
* 15. 12. 1960, † 25. 6. 2020.

Franc Kralj, LD Litija,
* 21. 11. 1927, † 2. 6. 2020.

Zlatko Kekec, LD Juršinci,
* 2. 5. 1968, † 17. 6. 2020.

Andrej Reiser st.,
LD Koprivna Topla,
* 9. 2. 1938, † 17. 3. 2020.

Jožef Kuntarič,
LD Rečica pri Laškem,
* 5. 5. 1926, † 9. 3. 2020.

Jože Blažič, LD Šmarna gora,
* 21. 2. 1947, † 22. 5. 2020.

Jožef Kankelj, LD Selca,
* 4. 3. 1932, † 28. 6. 2020.

Danilo Pajer, LD Gorenja vas,
* 13. 10. 1940, † 29. 6. 2020.

Franc Horvat, LD Ljutomer,
* 27. 2. 1922, † 26. 6. 2020.

Karl Kokotec, LD Šmarje,
* 29. 10. 1942, † 26. 6. 2020.

Boštjan Železnik, LD Polšnik,
* 15. 4. 1984, † 24. 5. 2020.

Anton Smokar, LD Mislinja,
* 26. 4. 1936, † 13. 5. 2020.

Jože Vrbinc, LD Ig,
* 27. 1. 1937, † 23. 5. 2020.

Franc Rihter, LD Mislinja,
* 7. 11. 1936, † 21. 7. 2020.

Viktor Kovač, LD Dobrna,
* 20. 4. 1929, † 6. 7. 2020.

Jože Skumavec, LD Bled,
* 1. 3. 1965, † 2. 5. 2020.

Edvard Fortunat, LD Volče,
* 23. 9. 1930, † 29. 7. 2020.

Frančišek Leskovšek, LD Dobrova,
* 16. 3. 1934, † 5. 8. 2020.

Ivan Setnikar, LD Dobrova,
* 22. 9. 1940, † 1. 8. 2020.

Anton Vimpolšek, LD Šmarje,
* 21. 1. 1928, † 31. 7. 2020.

Umrlim časten spomin!

blagajnik je deloval v treh obdobjih, in sicer 1985–1988, 1995–2000 in 2009–2013. Od leta 2009 pa vse do svoje smrti je bil tudi pooblaščen lovski čuvaj.

Za svoje vestno delo je prejel več priznanj in odlikovanj.

Dragi Boris, počivaj v miru in vedi, da te pogrešamo vsi člani LD Kropa in tudi lovci iz sosednjih lov-

skih družin, še posebno pa tvoji domači in vnuki. Želimo ti dober pogled, kjerkoli že si.

LD Kropa – J. F.

Vladimir Podlogar, član Lovske družine (LD) Polhov Gradec, se je od nas poslovil 11. februarja 2020.

Rodil se je v Zapotoku 12. julija 1931.

Redni član naše lovske družine je postal 1. maja 1956, častni član pa 14. februarja 2004. V LD Polhov Gradec je opravljal številne funkcije, in sicer je bil starešina od leta 1996 do leta 2002, tajnik od leta 1964 do leta 1969 in član nadzornega odbora od leta 2002 do leta 2018. Bil je tudi mentor številnim pripravnikom, s katerimi je velikodušno delil svoje znanje in izkušnje. Kot član Upravnega odbora Lovske zveze Slovenije je deloval od leta 1997 do leta 2001.

Za svoje delo je prejel številne nagrade: rede za lovske zasluge III., II. in I. stopnje ter jubilejna znaka za 50 in 60 let članstva v lovski organizaciji.

Vlado, do konca si ostal aktiven član naše lovske družine, pogrešali bomo tvoje izkušnje in modre nasvete. Počivaj v miru.

LD Polhov Gradec – M. J.

Temeljna vzgoja psa za lov

Vzgojo psa je treba razumeti kot proces, v katerem vodnik načrtno pripelje mladega psa do stanja, da le-ta postane zvest in zanesljiv izvrševalec njegovih ukazov v vseh situacijah. Z uporabo pogojnih refleksov in s smiselnim nagrajevanjem dosežemo vedno enako odzivanje, saj bo na podlagi svojih izkušenj dojel, da ima korist od sodelovanja z ljudmi (vodnikom). Že na začetku je dobro vedeti, da naše mirno, a odločno popravljanje njegovega neželenega vedenja ne bo vplivalo na pravičen medsebojni odnos, pač pa je to tudi pogoj za vzpostavitev trdne vezi vodnik–pes, izvrševalec ukazov.

Vse foto: Boris Kozinec

Kadar je leglo številno, morajo mladiči na znak s piščalko hitro priteči k skledi.

Opazamo, da si vse več lastnikov, ki se sprehajajo, psa ne upa spustiti s povodca (ker ga prej niso naučili brezpogojnega odpoklica). To je nedvomno slabo za potrebno socializacijo psa, ima pa tudi premajhen gibalni učinek za psa na sprehodu. Spuščen pes lahko navezuje stike z drugimi psi in okoljem z intenzivnejšim ovohavanjem, privezan pa jih ne more. Prosto gibanje mu namreč nudi veliko več možnosti za gibanje in iskanje vonjav in drugih informacij, s čimer pridobiva in vzdržuje tudi telesno kondicijo in zdravje.

Lovski in tudi drugi delovni in službeni psi morajo biti pri opravljanju dela oziroma nalog dobro vodljivi prosti oziroma brez povodca. Zato moramo že pri mladem psu posebno pozornost nameniti *vajam odpoklica*, saj je to osnova poznejše splošne ubogljivosti in vodljivosti delovnega psa. Odpoklic v vseh situacijah je pravzaprav temelj za sproščeno in usklajeno sodelovanje s štirinožcem, zato se nam bo čas, vložen v to vadbo in v njeno utrjevanje, bogato obrestoval.

Dobro je, če tej vaji v poslušnosti namenimo pozornost že v

Tudi prihod k materi je vedno prijeten, saj tam že čaka nagrada.

zgodnji dobi odraščanja mladička. Takoj po skotitvi mladički nagonso s pomočjo občutljivih noskov poiščejo materine seske. Čutilo za sprejemanje vonjav (kinologi pravimo kar nos) je v pasjem življenju najpomembnejše in ga načrtno in s pridom izkorišča tudi uspešen lovec – vodnik. Mladičkom se odprejo oči (spregledajo) po približno 10–15 dneh, slišijo (odprtje sluhovodov) pa po približno 21 dneh. Takrat, torej pri dobrih dvajsetih dneh starosti, je čas, ko vzreditelj psov lahko postavimo prve temelje za vaje v odpoklicu, čeprav je vprašanje, ali bo tudi novi lastnik psa nadaljeval s takimi vajami. Lahko upoštevamo, da je za rast in razvoj živali aktiviranih le 1,5 odstotka genov (Brensing, 2019). Vsi drugi so še speči (latentni) in jih bomo pri psičku šele vzbudili, kar bo odvisno od tega, kakšna doživetja mu bomo sposobni pripraviti ter predvsem, kakšne vedenjske odzive in čustva bomo dosegli pri njem. Menim, da je v zgodnji mladosti pomembno prav to in je zato že zgodnje ukvarjanje s štirinožcem najboljša pot za doseganje poznejših uspehov pri delu (šolanju) odraslega lovskega/sluzbenega psa. Ko je moja psička imela leglo, sem mesec stare mladičke k skledi vedno poklical z dvozlaznim piskom piščalke. To je bil prvi temelj oziroma prebujanje genov, saj je zvočni klic zanje pomenil prijeten in koristen prihod k meni.

Odpoklic ali ukaz psu, naj pride k vodniku

Glasovni ukaz: SEM! ali dvozlazni kratek in oster pisk s piščalko, udarjanje z iztegnjeno roko po stegnu, signal z lovskim rogom.

Pravilen odziv: psiček naj bi na tak poziv takoj pritekel pred vodnika, se usedel in čakal nadaljnjega ukaza.

Povezave: prinašanje prinosila, predmeta/predmetov ali divjadi.

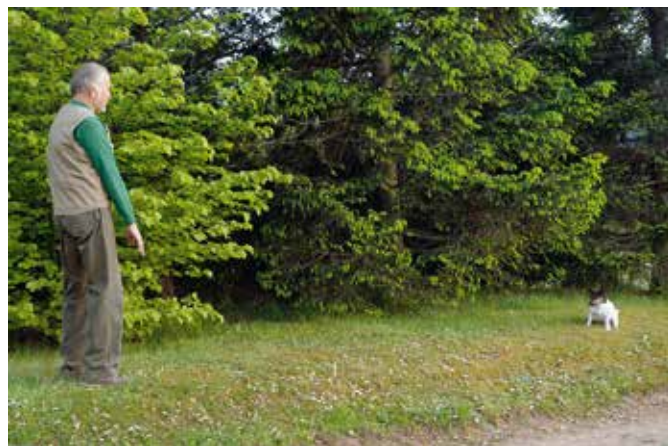
V procesu tega zgodnjega učenja nadgrajujemo pravzaprav vajo iz dobe, ko so bili psički še pri materi. Na njej svojstven pasji način jih je poklicala, da jih podoji. Ko so pritekli do nje, jih je čakala mlečna nagrada. Ko bomo zdaj

mi poklicali svojega štirinožca, naj pride k nam, mu v začetku pokažimo priboljšek, ki mu ga bomo dali šele, ko bo prišel pred nas in sedel. Vajo, da se usede (*sedi*), lahko vadimo vzporedno z vajo *sem*. Posebno moramo paziti, da bo pes sedel vse do naslednjega povelja. Nato mu lahko s pomočjo kretnje roke ukažemo *išči*, *prosto* ali karkoli drugega, kar pomeni, da lahko zapusti dotedanje mesto in je prost.

Če mladič sprva še noče priti k nam, bomo imeli več uspeha, če se oddaljimo od njega, kot če tekamo za njim, saj bi tako naše vedenje lahko razumel kot igro. Tako upoštevamo tudi dejstvo, da v krdelu volkov pristopajo k vodilnemu (alfa) samcu vedno

nadaljnji pristop. Psičku na ovratnico privežemo daljšo togo vrvico in ga takoj po našem naslednjem ukazu *sem* hitro, sunkovito in krepko potegnimo k sebi. Vajo lahko izvajamo, ko pes sedi, še bolje pa, ko teka naokrog.

Uporaba ovratnice z električnimi sunki je dopustna le, ko naš štirinožec že natančno ve, kaj mora storiti na poziv/ukaz. Pri tem upoštevajmo primeren časovni zamik zaradi potovanja zvoka na daljavo, na kar nekateri vodniki prepogosto pozabljajo. Sprva lahko preizkusimo le odzivnost psa s funkcijo vibriranja. Šele če le-ta ne učinkuje, preidemo na blažji električni sunek, tako da nastavimo najmanjšo mogočo moč. Sredstva, ki omogočajo naše

Ukaz »sem«

osebki, ki so v tropu uvrščeni nižje na socialni lestvici in ne obratno.

Odrasel pes se mora na poziv takoj odzvati, čeprav je prost morda prav tedaj kaj ovohaval ali se igral z drugim psom ali če počne nekaj, česar nočemo. Poklicali ga bomo tudi, če opazimo, da mu preti nevarnost, zato ga bo morda dobro naučen odpoklic od neke trenutne dejavnosti obvaroval poškodbe ali celo smrti. Za trajni uspeh te vaje je dobro vedeti, da psa ne smemo nikoli kaznovati, ko pride pred nas, četudi je prej počel nekaj, kar nam ni bilo všeč.

Prihod k vodniku naj bo zanj vedno prijeten!

Pri tej vaji je posebna težava takojšnje odzivanje psa na ukaz. Pri značajsko mehkih, skoraj plašnih psih je dovolj ostrejši, odločnejši glasovni ukaz. Kadar je pes bolj oddaljen od nas, se navadno po ukazu še obotavlja in nas preizkuša, koliko časovne neodzivnosti si lahko še dovoli. Takrat mu moramo takoj pokazati, da ga dosežemo tudi na daljavo. Čeprav nas jezi, situacija zahteva miren, a odločen

vplivanje na psa, kadar je daleč od nas, a ga še vidimo, so povsem upravičena, kadar utemeljeno predvidevamo, da bi pes lahko na sprehodu ali pri delu v lovišču naenkrat zašel v nevarno območje. Mojo živahno in dinamično psičko pasme jack russell terier sem na tak način sistematično odvrčal, da ne bi zgrabila močerad ali kače. Električni sunek zelo upravičeno uporabimo tudi, če opazimo, da se pes približuje avtomobilu, ki vozi po bližnji cesti. Psa lahko

Zaključek odpoklica

namenoma peljemo proti cesti in ga sunkovito odvrčemo stran, ko se približa avtomobil. Včasih s tako vajajo že trajno vplivamo na neželjeno vedenje psa v podobnih situacijah. Pri takih vajah nikoli ne uporabljamo lastnega avtomobila, da se ga pes ne bo bal in bi nam posledično povzročal težave pri prevozu.

Ukaz *sem* lahko le v začetku uporabljamo tudi pri učenju prinašanja prinosila. Ko pa začnemo psa učiti prinašanja divjadi na lovu, ukaz spremenimo v *prinesi* ali *aport*. Ko pes že ve, da mora s prinosilom/plenom v gobcu samostojno sesti pred vodnika, mu ukažemo *spusti*, da nam ga mimo odda. Če je pes šolan pravilno, ga

le na tak poziv mirno odda vodniku v roke. Šele nato ga izdatno pohvalimo in sprva nagradimo. Pozneje bo psu enakovredno delovala zgolj pohvala, naše navdušeno trepljanje in nato povelje, da je prost ali naj išče naprej.

V procesu temeljne vzgoje mladega psička preizkusimo tudi svoje ideje in neprestano

opazujemo njegovo odzivanje na naše ukaze. Predvidejamo, kaj namerava storiti, in bodimo tako vedno vsaj en korak pred njim, **PREDVSEM PA MU NE POZABIMO NEPRESTANO IZKAZOVATI, KAKO ZELO GA IMAMO RADI.**

Boris Kozinc

Samostojna državna tekma barvarjev po krvni sledi

V soboto, 27. junija 2020, je bila na območju lovišča v delu **Lovske družine (LD) Sinji Vrh** (Bela krajina) že 26. *Samostojna državna preizkušnja po krvni sledi* za pse barvarje (SDP KS) v organizaciji **Državne vzrejne komisije (DVK) za pse krvosledce, Lovsko-kinološkega društva (LKD) Bela krajina in LD Sinji Vrh**. Prvotno je bila preizkušnja načrtovana za 30. maj 2020, vendar je bila zaradi ukrepov **Vlade Republike Slovenije** v povezavi s COVID-19 prestavljena na 27. junij 2020, kraj in organizatorji pa so ostali isti. O predstavitvi datuma je morala DVK za barvarje obvestiti vodnike barvarjev, zato je obvestilo poslala **Lovski zvezi Slovenije (LZS)**, kjer so ga objavili na svoji spletni strani. Preko območnih lovskih zvez je LZS poslala obvestilo tudi vsem lovskim družinam, vsem LKD-jem ter preko e-pošte in telefonov obvestila tudi vodnike barvarjev, za katere je imela naslove. DVK se zahvaljuje vsem, ki so pomagali pri obveščanju lovcev in vodnikov o predstavitvi datuma prireditve.

DVK za barvarje vsako leto organizira *Samostojno državno preizkušnjo po krvni sledi*. Preizkušnje si vodniki želijo, se je radi udeležujejo in pse za preizkušnjo tudi dobro pripravijo. Zavedajo se, da je samostojna preizkušnja v bistvu nadgradnja uporabnostne preizkušnje (UP), ki je le začetek v procesu učenja barvarja, in osnovna preizkušnja, po kateri lahko vodniki začnejo iskati obstreljeno veliko divjad. Z uspešno opravljenjo preizkušnje pa nikakor še ni končan proces učenja psa za delo po krvni sledi, saj je iskanje ranjene divjadi oziroma po naravni sledi za mladega psa še nekaj novega in zahtevnejšega; včasih je zanj tudi neresljiva naloga. Na vsaki naravni sledi se pes barvar in vodnik naučita nekaj novega oziroma si nabirata izkušnje za naslednja iskanja, ki

nikoli niso enaka. Na sledi lahko barvarju veliko pomaga izkušen vodnik, ki zna na podlagi sledi, ki jih najde pes, oceniti, ali je na pravi sledi. Pravila Samostojne (državne) uporabnostne preizkušnje v delu po krvni sledi so pripravljena tako, kot je iskanje po naravni krvni sledi. Kinološki

pa jo je organizirala v LD Sinji Vrh. To je odraz dobrega sodelovanja med območnimi lovskimi družinami, LKD-ji in LPN-ji. Prav tako se tamkajšnji lovci zavedajo, da ni uspešnega iskanja ranjene divjadi brez dobro izšolanega in izkušenega barvarja in vodnika.

tekmo v delu po umetni krvni sledi, opozoril na pravilno polaganje sledi in sojenje, pri katerem bi imeli vsi vodniki čim enakovrednejše sledi in bi bilo končno ocenjevanje čim enakovrednejše.

V nadaljevanju je sodnikom dodelil pomočnike, številke sledi in oštevilčene kartončke za vsa-

Foto: Jožef Verčko

Zbor udeležencev pred lovskim domom LD Sinji Vrh

sodnik vsaj dvanajst ur pred preizkušnjo položi sled (na dolžini umetne sledi položi pet kartončkov, ki jih mora vodnik ob sledenju psa v čim večjem številu pobrati), saj dela na taki tekmi ne spremlja tudi kinološki sodnik (zato »samostojna«!). To pomeni, da morata biti vodnik in pes uigran par, da lahko v določenem času prideta na konec sledi z vsemi ali s čim več kartončki. Tudi pridobljene izkušnje na državni preizkušnji so eden izmed pomembnih kamenčkov v mozaiku pridobivanja izkušenj vodnika in krvosledca za dobro delo pri uspešnem iskanju ranjene divjadi po naravni krvni sledi.

LKD Bela krajina je zadnjo samostojno državno preizkušnjo po krvni sledi organizirala leta 2017 v **Lovišču s posebnim namenom (LPN) Medved - Kočevje**, letos

V petek, 26. junija 2020, so se organizatorji, pomočniki in kinološki sodniki zbrali ob 16. uri pred lovskim domom LD Sinji Vrh, v kraju Sinji Vrh. Po uvodnem pozdravu predsednika LKD Bela krajina **Tomaža Burazerja** in vodje prireditve **Petra Kuzme** je sestanek potekal na domu tajnika **Julija Skubica** v Sinjem Vrh. Na sestanku je bil tudi predsednik LKD Kočevje **Jože Špehar**, ker sta bili sledi postavljeni tudi na območju **LKD Kočevje v LD Predgrad**, da se je organizator izognil polaganju sledi ob reki Kolpi oziroma meji z **Republiko Hrvaško** zaradi možnosti nezakonitih prehodov, ki bi lahko ovirali preizkušnjo. Predsednik DVK in strokovni vodja preizkušnje **Bojan Deberšek** je na kratko predstavil določila *Pravilnika za samostojno*

ko sled. Na sledeh so pomagali: kinološkemu sodniku **Zdravku Brezovšku Marko Barič** (sledi 1 in 2), kinološkemu sodniku **Tomažu Burazerju Jože Madronič** (sledi 3 in 4), kinološkemu sodniku **Radošu Burniku Peter Kapš** (sledi 5 in 6), kinološkemu sodniku **Jožetu Velikonji Robert Vidervol** (sledi 7 in 8), kinološkemu sodniku **Slavku Žlebniku Mitja Kuretič** (sledi 9 in 10), kinološkemu sodniku **Jožefu Verčku Gregor Miketič** (sledi 11 in 12), kinološkemu sodniku **Bojanu Deberšku pa Julij Skubic** (sledi 13 in 14). Na preizkušnji sta stazirala sodniška pripravnika **Igor Grašak** (pri sodniku Bojanu Deberšku) in **Primož Rautar** (pri sodniku Slavku Žlebniku). Organizator je sodnikom pripravil in razdelil ustrezno

Foto: Jožef Verčko

Najboljši tekmovalni pari na 26. Samostojni državni tekmi psov barvarjev v delu po krvni sledi v Sinjem Vrh (z leve): Uroš Strašek z bavorskim barvarjem Bobijem (2. mesto), Leon Mihelič z bavorskim barvarjem Barijem (1. mesto) in Matic Brezočnik z bavarsko barvarko Dono - Ajšo (3. mesto)

količino krvi divjega prašiča in sedem kož za položitev na konec sledi ter parklje, ki so jih pomočniki odrezali od pripravljenih svežih kož, da je bila sled položena s parklji istega prašiča, kot je bila na koncu sledi njegova koža. Burazer je povedal, da so izbrani tereni enakovredni, z polaganje sledi dokaj nezahtevni, z malo podrast, je pa na tamkajšnjem območju veliko jelenjadi in divjih prašičev, zato je bilo zapeljivalnih sledi dovolj. Nekaj sledi je potekalo tudi v bližini državne meje in reke Kolpe, kjer so večkrat nezakoniti prehodi državne meje. Udeleženci so izvedeli, da se lahko zgodi, da bodo med preizkušnjo celo srečali posameznike, ki bodo poskušali nezakonito prečkati državno mejo. Zagotovo pa bodo naleteli na njihove odvržene osebne predmete in ostanke hrane. Zagotovil je, da pomočniki dobro poznajo teren, da so sledi tudi trasirali, da bodo v meji predpisane dolžine (od 900 m do 1000 m). Pri polaganju sledi so ob meji dejansko našli več odvržanih osebnih predmetov. Vsak sodnik je položil sledi tako, da sta se konca stikala in prihajala iz nasprotni smeri. Tako je bilo onemogočeno, da bi drugi vodnik s psom zašel na sosednjo sled.

Na samostojno preizkušnjo se je prijavilo enajst vodnikov barvarjev, bavorskih barvarjev in trije vodniki hanovskih barvarjev (psov specialistov za delo po krvni sledi). Zanimanje za preizkušnjo je bilo še večje, vendar so bili drugi vodniki zavrnjeni, ker je organizator lahko zagotovil terene samo za 14 sledi. Vsi prijavljeni so tudi prišli na tekmovanje.

V soboto, 27. junija, so se udeleženci zbrali ob 8. uri pred lovskim domom LD Sinji Vrh, kjer je bilo uvodno odprtje prireditve. Uvodni pozdrav je imel predsednik LKD Bela krajina Burazer, zatem sta prisotne pozdravila vodja prireditve Peter Kuzma in starešina LD Sinji

Vrh Peter Madronič, ki je tudi predstavil lovišče in kolektiv LD Sinji Vrh. Strokovni vodja tekmovanja Deberšek je predstavil sodnike, sodniška pripravnika, pomočnike in delegata KZS Janeza Nahtigala, tekmovalce je seznanil tudi z določili pravilnika. Izžrebali so številke sledi in pobrali rodovnike psov.

Nato so slupine so odšle na teren. Najprej je bila disciplina *preskus psov v »vodložljivosti s strelomirnostjo«*. V tem času so pomočniki položili svežo kožo divjih prašičev na konec umetne sledi. Pred vsako napotitvijo tekmovalnega para na sled so sodniki predstavili meje terena zato, da bi preprečili, da vodnik ob izdelovanju sledi ne bi zašel na drugo sled ali pa se izgubil v prostornih gozdovih. Delo po krvni sledi je bilo zahtevno, ker je ponoči po sledi hodila jelenjad in so rili divji prašiči, zato več vodnikov preizkušnje tudi ni uspešno opravilo.

Zaradi omejenega časa je bilo tekmovanje po vseh sledih do poldneva končano in udeleženci so se zbrali na strelišču LD Sinji Vrh. Sodniki so v eni uri izpolnili ocenjevalne liste, sešeli rezultate in pripravili vrstni red najboljših za razglasitev rezultatov. Razglasili so jih vodja prireditve Kuzma, predsednik LKD Burazer in strokovni vodja Deberšek ter izročili diplome vsem tekmovalcem, prvim trem najboljšim pa pokale.

Prvo mesto je zasedel vodnik Leon Mihelič s psom Barijem (Bb), ki je dosegel 130 točk, I. nagradni razred in naslov CACT (mlajši pes); drugo mesto je pripadlo Urošu Strašku z Bobijem (Bb), ki je dosegel 130 točk, I. nagradni razred in naslov R-CACT; tretje-uvrščeni je bil Matic Brezočnik z Dono - Ajšo (Bb), ki je dosegla 110 točk in II. nagradni razred. Na četrtem mestu je pristal Lovro Vogrinec s Carom (Bb), ki je dosegel 80 točk in III. nagradni razred, na peto mesto pa se je

zavihtel Heidi Fabian z Borom Ajdovskim (Bb), ki je dosegel 70 točk in III. nagradni razred. Zmagovalcu preizkušnje Miheliču je zmagovalec prejšnje samostojne državne tekme Andrej Kos predal prehodni pokal vodnikov krvosledcev.

Na strelišču je organizator poskrbel za malico in pijačo za vse udeležence preizkušnje.

Delegat KZS Nahtigal je na zaključku preizkušnje ugotovil, da je bila preizkušnja odlično organizirana in uresničena ter da nihče

od tekmovalcev ni imel pripomb. Vsem je zaželel prijetno druženje in varno pot domov.

V imenu DVK za barvarje se zahvaljujem organizatorjem in vsem pomočnikom za pomoč pri uspešni izvedbi državne prireditve. Hvala tudi LZS, ki je prav tako omogočila preizkušnjo. Še posebej se zahvaljujem tajniku LKD Juliju Skubicu in njegovi prijazni ženi Nataši, ki sta organizacijski odbor, sodnike in pomočnike gostila na dan polaganja sledi.

Jožef Verčko

Predvidena legla lovskih psov

Nemški lovski terier (SLRLt):

O: 5/I, m: 5/I, 20. 6. 2020.
Andrej Božič,
Velika vas 23 a, 8273 Leskovec.
Tel.: 031/699-809.

O: 5/I, m: 5/I, 5. 9. 2020.

Zdravko Garmut,
Sp. Kapla 35, 2362 Sp. Kapla.
Tel.: 041/346-914.

Resasti jazbečar (SLRJr):

O: tuji plemenjak,
m: 5/I, 26. 7. 2020.
Boštjan Predalič,
Mavsarjeva cesta 22,
1357 Notranje Gorice.
Tel.: 041/362-366.

O: 5/I, m: 4/II, 23. 8. 2020.

Primož Žunter,
Okonina 18,
3333 Ljubno ob Savinji.
Tel.: 051/652-682.

Nemški gonič (SLRNg):

O: 4/II, m: 5/I, 16. 6. 2020.
Tone Resnik,
Mali Jelnik 7, 1223 Blagovica.
Tel.: 031/704-894.

Brak-jazbečar (SLRBj):

O: 5/II, m: 5/I, 27. 7. 2020.
Slavko Drobnič,
Želimeljska 40,
1291 Škofljica.
Tel.: 041/610-901.

Bavarski barvar (SLRBb):

O: 4/I, m: 5/II, 24. 7. 2020.
Beno Črešnik,
Sv. Primož na Pohorju 78,
2367 Sv. Primož na Pohorju.
Tel.: 040/623-093.

Brandl brak (SLRBb):

O: 4/I, m: 4/I, 7. 8. 2020.
Marjan Dajčman,
Kal 21, 8333 Semič.
Tel.: 040/987-275.

Zlati prinašalec (SLRGR):

O: tuji plemenjak,
m: 5/II, 12. 8. 2020.
Viktor Hoiker,
Spuhlja 106 b, 2250 Ptuj.
Tel.: 041/784-796.

Nemški prepeličar (SLRPr):

O: 4/I, m: 4/I, 4. 8. 2020.
Aleksander Hernaus,
Krtince 17, 3241 Podplat.
Tel.: 041/411-460.

O: 5/I, m: 4/II, 24. 8. 2020.

Jernej Nahtigal,
Ponikva 56, 3310 Žalec.
Tel.: 041/516-973.

Angleški kokeršpanjel (SLRKš):

O: 5/II, m: 5/I, 23. 6. 2020.
Milan in Tatjana Kranjc,
Zrkovska c. 174/a, 2000 Maribor.
Tel.: 041/501-742.

Kinološka zveza Slovenije

MALI OGLASI

Prodaj risanico Baikal IZH 18 MH, kal. 308 Win., s strelnim daljnogledom Meopta - Artemis, 4 x 32; **kombinirko** Zbrojevka - Brno ZH 304, kal. 7 x 57 R/12, s strelnim daljnogledom Zrak, 6 x 42; **šibrenici** Falco Gardone, kal. 12-12, in USSR IZ 18 EM, kal. 12 (vse z naboji). Na voljo tudi **dvogledi** Swarovski - Habicht, 7 x 42 GA; Pentax - Asahi, 8 x 40, 9,5 °; Brown Achromatic, 10 x 50, 5,5 °; Hunter, 8 x 30 6,5 °; Russian Eagle, 50 x 50 Z, in Traveler, 8-24 x 50. Tel.: (05)734-56-06 (po 19. uri).

Prodaj bok šibrenico Beretta S 55, kal. 12/12. Puška ni bila uporabljena in je kot nova. Cena: 750 €. **Prodaj tudi revolver** SYW, kal. .44 Mag., cev: 6,5 col. Tel.: 040/796-713.

Zaradi zdravstvenega razloga **prodaj repetirno risanico** CZ, izvedba Mauser z Blaser kopitom, kal. 30-06, z variabilnim strelnim daljnogledom Carl Zeiss Conquest, DL 3-12 x 50 (60), dodatno 30 kosov nabojev in še druge lovske pripomočke. Cena: 2.350 € (vse je zelo dobro ohranjeno). Tel.: 031/ 284-165 oziroma 00386-31-284-165.

Prodaj dvogled Swarovski 7 x 42, negumiran, še zapakiran, ne uporabljen, po ugodni ceni 800 €. Tel.: 051/355-237 (Anton).

Prodaj bok kombinirko, kal. 9,3 x 74 R/7 x 57 R. Cena: 1.950 €. Tel.: 031/296-046.

Prodaj odlično ohranjeno repetirno risanico Blaser R93 Profesional, kal. 8 x 68 S. Tel.: 040/204-230.

Prodajam repetirno risanico Zoli, kal. .30-06 (Swarovski 6 x 42), **kombinirano puško** Sabatti, 20 Mag. /7 x 65 R (Swarovski 6 x 42) **in rusko enostrelna MK-puško** (.22 lr). Tel.: 041/614-625.

Prodajam šibrenico ČZ 12/12. Cena po dogovoru. Tel.: 041/628-466.

Prodajam zelo poceni, za polovično ceno, novo **pištolo** Sig Sauer P220, kal. .45 ACP (11,43 mm), in nov **strelni daljnogled** Docter, 3-12 x 56. Tel.: 031/014-448.

Prodajam nerabljen **termonastavek** Pulsar Core fxq38. Možnost samostojnega gledanja ali pritrditev na strelni daljnogled. Jamstvo še 23 mesecev. Cena: 2500 €. Tel.: 041/406-471.

Prodajam nov **strelni daljnogled** Vixen, 2,5 x 15, z osvetljeno rdečo piko. Cena: 700 €. Tel.: 041/406-471.

Prodajam staro **puško petelinko**, 16/16, in pištolo Bernardelli, kal. 7,65. Tel.: 040/740-685.

Prodajam zelo dobro ohranjeno **repetirno risanico** Mauser, mod. 66, z montiranim strelnim daljnogledom Zeiss 6 x 42. Sem prvi last-

nik od dneva nakupa, vzdrževanje in čistoča na prvem mestu. Puško prodajam zaradi prenehanja z lovom (starost). Tel.: 031/398-487.

Lovski psi

Psarna brandel brakov Kukovnica ima od julija legli mladičev odličnih delovnih staršev: Ajka (VP1 PNZ1 VO2/1 KS3) in Ares (PNZ1 VO1/1) ter Biba (VP1 PNZ1 VO1/1) in Don (VP1 PNZ1 VO1/1 KS2). Rezervacije mogoče po telefonu: tel.: 041/886-116 (Marko) ali 030/687-916 (Miha).

Prodajam nemškega ptičarja – žimavca, samca, črnega srca (cep-ljen in čipiran), poleženega 7. 5. 2020, vrhunskih staršev. Tel.: 051/320-261.

Prodajam resaste jazbečarje telesno odličnih in delovnih staršev. Psica ima opravljen VUP, l. n. r., in prvo mesto na VP. Plemenjak je uvožen z Madžarske: 2 x CAC in 2 x rez. CACIB. Prvič paril v Sloveniji. Tel.: 041/362-366 (Boštjan).

Zbiram rezervacije za mladiče pasme resasti jazbečar, skote-

ne v avgustu. Mladiči so potomci odličnih staršev. Tel.: 051/652-682.

Prodajam posavska goniča – samca in samico, stara dve leti, popolnoma uvedena za lov na divje prašiče. Odlična tako delovno kot po zunanosti (vzrejna linija HR-BiH), obvezen preskus v lovišču ali obori. Prodajam ju posamič ali v paru. Več informacij, fotografije, video na Whatsapp 031/709-148.

Zaradi boleznih **prodajam** dve leti in pol staro psičko **nemško žimavko**. Odlična telesna ocena in opravljena JZP. Tel.: 041/707-628.

Drugo

Broške, gumbi, prstani in uha-ni iz rogovja – izdelki umetnostne obrti. Franc Barbič, Verje 53, Medvode. Tel.: (01) 362-12-30; 031/770-675.

Kupim ali zamenjam lovsko li-teraturo od leta 1910 do 1946 in vse lovske knjige, ki so izšle do tega leta. Tel.: 051/611-377.

Prodajam lovski krog, št. 54-56; kompletno zbirko knjig Zlatorogove knjižnice in vse letnike Lovca od leta 1961 do 2019. Tel.: 05/734-56-06 (po 19. uri).

Prodajam letnike revije Lovec, vezane ((1964-2005); 39 zvezkov – razen letnika 2002). Nevezane številke revije Lovec pa prodam od leta 2006 do septembra 2012. Tel.: 031/581-861.

Prodajam vezane letnike revije Lovec od leta 1960 do leta 1983 in skoraj nov ženski lovski plašč (loden), št. 42. Tel.: 051/307-208.

Prodajam kakovostno navadno jelenjad iz obore za nadalj-

SEPTEMBER						
Datum	Luna	Sonce	zora/mrak (navt.)	vzide	zaide	začet.konec
1. To	19:50	5:07	6:23	19:40	5:14	20:48
2. Sr	20:14	6:13	6:24	19:38	5:16	20:46
3. Če	20:35	7:18	6:26	19:36	5:17	20:44
4. Pe	20:54	8:22	6:27	19:34	5:19	20:42
5. So	21:13	9:24	6:28	19:32	5:20	20:40
6. Ne	21:34	10:26	6:29	19:30	5:22	20:37
7. Po	21:56	11:29	6:31	19:28	5:23	20:35
8. To	22:22	12:32	6:32	19:26	5:25	20:33
9. Sr	22:53	13:35	6:33	19:24	5:26	20:31
10. Če	23:31	14:39	6:34	19:22	5:27	20:29
11. Pe	—	15:39	6:36	19:20	5:29	20:27
12. So	0:18	16:35	6:37	19:18	5:30	20:25
13. Ne	1:15	17:24	6:38	19:16	5:32	20:23
14. Po	2:22	18:06	6:39	19:14	5:33	20:21
15. To	3:36	18:41	6:41	19:13	5:34	20:18
16. Sr	4:55	19:11	6:42	19:11	5:36	20:16
17. Če	6:16	19:38	6:43	19:09	5:37	20:14
18. Pe	7:37	20:04	6:44	19:07	5:39	20:12
19. So	8:58	20:30	6:46	19:05	5:40	20:10
20. Ne	10:20	20:58	6:47	19:03	5:41	20:08
21. Po	11:40	21:30	6:48	19:01	5:43	20:06
22. To	12:58	22:08	6:49	18:59	5:44	20:04
23. Sr	14:10	22:53	6:51	18:57	5:45	20:02
24. Če	15:14	23:47	6:52	18:55	5:47	20:00
25. Pe	16:08	—	6:53	18:53	5:48	19:58
26. So	16:51	0:47	6:54	18:51	5:49	19:56
27. Ne	17:26	1:52	6:56	18:49	5:51	19:54
28. Po	17:55	2:58	6:57	18:47	5:52	19:52
29. To	18:19	4:04	6:58	18:45	5:53	19:50
30. Sr	18:40	5:09	6:59	18:44	5:55	19:48

njo rejo. Možnost dostave. Tel.: 051/652-682.

Prodajam odrasle fazane za iz-pust v lovišče in race mlakari-ce. Tel.: 041/717-464.

Prodajam avstrijska medeninasta **lovska rogova** Furst-Pless Horn (dva primerka), žepni, nov, in večji, rabljen. Tel.: 070/273-616.

Lovska družina Loka pri Zidanem Mostu
v sodelovanju s Komisijo za lovsko kinologijo LZS
organizira

SREČANJE VODNIKOV PSOV KRVOSLEDCEV SLOVENIJE IN PRIVRŽENCEV KRVOSLEDNIŠTVA

v nedeljo, 11. oktobra 2020, pri lovskem domu Loka pri Zidanem Mostu.

Program srečanja:

ob 8. uri zbor, zajtrk, skupinski lov,
ob 12. uri kosilo in obravnava izbrane teme.

Prispevek za prehrano in organizacijo lova je 20 evrov.

Prijave in informacije: Jani Krivec, tel.: 041/763-789,
Aleks File, tel.: 068/601-567 (do 8. oktobra 2020).

Vabljeni!

ELEKTRONSKE
ovratnice za učenje psa
ovratnice proti lajanju
nevidne ograje

PROFESIONALNA KVALITETA
DOSTOPNE CENE
EVROPSKI IZDELEK
3 LETA GARANCIJE

akcija
-20%

M-NET, d.o.o., TEL.: 040 760 760

www.dogtrace.si
e-mail: info@dogtrace.si

SMOLNIKAR d.o.o.
Brodčeva ulica 13,
1231 Ljubljana-Črnuče
tel./fax: 01/426 32 72
e-mail: tehnooptika@siol.net
www.tehnooptika-smolnikar.si

NIKON Prostaff5
8x42
Akcijska cena:
199,00 €

NIKON Monarch5
8x42
Akcijska cena:
319,00 €

Nikon

Servis dvogledov in strelnih daljnogledov!

KROJASTVO

Slavnostne
lovske kroje,
srajce (tudi
z dolgimi roka-
vi), telovnike,
plašče
hubertus
in pelerine
izdelujemo
po meri.

ROŽMAN

Branko Rožman, s.p.
Erjavčeva 5, Brežice
GSM: 031/544 808

**VUTE
PUŠKARSTVO**
Krempljeva ulica 2, 2000 Maribor
lovskooprema.si info@lovskooprema.si
Tel: 059 108 495

**Vabljeni na Dneve
lovskega strelstva 2020**
Pragersko 3. – 6.9.2020

Potegujte se za nagrade
na stojnici Puškarstva Vute!

+

Ob nakupu ali naročilu katerekoli puške
Bergara, pri vseh pooblaščenih trgovcih,
med 1.9. in 18.9. 2020.

DARILO – ETUI ZA PUŠKO

Darilo ob nakupu

Pijača **dobrodošlice**

Posebne **ugodnosti**

Otvoritveni **popusti**

Velika **nagradna** igra

**VELIKI
OTVORITVENI
VIKEND**

**PETEK, 4. september &
SOBOTA, 5. september**
od 8. do 20. ure

OPTICSTRADE

Najdete nas na naslovu
Pirnikova ulica 5
2310 Slov. Bistrica

www.optics-trade.eu | info@optics-trade.eu | 031 770 520

artekcenter

ANSCHUTZ
www.artekcenter.com

Telefon: 03 734 60 78, GSM: 040 335 43

Predstavljamo vam odlične karabinke nemškega proizvajalca orožja Anschutz!
Na zalogi imamo lovske karabinke kalibra 308 Win., 30-06 Sprg, 6,5 Creedmoor. Ob nakupu lovske puške Anschutz vam v mesecu
septembru ponudimo škatlo nabojev za omenjeni kaliber kar **50% ceneje!** Izberite lahko med proizvajalcema streliva Lapua in Federal!

alpina

**PRVI OGREVAN
LOVSKI ČEVELJ**

Hunter Heat 622L2

Trapper W Heat 631R1

Imetnikom lovske izkaznice nudimo
30% popust
na redne maloprodajne cene celotne
lovske in pohodne kolekcije.
Ugodnost velja ob predložitvi veljavne lovske izkaznice.

STARO ZA NOVO
Za naše zveste stranke!
Prinesi staro baterijo
in kupi novo za le 0,1 €.
Akcija velja do 31.10.2020 ali do odprodaje zalog.

www.alpinashop.si

STEVR MANNLICHER ZORA Sabatti Beretta VILDIZI ALFA RUGER

cene že od 158,50€ naprej distributer za SLO

cometa **MEDO sport**
TRGOVINA ZA LOV, RIBOLOV IN REKREACIJO

MEDO sport
TRGOVINA ZA LOV, RIBOLOV IN REKREACIJO
www.medo-sport.si

MEDOŠPORT GROSUPLE, Cesta Toneta Kraja 2, 1290
GROSUPLE, tel.: 01/ 787 37 00, fax: 01/ 787 37 02
e-mail: medosport@tiscali.si

MEDOŠPORT ČRNOMELJ, Ulica na Utrbah 24, 8340 ČRNOMELJ,
tel.: 07/ 306 24 70 e-mail: medosport@tiscali.si

Zelene ali
rjavo zelene

Elastične na kolenih
in zadnjici
Moderen ozek kroj
Zračniki pri strani
Bionič Eco finish
Elastičen pas
Manšete na sp. delu
hladnic

www.avantura.info

99,00 €

**Lovske hlače
Caribou hunt**
švedske znamke Pinewood

Avantura Trade d.o.o. Ljubljanska c. 44, 6330 Postojna
05 726 40 70 | info@avantura.info

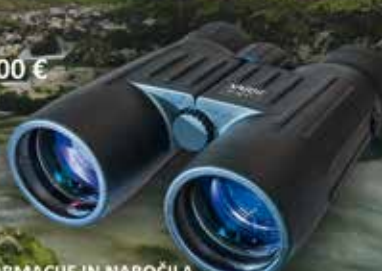
Le še v septembru: lov volka na klic v Latviji že za 2.950 €!

Ko berete te vrstice, jeleni na Hrvaškem že rukajo. Odstrel jelena v medalji 1800 €, do 150 CIC-točk le 900 €. Jelen v Sloveniji: 2.000 € v pavšalu.
Turčija: lov na merjasce z nočnim zalazom. 4 noči lova za 1.490 €. Odstrel prvega merjasca je le 200 €. Lov je mogoče kadarkoli.
Španija: 2 dni lova, 3 dni v lovišču in odstrel kozoroga za 3.990 €.
Krompirjeve počitnice na **Mavriciju:** 3-dnevni lov z odstrelom rusa jelena v zlati medalji za 2.990 €. Možnost ribolova na tuno in marlina.
Lov na **malo divjad** v Romuniji (Arad): **odstrel zajca 44 €, fazana 17 €.**
Hrvaška: 1.490 € v pavšalu za lov in odstrel damjaka v roku v medalji.
Ris: lov in odstrel v Latviji in Estoniji za 6.500 €, v Rusiji 5.500 €.
Kanada: 29.900 € za 10-dnevni lov in odstrel belega medveda.
Grenlandija: 3 dni lova in odstrel muškata goveda 4.500 €, dodatni odstrel: severni jelen 1.990 €, polarna lisica, beli zajec, belke 300 €/dan.

Z nami lahko lovite tudi volka, kozoroga, merjasca, leva, leoparda, belega medveda, risa, Marco Polo argali ovna, tara, vapijka, karibuja ...

Pasat, d.o.o., Ulica Gubčeve brigade 35, 1000 Ljubljana
tel.: 01 428 37 40 > GSM: 041 728 143 > www.pasat.si > info@pasat.si

Povsem vodotesen **LOVSKI DALJNOGLED**
Dobra vidljivost v mraku **SANJU 8x42 WPR**
Polnjen z nitrogenom
Gumirano ohišje
10-letna garancija
Ugodna cena: 210,00 €

INFORMACIJE IN NAROČILA
BELUGA, d.o.o., LJUBLJANA; Tel.: 01/25 10 880 ali 041/72 60 11

SLOVARMs

Lovska trgovina SloVArms d.o.o.

www.slovarms.si

DIVAČA, Kraška cesta 67, Pon.-Pet.: 14:00 - 19:00
Tel.: 05 620 22 08 Sobota: 09:00 - 13:00
E-mail: info@slovarms.si

SWAROVSKI
OPTIK

Verney-Carron

RÖWA
Röbler | AUSTRIA

TITAN 6

J.P. SAUER & SOHN
ESTABLISHED 1751

ZEISS

STRASSER

Niggeloh

GRS

ShooterKing

STEINER
GERMANY

STEEL ACTION

MAUSER

TIKKA

LIEMKE

HÄRKILA
TRUST YOUR INSTINCT

Vixen
MOŽNOST PLAČILA NA OBROKE!

Blaser

REX Delta

CCI FEDERAL RCBS

SK LAPUA VIHTA-VUORI

artekcenter

vaš strelski partner

Lovsko strelivo Federal Power-Shok **Copper HP** vam v svetu bakrenih krogel zagotavlja enako kvaliteto po izredno ugodni ceni.

Na voljo v sledečih kalibrih:
 243 Win., 270 Win., 308 Win. in 30-06 Sprg.

že za
36,90 €
 za 20 kos

- Bakrena krogla s HP obliko
- Izredna natančnost
- Kontrolirana ekspanzija krogel na cilju
- Ne vsebuje svineca

MERKEL
Markel Helix
Najhitrejša premovlečna puška

Blaser
Blaser R8

Heym SR30
Premovlečna puška z možnostjo naprožila ("šnelarja") in brez doplačila levo kopito in zaklep!

HAENEL
Haenel Jaeger 10

Na zalogi nočni nastavki PARD!

Prodaja vrhunskih izdelkov

- **Optike:** Swarovski, Kahles, Zeiss, Delta, Aimpoint, MTC, Pard
 - **Puške:** Merkel, Haenel, Blaser, Sauer, Steyr Mannlicher, CZ, Heym, FX Airguns in Mauser
 - **Strelivo:** RWS, Geco, Blaser, KJG, Sellier & Bellot, Rottweil, Sax, LFB, Nobel Sport Italia
 - **Oblačila:** Chevalier
- Izvajamo vsa puškarska dela.

Puškarstvo Špendal

Gramozna pot 9, 1000 Ljubljana

gsm: 041 399 307, 031 393 664 email: puskarstvo@siol.net

Nova spletna trgovina:
<http://guns-spendal.com/shop/>

Naša dediščina je ključ do prihodnosti

na Madžarskem in po vsem svetu!

Eno z naravo

Svetovna razstava o lovu in naravi

Madžarska

od 25. septembra do 14. oktobra 2021

ONE WITH NATURE

World of Hunting and Nature Exhibition
HUNGARY 2021

onewithnature2021.org

MORE

NL PURE
ENO Z
NARAVO

SEE THE UNSEEN

SWAROVSKI
OPTIK